N. 14.—1863. Вторникъ.—Wtorek. 12 Февраля. 12 Lutego.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ
KURYER WILEŃSKI

ВЫХОДИТЪ по Вторникамъ, Четвергамъ и Субботамъ.

WYCHODZI we Wtorki, Czwartki i Soboty.

Часть Оффиціальная.

ВИЛЬНО.

ОТЪ ВИЛЕНСКАГО ВОЕННАГО ГУБЕРНАТОРА, ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРА ВИЛЕНСКАГО, КОВЕНСКАГО, ГРОДНЕНСКАГО И МИНСКАГО, КОМАНДУЮЩАГО ВОЙСКАМИ ВИЛЕНСКАГО ВОЕННАГО ОКРУГА

городскимъ и сельскимъ обществамъ и всѣмъ обывателямъ губерній Виленской, Ковенской, Гродненской и Минской

ОБЪЯВЛЕНІЕ.

Объявленіемъ, изданнымъ 16 числа прошлаго января мѣсяца, я уже извѣстилъ жителей губерній, **ГОСУДАРЕМЪ ИМПЕРАТОРОМЪ** ввѣренныхъ моему управленію, о безпорядкахъ, возникшихъ въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ Царства Польскаго. Я тогда уже обратился ко всѣмъ мѣстнымъ сословіямъ съ напоминаніемъ о лежащихъ на нихъ вѣрноподданническихъ обязанностяхъ и съ просьбою объ оказаніи мнѣ содѣйствія, для охраненія здѣшняго края отъ вторженія мятежническихъ шаекъ изъ предѣловъ Царства.

Съ тѣхъ поръ обнаружилось, что злоумышленники, поднявшіе знамя мятежа въ Царствѣ и запечатлѣвшіе начало своего преступнаго предпріятія ночными убійствами, грабежемъ и поврежденіемъ устроенныхъ для блага края путей сообщенія, въ нѣкоторыхъ мѣстахъ успѣли проникнуть въ предѣлы Гродненской губерніи, и тамъ, стараясь укрываться въ лѣсахъ отъ преслѣдованія нашихъ войскъ, продолжаютъ свои злодѣйства въ тѣхъ мѣстностяхъ, которыя еще незаняты военными отрядами, Между тѣмъ отправленные ими тайно сообщники усиливаются возбудить волненіе и безпорядки въ другихъ частяхъ края.

Еще разъ обращаюсь къ вамъ, общества и обыватели губерній Виленской, Ковенской, Гродненской и Минской. Еще разъ требую отъ васъ вѣрности данной **ГОСУДАРЮ ИМПЕРАТОРУ** присяги, исполненія вашего вѣрноподданническаго долга, сопротивленія злонамѣреннымъ проискамъ людей, старающихся завлечь васъ въ кругъ ихъ безумныхъ замысловъ, повиновенія законнымъ властямъ, и дружнаго, единодушнаго имъ содѣйствія, для охраненія общественнаго порядка. Не забывайте, что заслуженная кара скоро постигнетъ тѣхъ, которые дерзнули его нарушить. Не смотря на всѣ ихъ усилія, наши войска разсѣютъ мятежническія шайки и предадутъ ихъ остатки въ руки правосудія. Помните, что и минутнаго забвенія вашего долга можетъ быть достаточно для того, чтобы и васъ подвергнуть карѣ закона и разрушить благосостояніе ваше и семействъ вашихъ. Предваряю всѣхъ и каждаго, что подчиненнымъ мнѣ военнымъ и гражданскимъ начальникамъ мною вмѣнено въ обязанность съ непоколебимою строгостію прекращать и наказывать всякую попытку къ какимъ либо въ предѣлахъ ввѣренныхъ мнѣ губерній безпорядкамъ.

Къ вамъ обращаюсь въ особенности, крестьяне Виленскіе, Ковенскіе, Гродненскіе и Минскіе, съ напоминаніемъ о благодѣтельномъ дарованіи вамъ **ГОСУДАРЕМЪ ИМПЕРАТОРОМЪ** свободы отъ крѣпостной зависимости. Еще не приведена окончательно въ исполненіе Высочайшая воля, открывшая вамъ новую гражданскую жизнь и обезпечившая ваше будущее благосостояніе,—и уже стараются возбудить въ васъ преступныя чувства неблагодарности и возмущенія противъ того **ГОСУДАРЯ**, которому вы обязаны этими благодѣяніями! Вы должны доказать безнадежность подобныхъ покушеній, и немедленно задерживая всякаго, кто бы на нихъ отважился, предавать его въ руки ближайшаго начальства, для поступленія по законамъ. Содѣйствуя охраненію въ краѣ общественнаго спокойствія, вы тѣмъ самымъ будете способствовать для собственной вашей пользы, скорѣйшему открытію дѣйствій Повѣрочныхъ Коммисій, которыя должны окончательно устроить вашъ поземельный бытъ, и коихъ учрежденіе было бы замедлено и затруднено возникновеніемъ безпорядковъ.

Вмѣняю въ обязанность всѣмъ городскимъ и сельскимъ обществамъ, въ предѣлахъ мѣстъ ихъ поселенія и принадлежащихъ имъ земель, прилагать особое попеченіе къ охраненію исправности путей сообщенія и къ огражденію безопасности всѣхъ военныхъ и гражданскихъ чиновъ, или иныхъ должностныхъ лицъ, которыя, находясь въ тѣхъ мѣстностяхъ или слѣдуя чрезъ оныя по дѣламъ службы, могли бы подвергнуться нападенію злоумышленныхъ шаекъ или ихъ тайныхъ сообщниковъ. Городскія и сельскія начальства должны наблюдать за исполненіемъ этой обязанности, и въ случаѣ неисполненія оной, будутъ подвергаемы надлежащей отвѣтственности. Если же обнаружится, что въ какомъ либо случаѣ означенная обязанность осталась неисполненною не по недоумѣнію, или пренебреженію, но съ злонамѣреннымъ умысломъ, то виновный въ неисполненіи оной будетъ судимъ какъ прямой участникъ того преступленія, которое имъ не было предупреждено. Вильно, 7-го Февраля 1863 года.

Генералъ-Адъютантъ **НАЗИМОВЪ**.

ИЗВѢСТІЯ ИЗЪ ПОЛЬШИ.

ПОСЛѢДНІЯ ТЕЛЕГРАФИЧЕСКІЯ ДЕПЕШИ.

Варшава, 5-го февраля.

3-го числа высланы отряды противъ мелкихъ шаекъ, показавшихся около Млавы. Одна изъ нихъ, въ числѣ 100 человѣкъ, разбита и разсѣяна; убито 30 мятежниковъ, 16 взято въ плѣнъ, захвачено оружіе. У насъ ранены 2 казака.

Л.-гв. гродненскій гусарскій полкъ прибылъ въ Варшаву.

Вильно, 5-го февраля.

Послѣ пораженія, нанесеннаго 30-го января, г.-м. графомъ Ностицемъ, шайкѣ Рачинскаго (въ окрестностяхъ Высоколитовска), шайка эта два дня скрывалась по лѣсамъ и болотамъ; къ ней присоединилась тамъ и шайка Рыльскаго, послѣ ограбленія Пружанъ. Гр. Ностицъ послалъ двѣ легкія колонны, для отысканія мятежниковъ. Одна изъ колоннъ, подполковника Винберга, изъ 3 ротъ пѣхоты и 40 казаковъ, настигла мятежниковъ, 3-го числа, въ лѣсу, у мызы Рѣчицы. Шайка разбита и понесла большой уронъ; убито 83 (въ томъ числѣ и Рыльскій), 30 тяжело ранено, 14 взято въ плѣнъ; отбито 25 казенныхъ ружей, много косъ, пикъ, лошадей, 2 повозки съ обмундированіемъ и порохомъ, гербовая бумага изъ пружанскаго казначейства. У насъ убитыхъ 2, раненыхъ 3 рядовыхъ.

Изъ Августова ген.-м. гр. Толь доноситъ, что онъ прибылъ туда съ отрядомъ, не встрѣтивъ нигдѣ мятежниковъ и слѣдуетъ далѣе въ Сувалки.

Изъ прочихъ мѣстъ никакихъ особенныхъ извѣстій не получено.

Варшава, 6-го февраля.

Дѣло полковника Ченгеры съ Лангевичемъ происходило на скатѣ Лысой горы, у монастыря св. креста. Мятежники понесли сильное пораженіе; до 100 убитыхъ, въ томъ числѣ 4 ксендза; одинъ изъ нихъ былъ предводителемъ шайки. Забрано много оружія, лошадей и чемоданъ Лангевича, заключающій въ себѣ важную переписку.

Варшава, 6-го февраля.

По частнымъ свѣдѣніямъ, Лангевичъ, послѣ понесеннаго пораженія, съ остатками своей шайки, крайне утомленной и неспособной къ бою, отступилъ изъ Стамова къ Стопницѣ; многіе разбѣгаются и уходятъ въ Галицію. Вчера мятежники покушались напасть на Мѣховъ, но отбиты съ большимъ урономъ и разбѣгаются за границу.

(Сѣв. Поч.)

Варшава, 7-го февраля.

Рота ревельскаго пѣхотнаго полка, слѣдуя отъ Бялы къ Брест-Литовску, у станціи Залѣсье была атакована превосходными силами мятежниковъ; при этомъ одинъ рядовой убитъ, два обер-офицера и 11 рядовыхъ ранены. Подоспѣвшіе отъ Бялы: рота костромскаго полка, два орудія и эскадронъ уланъ разсѣяли мятежниковъ, которые понесли

Część Urzędowa.

WILNO.

WILEŃSKIEGO WOJENNEGO GUBERNATORA JENERAŁ GUBERNATORA WILEŃSKIEGO, KOWIEŃSKIEGO, GRODZIEŃSKIEGO I MIŃSKIEGO, DOWODZĄCEGO WOJSKAMI WILEŃSKIEGO OKRĘGU WOJSKOWEGO.

Do miejskich i wiejskich gmin i wszystkich mieszkańców gubernji Wileńskiéj, Kowieńskiéj, Grodzieńskiéj i Mińskiéj.

ODEZWA.

Ogłoszeniem z d. 16 upłynionego miesiąca stycznia, zawiadomiłem już mieszkańców gubernij przez **JEGO CESASKĄ MOŚĆ** powierzonych mojemu zarządowi, o nieporządkach wynikłych w niektórych miejscowościach Królestwa Polskiego. Wówczas już zwróciłem się do wszystkich stanów miejscowych, przypominając im leżące na nich wiernopoddańcze obowiązki, i prosząc o ich współdziałanie dla osłonienia tutejszego kraju od wtargnięcia band powstańczych z granic Królestwa Polskiego.

Od téj chwili pokazało się, że ludzie złomyślni, którzy podjęli chorągiew buntu w Królestwie i nacechowali początek swojego występnego przedsięwzięcia zabójstwami nocnemi, grabieżą, i uszkodzeniem urządzonych dla dobra kraju dróg komunikacyjnych, potrafili wedrzeć się w granice gubernji Grodzieńskiéj, i tam usiłując skrywać się w lasach przed ścigającemi ich naszemi wojskami, nie przestają dopuszczać się występnych działań w miejscach niezajętych jeszcze przez wojenne oddziały. Tymczasem wyprawieni przez nich tajemni wspólnicy, usiłują wzbudzić wzburzenie i nieporządki w innych częściach kraju.

Raz jeszcze zwracam się do was, gminy i mieszkańcy gubernji Wileńskiéj, Kowieńskiéj, Grodzieńskiéj i Mińskiéj. Raz jeszcze żądam od was wierności danéj **JEGO CESARSKIEJ MOŚCI** przysiędze na spełnienie waszego wiernopoddańczego obowiązku, opierania się zgubnym zamiarom ludzi, usiłujących wciągnąć w was do swych szalonych zamysłów, posłuszeństwa władzom prawnym, i wspólnego jednomyślnego współdziałania z niemi dla utrzymania porządku publicznego. Nie zapomnijcie, że zasłużona kara prędko dosięgnie tych, którzy się ośmielili go naruszyć. Nie zważając na wszelkie ich usiłowania, wojska nasze rozproszą bandy powstańcze i oddadzą ich resztki w ręce sprawiedliwości. Pamiętajcie, że i chwilowego zapomnienia o waszéj powinności może wystarczyć na to, ażeby i was poddać karze prawa i zniweczyć dobry byt wasz i rodzin waszych. Uprzedzam wszystkich i każdego, że podwładnym mnie wojskowym i cywilnym naczelnikom, *wraziłem za obowiązek z niezachwianą surowością powściągać i karać wszelkie pokuszenie się na wywołanie jakich*kolwiek bądź w obrębach powierzonych mnie gubernij nieporządków.

Do was zwracam się szczególniéj, włościanie wileńscy, kowieńscy, grodzieńscy i mińscy, przypominając dobroczynnie nadaną wam przez **CESARZA JEGOMOŚCI** swobodę od zależności poddańczéj. Jeszcze nie została ostatecznie wprowadzona w wykonanie Najwyższa wola, która otworzyła dla was nowe życie cywilne, i zapewniła wam na przyszłość dobry byt, a już starają się obudzić w was występne uczucia niewdzięczności i zaburzenia przeciwko temu Cesarzowi, któremu zawdzięczacie te dobrodziejstwa. Powinniście dowieść bezskuteczności podobnych pokuszeń i niezwłócznie zatrzymując każdego, ktoby się na nie ośmielił, oddawać go w ręce najbliższéj władzy, dla postąpienia według prawa. Przyczyniając się do osłonienia w kraju porządku publicznego, wy przez to samo ułatwicie dla własnéj waszéj korzyści, prędsze otwarcie czynności kommisij weryfikacyjnych, które powinny ostatecznie urządzić wasz byt terrytorjalny, i których wysadzenie doznałoby zwłoki i trudności z powodu wynikłych nieporządków. Przepisuję za obowiązek wszystkim miejskim i wiejskim gminom, w obrębach miejsc ich osiedlenia i należących do nich gruntów, **z szczególniejszą troskliwością starać się o o**chronienie dróg kommunikacyjnych, i zapewnienie bezpieczeństwa wszystkich urzędów wojskowych i cywilnych lub innych urzędników, którzy znajdując się w tych miejscowościach, lub przejeżdżając tamtędy w interesach służby, mogliby być napadnięci przez występne bandy lub tajnych wspólników onych. Miejskie i wiejskie zwierzchnosci powinny czuwać nad spełnieniem tego obowiązku; a w razie niewypełnienia go, ulegną należytéj odpowiedzialności, jeśli się zaś okaże, że pomieniony obowiązek, w jakimkolwiek przypadku nie został spełnionym, nie przez wątpliwość lub niebdalstwo, lecz w występnym zamiarze, to winny niewypełnienia go sądzony będzie jako wspólnik tego występku, któremu sam nie zapobiegł.

Wilno 7 lutego 1863 roku.

Jenerał-adjutant **NAZIMOW**.

WIADOMOŚCI Z POLSKI.

OSTATNIE DEPESZE TELEGRAFICZNE:

Warszawa, 5 lutego.

D. 3 lutego wysłano oddziały przeciw drobnym bandom, które się ukazały koło Mławy. Jedna z nich, w liczbie 100 ludzi, rozbita i rozpędzona; zabito 30 powstańców, 16 wzięto w niewolę i zabrano broń. U nas raniono 2 kozaków.

L. gw. grodzieński huzarski pułk przybył do Warszawy.

Wilno, 5 lutego.

Po rozbiciu 30 stycznia przez jen. hr. Nostica bandy Raczyńskiego (w okolicach Wysokiegolitewskiego) banda ta przez dwa dni ukrywała się po lasach i błotach; do niéj przyłączyła się jeszcze banda Rylskiego po zrabowaniu Prużany. Hr. Nostic posłał dwie lekkie kolumny dla odszukania powstańców. Jedna kolumna podpułkownika Winberga z 3 rot piechoty i 40 kozaków, dopędziła powstańców 3 b. m. w lesie przy zaścianku Reczycy. Bandę rozbito i zadano wielką stratę; legło 83 (w téj liczbie i Rylski) 30 ciężko rannych, 14 wzięto w niewolę; odbito 25 skarbowych strzelb, wiele kos, pik, koni, 2 wozy z umundurowaniem i prochem, herbowy papier z podskarbstwa prużańskiego. U nas zabito dwóch i raniono trzech szeregowców.

Z Augustowa jen. hr. *Tol donosi, iż przybywszy tam z oddziałem, nigdzie* powstańców *nie napotkał i idzie daléj* do Suwałk. Z dalszych miejsc, żadnych szczególnych doniesień nie otrzymano.

Warszawa, 6 lutego.

Rozprawa pułkownika Czengery z Langiewiczem miała miejsce na stoku Łysej góry przy klasztorze św. Krzyża. Powstańcy zostali mocno pobici: do 100 zabitych, w téj liczbie 4 księży; jeden z nich był dowódcą bandy. Zabrano wiele broni, koni i walizę Langiewicza zawierającą ważną korespondencję.

Warszawa, 6 lutego.

Według wiadomości prywatnych, Langiewicz po otrzymanéj porażce z resztkami swéj bandy wielce zmęczonéj i niezdatnéj już do bitwy, cofnął się ze Stamowa ku Stopnicy; wielu rozbiega się i uchodzi do Galicji. Wczoraj powstańcy kusili się napaść na Miechów, lecz zostali odparci z wielką stratą i rozbiegają się za granicę. (Pocz. Półn.)

Warszawa, 7-go lutego.

Rota rewelskiego pułku piechoty, postępując od Biały do Brześcia Litewskiego przy stacji Zalesie, napadniętą była przez przewyższające siły powstańców; przyczém zabity został 1 szeregowiec, dwaj ober-oficérowie i 11 szeregowych ranionych. Rota kostromskiegi pułku, która pośpieszyła od strony Biały z dwóma armatami i szwadron ułanów rozproszyli

большую потерю; тѣла ихъ убитыхъ отвезены на 8 подводахъ.

Варшава, 8-го февраля.

На Мѣховъ напала ночью шайка, въ числѣ до 3,000 человѣкъ, и зажгла нѣсколько домовъ; нападеніе это отражено съ огромною потерей для мятежниковъ, и у нихъ взято много плѣнныхъ. Въ числѣ плѣнныхъ находится Домбровскій, который, какъ видно изъ его бумагъ, былъ членомъ комитета. Наша потеря состоитъ изъ 30 человѣкъ.

Варшава, того же числа.

Вологодскаго полка маіоръ Ракуса, выступивъ, 3-го февраля, изъ Люблина, съ 2-мя ротами и 50-тью казаками, противъ шайки Богдановича, настигъ ее, 5-го числа близъ Буга, у селенія Руда, разсѣялъ и вслѣдъ затѣмъ нанесъ рѣшительное пораженіе шайкѣ Радзевскаго, пришедшей на выручку Богдановича; убитыхъ у мятежниковъ весьма много, и, кромѣ того, у нихъ взято знамя, обозъ, 60 лошадей и переписка. Потеря съ нашей стороны состоитъ изъ 7 человѣкъ. (Гол.)

По донесеніямъ изъ Вильно, первые два полка 2-й гвардейской пѣхотной дивизіи: л.-гв. павловскій и финляндскій, прибывъ совершенно благополучно по желѣзной дорогѣ въ Вильно, расположились въ самомъ городѣ. Л.-гв. уланскій Его Величества полкъ прослѣдовалъ чрезъ Вильно и постепенно прибываетъ въ Варшаву, гдѣ уже находится л.-гв. гродненскій гусарскій полкъ.

6-го февраля отправилась изъ С.-Петербурга л.-гв. конная облегченная N 3 батарея, подъ прикрытіемъ роты гвардейскаго экипажа. Эта послѣдняя рота, собравшись въ походъ въ однѣ сутки, также назначена въ Варшаву, для службы на рѣкѣ Вислѣ.

7-го февраля, имѣетъ отправиться поѣздъ съ л.-гв. стрѣлковымъ Императорской фамиліи баталіономъ, который расположится на первое время въ Вильно.

Перевозка по с.-петербурго-варшавской желѣзной дорогѣ, какъ войскъ, такъ и рекрутъ, производится съ полнымъ удобствомъ и быстротою. Во все время былъ только одинъ несчастный случай, именно 4-го февраля близь самой станціи въ С.-Петербургѣ, гдѣ по недосмотру передніе вагоны съ лошадьми и вещами наткнулись на стоявшіе на запасныхъ рельсахъ вагоны и нѣсколько были повреждены. Къ сожалѣнію, при этомъ зашиблены лошадьми два солдата л.-гв. уланскаго Его Величества полка; одинъ изъ нихъ до смерти, а другой, сильно израненый, привезенъ въ госпиталь, гдѣ однако же подаетъ надежду на выздоровленіе. Сѣв. Поч.)

Въ Сѣв. Поч. напечатано:

Сообщаемъ сегодня подробности дѣйствій отряда свиты ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА генералъ-маіора графа Ностица противъ партіи мятежниковъ, подъ начальствомъ Рачинскаго, которая, какъ извѣстно, перешла въ гродненскую губернію изъ царства польскаго.

Шайка эта, разбитая 23-го января, при переправѣ ея черезъ Бугъ, въ Немировѣ, отошла къ Высоколитовску. Узнавъ здѣсь, что партіи Рыльскаго, Замечка (Цикорскаго) и Левандовскаго аттакованы нашими войсками въ м. Семятичахъ, Рачинскій поспѣшилъ 25 числа къ нимъ на помощь, но опоздалъ, и такъ какъ Высоколитовскъ былъ уже занятъ отрядомъ графа Ностица, то онъ отошелъ къ с. Верполе. Для преслѣдованія Рачинскаго, графъ Ностицъ послалъ 3 роты, одно орудіе и 85 казаковъ, подъ командою подполковника Янишевскаго, который, преслѣдуя мятежниковъ по пятамъ, взялъ у нихъ нѣсколько плѣнныхъ. Колонна подполковника Янишевскаго, во время преслѣдованія, 28-го числа, встрѣчена была, въ дер. Долбизнѣ, выстрѣлами изъ винокуреннаго завода, причемъ убитъ одинъ рядовой и раненъ одинъ казакъ; солдаты бросились на заводъ и мызу, и укрывшіеся здѣсь мятежники были перебиты.

29-го числа графъ Ностицъ получилъ извѣстіе, что мятежники, войдя въ Бѣловѣжскую пущу, вслѣдствіе ссоры между Рачинскимъ и Шенявскимъ, помѣщикомъ бѣльскаго уѣзда, раздѣлились на двѣ части, изъ которыхъ одна вышла изъ пущи по направленію къ м. Орля, а другая, самая значительная, подъ начальствомъ Рачинскаго, пошла въ урочище Бѣлое. 30-го января, эта послѣдняя перешла къ королевскому мосту (на р. Лѣсной) и намѣрена была оттуда идти въ Бѣловѣжъ, съ цѣлью сформироваться и укрѣпиться и дѣйствовать въ этой мѣстности по примѣру 1831 года. Графъ Ностицъ двинулся туда же, 30 числа, форсированнымъ маршемъ. Мятежники, застигнутые имъ у королевскаго моста врасплохъ, разбиты на голову и потеряли весь обозъ. Во время ихъ бѣгства, огонь отъ костра, гдѣ они варили себѣ пищу, охватилъ ближайшее строеніе, въ которомъ стояло 30 лошадей и 2 фурманки съ порохомъ и мундирами; тамъ же находилось до 15 мятежниковъ. Войска наши, окруживъ строеніе, кричали имъ, чтобы они сдались; но бунтовщики отвѣчали выстрѣлами; огонь распространялся болѣе и болѣе. Произошелъ взрывъ и защищавшіеся погибли, исключая четырехъ человѣкъ, которыхъ наши солдаты успѣли спасти отъ пламени. Съ нашей стороны раненъ одинъ рядовой, контужено 12 человѣкъ, въ томъ числѣ подполковникъ Вимбергъ.

Въ этотъ же день, къ вечеру, графъ Ностицъ прибылъ въ Бѣловѣжъ, оставивъ одну роту и казаковъ у королевскаго моста.

Крестьянами и лѣсною стражею пущи приведено къ графу Ностицу 42 человѣка, въ томъ числѣ 3 адъютанта Рачинскаго и такъ называемый начальникъ штаба мятежниковъ, Голіанъ, бывшій офицеръ польской арміи и эмигрантъ съ 1831 г. По показаніямъ его, многіе изъ мятежниковъ, во время бѣгства отъ королева моста, утонули въ р. Лѣсной; ночь они провели въ болотахъ, гдѣ всѣ раненые умерли; вся партія разсѣялась и самъ Голіанъ хотѣлъ пробраться за границу.

Партія Рачинскаго, послѣ нанесеннаго ей, 30 числа, пораженія у королева моста, скрывалась два дня по болотамъ и лѣсамъ, потомъ, соединившись съ шайкою Рыльскаго, явилась въ Шерешевѣ и въ ночь на 1-е февраля произвела нападеніе на Пружаны. Посланная графомъ Ностицемъ, 1-го февраля, колонна изъ 3 ротъ и 40 казаковъ, подъ начальствомъ подполковника Вимберга, послѣ трехдневнаго преслѣдованія настигла эту шайку, 3-го февраля, у фермы Рѣчицы и въ лѣсу. Завязалась упорная стычка. Скопище разбито: мятежниковъ убито 83, въ томъ числѣ Рыльскій, начальникъ возстанія бѣльскаго уѣзда; смертельно ранено 30, взято въ плѣнъ 14, отбито знамя, 25 казенныхъ ружей, косы, пики, 35 лошадей, 2 повозки съ порохомъ и мундирами, и гербовая бумага изъ пружанскаго казначейства. У насъ убито 2, ранено 3. Рачинскій, съ остатками разбитой своей шайки, направился къ сторонѣ Пинска.

— По увѣдомленію минскаго губернатора, около г. Слуцка начали появляться мятежническія шайки.

— При преслѣдованіи небольшой шайки злоумышленниковъ, бродившей сначала въ Свенцянскомъ уѣздѣ, а потомъ направившейся въ Сморгонь, взводомъ невскаго пѣхотнаго полка и полуэскадрономъ гвардейскихъ казаковъ, въ стычкѣ въ Здаушкирскомъ лѣсу, у мятежниковъ убитъ одинъ и отбиты нѣсколько повозокъ, въ которыхъ найдено 20 пикъ, 10 ружей и 10 косъ. Шайка скрылась въ лѣсу; отрядъ нашъ продолжалъ слѣдовать по пятамъ мятежниковъ, въ направленіи въ Сморгони.

— Въ части августовской губерніи, ближайшей къ Ковно, скопище мятежниковъ, послѣ дѣла съ нимъ павлоградскихъ гусаръ, у Чистой-Буды, разошлось, и если еще они показываются иногда въ деревняхъ, то лишь ничтожными шайками. Жители селеній и мѣстечекъ августовской губерніи, за исключеніемъ шляхты, встрѣчали наши войска съ радушіемъ и объявляли, что злоумышленники насиліемъ заставляли ихъ принять участіе въ возстаніи, и что они скрывались въ лѣсахъ отъ мятежниковъ, угрожавшихъ смертью всѣмъ, кто не станетъ въ ихъ ряды. Начальникамъ нашихъ отрядовъ выданы жителями 17 человѣкъ, принимавшихъ участіе въ мятежѣ, въ томъ числѣ два гминныхъ войта и одинъ помѣщикъ. (Сѣв. Поч.)

По извѣстіямъ изъ радомской губерніи, все пространство ея покрыто въ настоящее время отрядами, ищущими мятежниковъ и нигдѣ ненаходящими тѣхъ огромныхъ массъ, о которыхъ пишутъ въ иностранныхъ газетахъ и доходятъ до насъ слухи.

По самымъ вѣрнымъ свѣдѣніямъ, шайки мятежниковъ, послѣ пораженія подъ Сухедневомъ и Вонхоцкомъ, начинаютъ расходиться; такъ въ Опочнѣ мятежники, убивъ своего предводителя, бросили оружіе и разошлись по домамъ; крестьяне, составивъ партіи, ловятъ всѣхъ извѣстныхъ имъ приверженцевъ мятежа и доставляютъ военному начальнику въ г. Опочнѣ: такимъ образомъ доставлены уже болѣе 60-ти человѣкъ только въ этомъ городѣ. Вообще послѣ событій въ Вонхоцкѣ и Сухедневѣ, крестьяне, видя полную несостоятельность мятежниковъ въ борьбѣ съ нашими войсками, еще болѣе прежняго выказываютъ преданность законному правительству.

При всѣхъ поискахъ, предпринимаемыхъ нашими войсками, крестьяне или указываютъ намъ подозрительныхъ лицъ, или сами захватываютъ ихъ и выдаютъ войскамъ.

26-го января, командиръ 7-го стрѣлковаго баталіона донесъ военному начальнику радомскаго отдѣла, что крестьяне изъ окрестностей Мѣхово пришли просить позволѣнія хватать мятежниковъ.

Съ цѣлію переловить возмутителей, собралась въ дер. Клутске, близь Конска, толпа мужиковъ до 3,000 чел.

powstańców, którzy ponieśli wielką stratę i ciała ich zabitych odwieziono na 8 podwodach.

W a r s z a w a 8 lutego.

Na Miechow napadła w nocy banda licząca 3000 ludzi i zapaliła kilka domów; napaść ta odparta była z wielką str tą powstańców, i wzięto u nich wielu jeńców. W liczbie jeńców znajduje się pewien Dombrowski, który, jak widać z jego papierów, był członkiem komitetu. Nasza strata wynosi 30 ludzi.

W a r s z a w a, tegoż dnia.

Major Rakusza wołogodzkiego pułku, opuściwszy d. 3 (15) lutego Lublin, z 2-ma rotami i 50-a kozakami, ścigał bandę pod dowództwem Bohdanowicza, którą dopędziwszy d. 5 pod wsią Rudką nad Bugiem, rozproszył ją i wślad za tém zadał stanowczą porażkę bandzie Radzewskiego, która nadeszła dla oswobodzenia i poparcia Bohdanowicza; zabitych u powstańcow bardzo wielu i prócz tego odjęta u nich została chorągiew, oboz, 60 koni i korrespondencja. Strata z naszéj strony wynosi 7 ludzi.

— Podług wiadomości z Wilna, pierwsze dwa pułki 2giéj gwardyjskiéj dywizji pieszéj: l. gw. pawłowski i finlandzki, przybywszy koleją żelazną zupełnie pomyślnie do Wilna, rozlokowały się w samém mieście. L. gw. ułański Jego Cesarskiéj Mości pułk przeszedł przez Wilno i stopniowo przybywa do Warszawy, gdzie już znajduje się l. gw. grodzieński pułk.

D. 6-go lutego wyprawiono z Petersburga lejb-gw. konną lekką N. 3 baterję pod przykryciem roty ekipażu gwardyjskiego. Ta ostatnia rota, wybrawszy się do pochodu w jedną dobę, również naznaczona została do Warszawy na służbę na rzece Wiśle.

D. 7-go lutego ma być wyprawiony pociąg z l. gw. strzeleckim Cesarskiéj rodziny bataljonem, który na początek rozlokowany będzie w Wilnie.

Przewóz po warszawsko-petersburskiéj drodze żelaznéj, tak wojska, jako też rekrutów, odbywa się z zupełną łatwością i bystrością.

W ciągu tego czasu zdarzył się tylko jeden nieszczęśliwy wypadek, mianowicie 4 lutego przy saméj stacji w Petersburgu, gdzie przez nieuwagę, przodowe wagony z końmi i rzeczami natknęły się na stojące na zapasowych relsach wagony i cośkolwiek uszkodzone zostały, Na nieszczęście, przytém roztratowani zostali końmi 2 żołnierze l. gw. hułańskiego Jego Cesarskiéj Mości pułku; jeden z nich do śmierci, a drugi mocno poraniony i przywieziony do szpitala, gdzie z tém wszystkiém podaje nadzieję wyzdrowlenia. (Pocz. Pół.)

W dzienniku „Poczta Północna“ czytamy:

— Udzielamy dziś szczegóły operacij oddziału orszaku Jego Ces. rskiéj Mości jenerał-majora hr. Nostica, przeciwko partji powstańców pod dowództwem Raczyńskiego, która jak wiadomo przeszła do gubernji grodzieńskiéj z Królestwa Polskiego.

Banda ta, rozbita w czasie przeprawy swéj przez Bug w Niemirowie odstąpiła ku Wysokiemu litewskiemu. Dowiedziawszy się tu, iż partje Rylskiego, Zameczka (Cichorskiego) i Lewandowskiego atakowane zostały przez nasze wojska w Siemiatyczach, Raczyński pośpieszył im 25 stycz. na pomoc, lecz spóźnił się, a ponieważ Wysokie-litewskie było już zajęte przez oddział hr. Nostica, przeto on cofnął się ku wsi Werpole. Celem ścigania Raczyńskiego hr. Nostic posłał 3 roty, jedno działo i 85 kozaków pod dowództwem podpułkownika Janiszewskiego, który ścigając ślad w ślad powstańców wziął u niego kilku jeńców. Kolumna podpułkownika Janiszewskiego w czasie ścigania 28 spotkana została we wsi Dolbiznie wystrzałami z gorzelni, przyczém zabito jednego szeregowca i raniono jednego kozaka; żołnierze rzucili się na gorzelnię i wieś i ukrywający się tam powstańcy zostali pozabijani.

D. 29 stycz. hr. Nostic otrzymał zawiadomienie, iż powstańcy wszedłszy do białowieskiej puszczy, skutkiem kłótni pomiędzy Raczyńskim i Szeniawskim obywatelem p-tu bielskiego, podzielili się na dwie części, z których jedna wyszła z puszczy ku m. Orli, a druga znaczniejsza pod dowództwem Raczyńskiego poszła ku uroczysku Białe.

30 stycznia, ta ostatnia przeszła ku Królowemu Mostowi (na rzece Leśnéj) i zamierzała stamtąd udać się do Białowieży, w celu uformowania się i wzmocnienia i aby działać tam tak samo jak w r. 1831. Hr. Nostic posunął się tamże 30-go przyśpieszonym marszem. Powstańcy napadnięci przez niego przy Królowym Moście w nieładzie zostali pobici na głowę i utracili cały oboz. W czasie ich ucieczki, ogień, przy którym gotowali sobie jedzenie objął najbliższą budowlę, w któréj znajdowało się 30 koni i 2 furmanki z prochem i mundurami; było tam przytém blizko 15 powstańców. Nasze wojska, otoczywszy budowlę, wołały na nich, aby się poddali; lecz buntownicy odpowiedzieli wystrzałami; ogień szerzył się coraz bardziéj. Nastąpił wybuch i broniący się zginęli, za wyłączeniem czterech ludzi, których nasi żołnierze zdołali ratować od ognia. Z naszéj strony raniony jeden człowiek i kontuzjowanych 12 ludzi, w których liczbie podpułkownik Wimberg. Tegoż samego dnia ku wieczorowi, hr. Nostic przybył do Białowieży, zostawiwszy jedną rotę i kozaków przy Królowym Moście.

Włościanie i straż leśna puszczy, przyprowadzili do hr. Nostica 42 ludzi, w téj liczbie 3 adjutantów Raczyńskiego i tak zwanego naczelnika sztabu powstańców Goljana, byłego oficera armji polskiéj i emigranta z r. 1831. Podług zeznań jego, wielu z powstańców w czasie ucieczki z Królowego Mostu utonęło w rzece Leśnéj; noc zaś przepędzili oni w błotach, gdzie wszyscy ranni poumierali; cała partja rozproszyła się i sam Goljan chciał się dostać za granicę.

Partja Raczyńskiego po otrzymanéj 30-go porażce przy Królowym Moście ukrywała się przez dwa dni w błotach i lasach; późniéj złączywszy się z bandą Rylskiego zjawiła się w Szereszewie i w nocy przed 1-m lutego uczyniła napad na Prużanę. Posłana przez hr. Nostica 1 lutego kolumna z 3 rot i 40 kozaków, pod dowództwem podpułkownika Wimberga, po trzechdniowém ściganiu dognała tę bandę 3-go lutego przy fermie Reczycy i w lesie. Rozpoczęła się uporczywa potyczka, zbiorowisko zostało rozbite; powstańców legło 83, w téj liczbie Rylski naczelnik powstania p-tu bielskiego; raniono śmiertelnie 30, wzięto w niewolę 14, odebrano chorągiew, 25 skarbowych strzelb, kosy, piki, 35 koni, 2 wozy z prochem i mundurami oraz papier herbowy z prużańskiego podskarbstwa. U nas zabito 2, raniono 3. Raczyński z resztkami rozbitéj swéj bandy skierował się ku stronie Pińska.

— Według zawiadomienia gubernatora mińskiego około m. Słucka zaczęły się ukazywać bandy powstańcze.

— Podczas ścigania niewielkiéj bandy powstańców włóczącej się z początku w powiecie święciańskim a późniéj kierującéj się ku Smorgoniom, przez pluton newskiego pieszego pułku i półszwadron kozaków gwardyjskich, przy potyczce w zadauszkirskim lesie u powstańców zabito jednego i odebrano kilka wozów, w których znaleziono kilka pik, 10 strzelb i 10 kos. Banda skryła się w lesie: oddział nasz nie przestawał ścigać ślad w ślad powstańców w kierunku ku Smorgoniom.

— W części gubernji augustowskiéj najbliższéj od Kowna zbiorowisko powstańców po rozprawie huzarów pawłogradzkich przy Czystéj Budzie rozeszło się i jeśli jeszcze niekiedy ukazują się oni po wsiach, to chyba tylko bardzo nieznaczącemi bandami. Mieszkańcy wsi i miasteczek gub. augustowskiéj, za wyłączeniem szlachty, spotykali nasze wojska z uprzejmością i zeznawali, że powstańcy przemocą zmuszali ich brać udział w powstaniu i że oni kryli się po lasach od powstańców, grożących śmiercią wszystkim, kto nie stanie w ich szeregach. Naczelnikom naszych oddziałów wydani zostali przez mieszkańców 17 ludzi, którzy brali udział w powstaniu, w téj liczbie dwaj wójci gmin i jeden obywatel. (Pocz. Póln.)

Według wiadomości z gub. radomskiéj, cała jéj przestrzeń pokryta jest obecnie oddziałami, szukającemi powstańców i nigdzie nieznajdującemi tych ogromnych mass, o których piszą w gazetach zagranicznych i o których do nas wieści dochodzą.

Podług najwiarogodniejszych doniesień, bandy powstańców po porażce pod Suchedniowem i Wąchockiem poczynają się rozchodzić; tak naprzykład, w Opocznie powstańcy zabiwszy swego dowódcę, rzucili broń i rozeszli się do domów; włościanie, złożywszy partje łowią wszystkich wiadomych im stronników powstania i dostawiają do naczelnika wojennego w Opocznie: tym sposobem zostało dostawiono już więcéj 60-ciu ludzi w samém Opocznie. W ogóle po wypadkach w Wąchocku i Suchedniowie, włościanie spostrzegłszy zupełną nieudolność powstańców w walce z naszém wojskiem, jeszcze bardziéj niż przed tém okazują przychylność rządowi prawnemu.

Przy wszystkich poszukiwaniach przez nasze wojska przedsiębranych, włościanie albo wskazują nam podejrzane osoby, albo też sami chwytają je i oddają wojskom.

Dnia 26 stycznia, dowódca 7-go bataljonu strzelców doniósł naczelnikowi wojennemu radomskiego oddziału, iż włościanie z okolic Miechowa przybyli prosić o pozwolenie chwytania powstańców.

W celu schwytania podżegaczy zebrała się we wsi Kłuckie, niedaleko Końska, banda chłopów do 3,000 ludzi.

27-го января, радомскій губернаторъ получилъ донесеніе, что мятежники не посмѣли войти въ м. Зволень, замѣтивъ волненіе между крестьянами этой мѣстности.

Выраженіе крестьянами преданности правительству, мѣстами, доходитъ до такихъ размѣровъ, что нѣкоторые военные начальники сочли нужнымъ принять мѣры къ удержанію крестьянъ въ предѣлахъ должнаго повиновенія ихъ помѣщикамъ.

Сѣверная часть радомской губерніи окончательно очищена отъ мятежническихъ шаекъ. По всѣмъ направленіямъ въ остальныхъ частяхъ губерніи направлены подвижныя колонны, которыя, разсѣевая мелкія шайки и захватывая мятежниковъ, возстановляютъ почтовыя и телеграфныя сообщенія.

Говорятъ о партіи мятежниковъ близь Слупя-Новой (опатовскаго уѣзда), подъ предводительствомъ Лянчевича; слухи о ней весьма преувеличены, какъ мы уже убѣдились въ этомъ подъ Вонхоцкомъ. Полагаемъ, что въ ней не болѣе 1,000 человѣкъ; противъ нихъ направлено двѣ подвижныя колонны изъ Радома и Кельце *).

Рапортъ командующаго подвижною колонною люблинскаго военнаго отдѣла, подполковника Мѣдникова, начальнику того же отдѣла г. л. и кавалеру Хрущеву. »Партія мятежниковъ, собравшаяся у Казіміржа, подъ командою Ждановича, 25-го января, направилась изъ м. Липска къ м. Вонхоцку, на соединеніе съ тамошнею партіею; но дойдя до м. Кремпа и получивъ тамъ свѣдѣніе жестокомъ пораженіи, нанесенномъ вонхоцкой партіи, опасаясь наткнуться на русскія войска подъ Вонхоцкомъ, перемѣнила направленіе и пошла къ югу, на содиненіе съ партіею сандомірскихъ мятежниковъ, состоящею изъ 500 человѣкъ, подъ командою барона Райскаго, и занимающею Сандоміръ. — Казиміржская партія, 27-го числа прибыла въ м. Завихостъ, гдѣ была неожиданно настигнута моимъ отрядомъ, аттакована, опрокинута и преслѣдуема до Сандоміра. Изъ партіи этой, прибывшей въ Завихостъ въ числѣ свыше 700 человѣкъ, только около 200 человѣкъ успѣли спастись бѣгствомъ въ Сандоміръ; изъ остальныхъ до половины убитыхъ и раненыхъ, а другая половина разсѣялась по окрестностямъ.

„Какъ я уже доносилъ, казиміржская партія мятежниковъ, не выждавъ нашей аттаки города Казиміра, отступила на югъ и послѣ краткой перестрѣлки ея арріеграда съ нами, скрылась въ лѣса Полянувки, откуда, въ продолженіе ночи, сдѣлала отъ 35 до 40 верстъ перехода и въ разныхъ пунктахъ переправилась черезъ Вислу. Для воспрепятствованія мятежникамъ обратно переправиться въ люблинскую губернію, я уничтожилъ всѣ переправы на рѣкѣ, между Пулавами и Раховымъ (Аннополемъ), и занялъ послѣдній для наблюденія за движеніями шаекъ по той сторонѣ рѣки. Имѣя намѣреніе нанести пораженіе первой встрѣчной партіи мятежниковъ за рѣкою, я обзпечилъ свой тылъ поисками къ Краснику и къ галиційской границѣ. Затѣмъ, 27-го января, въ десятомъ часу утра, какъ только утихла непогода, я переправился на ту сторону Вислы, съ отрядомъ, состоящимъ изъ одной роты 5-го стрѣлковаго баталіона, двухъ ротъ вологодскаго полка и 40 козаковъ. Прибывши къ Завихосту, я тотчасъ же сдѣлалъ распоряженіе для аттаки находившейся въ этомъ мѣстечкѣ партіи мятежниковъ, прибывшей въ Завихостъ только за часъ до нашего прихода. Извѣщенные о нашемъ приближеніи, мятежники немедленно выступили изъ Завихоста по дорогѣ на Сандоміръ, оставивъ небольшое число конныхъ въ городѣ. Послѣ незначительной перестрѣлки, въ которой мятежники потеряли двухъ убитыхъ, арріергардъ этотъ отпуступилъ по тому же направленію. Не останавливаясь въ Завихостѣ, я сталъ преслѣдовать мятежниковъ и настигъ ихъ въ селеніи Слупча, гдѣ мятежники, занявъ строенія и высоты за болотистою рѣчкой, рѣшились дать намъ отпоръ. Обстрѣлявъ позицію, я приказалъ пѣхотѣ наступать впередъ, а казаковъ направилъ во флантъ. Въ самое непродолжительное время мятежники были сбиты на всѣхъ пунктахъ и обратились въ совершенное бѣгство, преслѣдуемое нашими войсками на разстояніи пяти верстъ. Только въ трехъ верстахъ отъ г. Сандоміра, я прекратилъ преслѣдованіе, какъ по наступленію сумерокъ, такъ и по слишкомъ большому изнуренію солдатъ, прошедшихъ отъ Раховской переправы 20 верстъ, безъ отдыха по самой ужасной дорогѣ, въ глубокой грязи и болотѣ, и участвуя въ бою почти безпрерывно около пяти часовъ. Голодъ Сандоміръ окруженъ старинными стѣнами и приспособленъ былъ мятежниками къ упорной оборонѣ посредствомъ баррикадъ, и потому аттаковать его въ темнотѣ, безъ артиллеріи, было крайне опасно. Аттака Сандоміра отложена была до утра слѣдующаго дня. Отрядъ ночевалъ при дер. Герляховѣ бивуакомъ, разложивъ кругомъ костры, выставивъ аванпосты и посылая казачьи разъѣзды. Ночь прошла спокойно; но какъ всю ночь шелъ поперемѣнно дождь со снѣгомъ, то солдаты почти не спали, а грѣлись при кострахъ.

„Утромъ отрядъ двинулся на Сандоміръ. Войдя безъ выстрѣла въ улицы предмѣстья, войска были встрѣчены толпами евреевъ, которые, со снятыми шапками, ласково привѣтствовали насъ, какъ избавителей отъ мятежниковъ; причемъ они объявили, что минувшимъ побоищемъ такого нагнали страха мятежникамъ, что всѣ они всю ночь суетились, укладывались и въ два съ половиною часа утра выступили изъ города по дорогѣ на м. Копршевница, а баррикады, сложенныя изъ каменьевъ и бревенъ, собравшіеся евреи живо разнесли. Установивъ въ городѣ должный порядокъ и приказавъ немедленно учредить мѣстную городскую стражу, для содержанія карауловъ на всѣхъ въѣздахъ и для патрулированія по городу, я, послѣ привала, направился обратно съ отрядомъ на м. Завихостъ, гдѣ и имѣлъ ночлегъ.

„Учредивъ и въ м. Завихостѣ надлежащій порядокъ, я съ своимъ отрядомъ перешелъ въ Аннополь, гдѣ и переправился чрезъ Вислу.

„Въ этихъ поискахъ вся потеря моего отряда состояла изъ трехъ раненыхъ рядовыхъ.

„Мятежники лишились убитыми, оставленными на полѣ сраженія, болѣе 100 чел.; взято въ плѣнъ 32 челов.; въ числѣ ихъ взятъ тяжело раненый, Леонъ Франковскій, коммисаръ при войскахъ люблинскаго воеводства; число раненыхъ неизвѣстно.

„Сверхъ того освобождены изъ плѣна нашихъ три оберъ-офицера, 59 нижнихъ чиновъ и 1 гражданскій чиновникъ, и захвачены войсками революціонная хоругвь, возъ съ оружіемъ, два вола, кухня и нѣсколько съѣстныхъ припасовъ.

„1-го февраля, начальникъ разбитой шайки Ждановичъ самъ явился въ г. Люблинъ къ генералъ-лейтенанту Хрущеву“.

Послѣдній журналъ военныхъ дѣйствій оканчивается слѣдующими словами:

„При всѣхъ встрѣчахъ и стычкахъ нашихъ подвижныхъ колоннъ и летучихъ отрядовъ съ мятежниками, потеря въ войскахъ была ничтожна, ибо мятежники, вооруженные косами, пиками и охотничьими ружьями, не могли вредить нашимъ войскамъ, дѣйствовавшимъ нарѣзнымъ оружіемъ, а иногда и артиллеріею, на дальнее разстояніе. Аттака холоднымъ оружіемъ производилась только при преслѣдованіи мятежниковъ, бѣжавшихъ въ безпорядкѣ послѣ большой потери отъ нашего огня.“ (Сѣв. Поч).

Газета Le Nord напечатала слѣдующее письмо изъ С. Петербурга отъ 24 января (5 февраля).

Трудно было-бы дать вамъ вѣрное понятіе о горестномъ впечатлѣніи, произведенномъ на русскую публику послѣдними событіями въ Польшѣ. Не подлежитъ малѣйшему сомнѣнію, что надъ нашими солдатами совершены неслыханныя жестокости; на нихъ напали во время сна, когда они были беззащитны. Никто, конечно, не одобритъ подобныхъ злодѣйствъ, которыя никому не могутъ принести пользы. Если виновники ихъ имѣли цѣлью возбудить старую народную ненависть, которую каждый человѣкъ съ добрымъ сердцемъ и истинно просвѣщенный долженъ стараться тушить, то достиженіе этой цѣли весьма близко, ежели судить по ожесточенію, вызванному ими въ семействахъ, лишившихся въ числѣ жертвъ своихъ братьевъ и сыновей.

Къ этимъ печальнымъ причинамъ, возбуждающимъ въ насъ горесть и негодованіе, присоединилось еще грустное разочарованіе, которое только когда либо могло испытать правительство или народъ.

Россія съ любовію посвятила болѣе шести лѣтъ честному, искреннему, столь желанному и необходимому примиренію съ Польшею. Сдѣлано было все возможное для успокоенія страстей, погашенія народнаго раздраженія и доведенія поляковъ до здраваго уразумѣнія того, чего требуетъ ихъ настоящее и будущее благоденствіе. Стремясь къ осуществленію всего этого, Россія явила неизмѣнное и ничѣмъ непоколибомое мужество. Удовлетворить несбыточнымъ требованіямъ меньшинства, дышущаго ужасами, опустошающаго теперь огнемъ и мечемъ Польшу, было и всегда будетъ задачею невозможною къ исполненію, потому что это меньшинство требуетъ отъ Россіи собственнаго самоубійства.

Но за исключеніемъ этого политическаго самоубійства, котораго такъ безумно требуетъ отъ насъ революціонная польская пар-

*) Изъ телеграфической депеши видно, что эта шайка уже разбита (См. депешу, помѣщенную въ прошломъ N. Вил. Вѣстника)·

D. 27 stycznia gubernator radomski otrzymał zawiadomienie, iż powstańcy nie odważyli się wejść do m. Zwolenia, spostrzegłszy wzburzenie pomiędzy włościanami téj okolicy.

Oznaki przychylności ku rządowi włościan w niektórych miejscach dochodzą takich rozmiarów, iż niektórzy naczelnicy wojenni uznali za potrzebne przedsięwziąść środki ku powstrzymaniu włościan w granicach należytego posłuszeństwa swoim obywatelom.

Północna część gub. radomskiéj ostatecznie została oczyszczona od band powstańczych. We szystkich kierunkach w pozostałych częściach gubernji, rozesłano kolumny ruchome, które rozpędzając drobne bandy i chwytając powstańców przywracają pocztowe i telegraficzne kommunikacje.

Powiadają o partji powstańców przy Słupi Nowéj (w pcie opatowskim) pod dowództwem Langiewicza; wieści o niéj bardzo są przesadzone, jak to już sprawdziliśmy pod Wąchockiem. Sądzimy, że w niéj znajduje się więcéj 1000 ludzi; przeciw nim skierowano dwie ruchome kulumny z Radomia i Kielc *).

R a p o r t d o w o d z ą c e g o r u c h o m a k o l u m n ą l u b e l s k i e g o o d d z i a ł u w o j e n e g o, p o d p ó ł k o w n i k a M i e d n i k o w a, d o n a c z e l n i k a t e g o ż o d d z i a ł u j e n e r a ł - p o r u c z n i k a i k a w a l e r a C h r u s z c z e w a.

„Partja powstańców, zebrana przy Kazimierzu pod dowództwem Zdanowicza, 25 stycznia, ruszyła z miasteczka ku Wąchockowi, celem połączenia się z tamtą partją, lecz dochodząc do m. Krempa i powziąwszy tam wiadomość o ciężkiem pobiciu partji pod Wąchockiem, obawiając się napotkać wojska rossyjskie pod Wąchockiem, zmieniła kierunek i ruszyła na południe, dla połączenia się z partją sandomierskich powstańców, składającą się z 500 ludzi, pod dowództwem barona Rajskiego i zajmującą Sandomierz. Kazimierska partja 27-go przybyła do Zawichosta, gdzie została niespodzianie napadnięta przez mój oddział, atakowana, zbita i ścigana aż do Sandomierza. Z partji téj przybyłéj do Zawichosta w liczbie więcéj jak 700 ludzi, tylko około 200 ludzi zdołało ratować się ucieczką do Sandomierza; z pozostałych połowę zabito i raniono, a druga połowa rozeszła się po okolicach.

„Kazimierska partja powstańców, jak to już doniosłem, nieczekając naszego ataku na miasto Kazimierz, odstąpiła na południe i po krótkiém odstrzeliwaniu swéj arjergardy z nami, skryła się w lasach Polanówki, zkąd w przeciągu nocy zrobiła od 35 do 40 wiorst przejścia i w rozmaitych punktach przeprawiła się przez Wisłę. Celem przeszkodzenia powstańcom w przeprawie na powrót do gub. lubelskiéj, zniosłem wszystkie przeprawy na rzece między Puławami i Rachowem (Annopolem) i zająłem ostatni dla śledzenia za ruchem band z drugiéj strony rzeki. Mając zamiar pobić pierwszą napotkaną partję powstańców za rzeką, ubespieczyłem się z tyłu za pomocą poszukiwań ku Kraśnikowi i do granicy galicyjskiéj. Następnie 27 stycznia o 10 z rana, jak tylko ucichła niepogoda, przeprawiłem się na drugą stronę Wisły z oddziałem składającym się z jednéj roty 5 bataljonu strzelców, dwóch rot wołogodzkiego pułku i 40 kozaków. Przybywszy do Zawichostu, natychmiast wydałem rozporządzenie dla atakowania znajdującéj się w tém miasteczku partji powstańców, przybyłéj do Zawichosta ledwie godziną przed nami. Zawiadomieni o naszém przybyciu, powstańcy niebawem wystąpili z Zawichosta po drodze na Sandomierz, zostawiwszy niewielką ilość jeźdźców w mieście. Po bardzo nieznaczącéj kanonadzie, przyczém powstańcy utracili dwóch zabitych, arjergarda ta odstąpiła w tym samym kierunku. Nie zatrzymując się przy Zawichoście, zacząłem ścigać powstańców i dognałem ich we wsi Słupczy, gdzie oni, zająwszy budynki i wzgórza za błotnistą rzeczką, zmuszeni byli nas odpierać. Ostrzelawszy pozycję, rozkazałem piechocie nacierać z przodu a kozaków umieściłem na skrzydle. W bardzo krótkim czasie powstańcy zostali pobici na wszystkich punktach i rzucili się do ucieczki, będąc ścigani przez nasze wojska w odległości 5 wiorst. Zaledwie o trzy wiorsty od Sandomierza zaniechałem ścigać, tak z powodu zmroku, jako téż z powodu wielkiego zmęczenia żołnierzy, którzy od rachowskiéj przeprawy uszli 20 wiorst bez odpoczynku po najgorszéj drodze i głębokiém błocie, bijąc się przytém bez przerwy przez 5 prawie godzin. Miasto Sandomierz, otoczone starożytnym murem, przysposobione zostało przez powstańców do silnéj obrony za pomocą barykad i dla tego atakować one po ciemku, bez artylerji było bardzo niebezpiecznie. Szturm więc Sandomierza był odłożony do jutra rano. Oddział nocował przy wsi Gerlachowie na biwakach, rozniecіwszy naokoło stosy, wystawiwszy forpoczty i rozesławszy objazdy kozacze. Noc minęła spokojnie, lecz ponieważ przez całą noc padał deszcz naprzemian ze śniegiem, przeto żołnierze prawie nie spali, lecz grzeli się przy stosach.

„Zrana oddział uderzył na Sandomierz. Wszedłszy bez wystrzału w ulice przedmieścia, wojska zostały spotkane przez tłumy żydów, którzy zdjąwszy czapki uprzejmie nas pozdrawiali jako wybawicieli od powstańców; przyczém oni oznajmili, iż przeszłą potyczką takiego napędzili strachu powstańcom, iż wszyscy oni przez całą noc w popłochu pakowali się i o pół do trzeciéj z rana wyszli z miasta po drodze na m. Koprzywnicę; a barykady ułożone z kamieni i balów zebrani żydzi rychło rozebrali. Przywróciwszy w mieście należyty porządek i rozkazawszy niezwłócznie ustanowić straż miejską dla utrzymywania szyldwachów na wszystkich wjazdach i dla patrolowania po mieście, po odpoczynku skierowałem się znowu z oddziałem na m. Zawichost, gdzie przenocowałem.

„Ustanowiwszy i w Zawichoście należyty porządek, przeszedłem ze swym oddziałem do Annopola, skąd przeprawiłem się przez Wisłę.

„W tych poszukiwaniach cała strata mojego oddziału składała się z trzech rannych szeregowców.

„Powstańcy stracili w zabitych, zostawionych na polu bitwy więcéj jak stu ludzi, wzięto w niewolę 32 ludzi; w téj liczbie wzięty ciężko ranny Leon Frankowski, komisarz przy wojskach województwa lubelskiego; liczba rannych niewiadowa.

„Prócz tego odbito z niewoli naszych 3 oberoficerów, 59 żołnierzy i 1 urzędnik cywilny i schwytano przez żołnierzy rewolucyjną chorągiew, wóz z bronią, dwa woły, kuchnię i cośkolwiek żywności.“

D. 1-go lutego, naczelnik rozbitéj bandy Zdanowicz sam przybył do Lublina do jenerał-porucznika Chruszczewa.

Na zakończenie podajemy słowa, któremi kończy się ostatni dziennik działań wojskowych i które stwierdzają zdanie wyrażone przez nas we wczorajszym numerze:

„Przy wszystkich spotkaniach i utarczkach naszych kolumn ruchomych i latających oddziałów z powstańcami, strata w wojskach była maleńka, ponieważ powstańcy kosami, pikami i strzelbami myśliwskiemi niemogli szkodzić naszym żołnierzom, którzy strzelali z gwintowanéj broni, a czasem i z dział na dalszą metę. Atakowanie białą bronią trafiało się tylko przy ściganiu powstańców, w nieładzie po znacznéj stracie od naszego ognia uciekających.“ (Poczta półn.)

Dziennik paryzki le Nord umieścił list pisany z Petersburga, dnia 24-go stycznia (5 lutego), następującéj treści:

„Trudno byłoby dać wam dokładne pojęcie o boleśnem wrażeniu sprawioném na publiczości rossyjskiéj przez ostatnie wypadki w Polsce. Niestety, nie podlega najmniejszéj wątpliwości, że czyny niesłychanego okrucieństwa spełnione zostały na naszych żołnierzach, napadniętych we śnie i nie mogących się bronić. Nikt zapewne nie pochwali podobnych zbrodni, które nikomu niemogą wyjść na dobre. Jeżeli celem ich sprawców było obudzenie dawnych nienawiści narodowych, które każdy człowiek serca i prawdziwie wyzwolony powinien starać się gasić, ten cel jest bardo blizkim osiągnienia, jeśli mam o tém sądzić ze zgrozy, jaką te zbrodnie wywołały w rodzinach, mających braci i synów między ofiarami.

„Do tych wszystkich powodów boleści i żalu, przyłączyło się jeszcze najsmutniejsze i pełne goryczy rozczarowanie, którego mógł doznać jakikolwiek rząd lub naród.

Rossja poświęciła się więcéj, niż od sześciu lat uczciwie, szczerze i z miłością tak pożądanemu i tak koniecznemu dziełu pojednania z Polską. Ile tylko sił jéj starczyło dla ukojenia namiętności, ugaszenia narodowych rozdrażnień i doprowadzenia Polaków do zdrówszego sądu o tém, czego wymaga ich obecna i przyszła pomyślność, Rossja pracowała z jednostajną zawsze i nigdy niedającą się zrażać troskliwością.

Zaspokoić urojone wymagania téj mniejszości dyszącéj zgrozą, która dziś ogniem i mieczem Polskę pustoszy, było i zawsze będzie niepodobieństwem. Domaga się ona bowiem od Rossji jéj samobójstwa.

Lecz wyjąwszy tylko to samobójstwo polityczne, którego rewolucyjne stronnictwo pol-

*) Z otrzymanéj dziś depeszy telegraficznéj, pokazuje się, że ta banda już rozbita została—(Ob. depeszę w poprzedzającym nrze.)

тія, Россія удовлетворила всѣмъ настоятельнѣйшимъ потребностямъ края. Русское правительство предупредило даже тѣ желанія, которыхъ самое заявленіе за нѣсколько лѣтъ казалось невозможнымъ, и не смотря на высказанное явное недоброжелательство, не смотря даже на враждебное и преступное упрямство поляковъ, достигшее даже до убійствъ, правительство не уклонилось отъ этого пути и, какъ объявлено самимъ Государемъ, оно не уклонится отъ него и впредь, не желая подвергать отвѣтственности весь народъ за преступленія партіи, которая не гнушается никакими средствами и удерживаетъ въ страхѣ весь народъ.

Польша желала особой администраціи, требовала для управляемыхъ права участія въ управленіи и части вліянія на законодательство и администрацію.

Не смотря на большія затрудненія, въ отношеніи основныхъ началъ и ихъ примѣненія, не смотря на могущія чрезъ это произойти опасности, которыя къ несчастію и осуществились, эти требованія были удовлетворены, и особая администрація возстановлена. Императоръ Александръ благоволилъ вручить ее родному брату, либеральному и исполненному благороднѣйшихъ намѣреній князю, назначивъ ему въ министры польскаго вельможу, правда, воодушевленнаго пламеннымъ патріотизмомъ, но справедливаго и просвѣщеннаго, котораго центральный комитетъ, послѣ многихъ покушеній на его жизнь, осудилъ на смерть и лишилъ правъ гражданства за то, что онъ старается содѣйствовать благоденствію своего края не посредствомъ убійствъ и безначалія, но другими путями.

Царству польскому дарованы и немедленно съ самою строгою совѣстливостью осуществлены новыя либеральныя учрежденія, вполнѣ примѣненныя къ требованіямъ времени и обстоятельствъ, учрежденія, коими даже еще не пользуются и самыя преданныя провинціи имперіи.

Нравственныя и умственныя потребности польскаго народа также удовлетворены возобновленіемъ главной варшавской школы, учрежденіемъ многихъ учебныхъ и педагогическихъ заведеній, а равно реорганизаціею судебныхъ мѣстъ и возстановленіемъ народнаго языка.

Заявивъ такимъ образомъ свое благое намѣреніе слѣдовать и впредь по этому примирительному пути, Россія имѣла право ожидать если не такихъ же самыхъ чувствъ, то по крайней мѣрѣ положенія менѣе насильственнаго и враждебнаго, нежели то, которое принимаетъ нынѣ въ отношеніи нея революціонная польская партія.

Самыя черныя и кровавыя лѣтописи древнихъ и среднихъ вѣковъ не представляютъ большихъ ужасовъ, какъ тѣ, которые недавно совершены въ Польшѣ.

Это не тѣ великія сраженія Тамерлана или Аттилы, гдѣ сотни тысячъ борющихся устлали трупами побоище. Тамъ по крайней мѣрѣ защищались и сражались. Правда, человѣческая кровь лилась ручьями, но среди бѣлаго дня и для какой-нибудь цѣли. Это даже не убійства, подобныя умерщвленію первыхъ мученниковъ, или подвиги въ родѣ драгонадъ противъ альбигенцевъ.

Тамъ по крайней мѣрѣ служилъ предлогомъ религіозный фанатизмъ, мракъ столѣтія или безуміе тирана. Но здѣсь среди тихой ночи бросались перерѣзывать спящихъ солдатъ, изувѣчивать ихъ трупы, и не только обрѣзывали имъ уста и носы, но и предавались такимъ неистовствамъ, которыхъ чувство стыда не позволяетъ высказать.

И ктоже предводительствовалъ этими преступными шайками? Кто, послѣ организаціи, сталъ въ ихъ главѣ? Кто собиралъ деньги на пріобрѣтеніе оружія? Кто зажигалъ деревни и силою заставлялъ идти всѣхъ достигшихъ полнаго возраста, но нежелавшихъ принимать участія въ возстаніи? Кто? Пусть христіанская Европа узнаетъ объ этомъ: *духовенство*.

Кто провозглашалъ возстаніе? Кто вписывалъ заговорщиковъ и принималъ отъ нихъ деньги! Кто угрожалъ смертію или пожаромъ спокойнымъ и безоружнымъ земледѣльцамъ? Кто совершалъ богослуженія въ лѣсахъ и заранѣе давалъ разгрѣшеніе въ убійствѣ Русскихъ? Пусть Европа и христіанство и это узнаютъ: *духовенство*, служители Господа, мира и любви. И все это совершается въ XIX столѣтіи, не въ минуту страстей, заблужденія или народнаго волненія; но въ минуту разумныхъ и либеральныхъ улучшеній; совершается на основаніи зрѣло-обдуманнаго и громко провозглашеннаго варшавскимъ центральнымъ комитетомъ плана. Быть можетъ, Европа съ трудомъ повѣритъ этому и осудитъ меня за пристрастныя преувеличенія; но къ несчастію, все это справедливо и основано на неопровержимыхъ доказательствахъ, ибо истекаетъ изъ признаній самихъ же мятежниковъ и разсказовъ значительнаго числа польскихъ крестьянъ.

Ежели бы мы могли повѣрить, что цѣлый народъ принимаетъ участіе въ подобныхъ беззаконіяхъ, ежели бы мы не были убѣждены, что все это дѣлается только горстью анархистовъ, кои содержатъ въ страхѣ значительное большинство народа, общее негодованіе въ Россіи указалобы правительству такія мѣры, кои былибы совершенно противуположены благодѣтельнымъ намѣреніямъ, до сихъ поръ оное оживляющимъ. Но благодаря Бога, это не такъ; большинство народа въ Польшѣ знаменательно благороднымъ и мирнымъ настроеніемъ. Даже значительное число вельможъ польскихъ умѣетъ цѣнить благодушныя намѣренія Императора Александра; и оно рѣшилось бы принести ему содѣйствіе, ежелибы ему неугрожали ужасы, производимые революціонною партіею. Поэтому преступныхъ дѣятелей нынѣшнихъ несчастій надобно искать въ рядахъ шляхты, или мелкихъ владѣльцевъ, съ незапамятныхъ временъ составлявшихъ главную пружину бѣдствій Польши. Сердце ноетъ при одной мысли и обязанности ее высказать, что эти люди нашли соучастниковъ и дѣятельное пособіе въ духовенствѣ. Я долженъ однако поспѣшить съ донесеніемъ, что этотъ, хотя горестный, переломъ, приближается къ концу. По крайней мѣрѣ изъ всего этого будетъ хотя та польза, что дѣло Польши освободится отъ извилистаго пути и вступитъ на стезю положительно опредѣленную и высказанную, объяснивъ Европѣ дѣйствительное значеніе настоящей борьбы.

(Сообщено).

ПОЛОЖЕНІЕ

О ПОШЛИНАХЪ ЗА ПРАВО ТОРГОВЛИ И ДРУГИХЪ ПРОМЫСЛОВЪ.

(Продолженіе. См. N. 13.)

67) Начальникомъ семейства въ отношеніи къ торговымъ дѣламъ признается то лицо, на имя коего выдано купеческое свидѣтельство, со внесеніемъ въ оное членовъ семейства, согласно ст. 64.

68) Одинъ только начальникъ семейства въ отношеніи къ торговымъ дѣламъ пользуется торговыми правами по выданному, на имя его купеческому свидѣтельству; прочія лица, внесенныя въ такое свидѣтельство, не имѣютъ сами по себѣ отдѣльнаго права торговли, но пользуются принадлежащими начальнику семейства гражданскими правами, пока состоятъ въ одномъ съ нимъ свидѣтельствѣ.

69) Если получившій купеческое свидѣтельство не возобновитъ онаго въ установленный срокъ, то онъ, а равно и члены семейства его, внесенные въ одно съ нимъ свидѣтельство, лишаются личныхъ преимуществъ, имъ по свидѣтельству предоставленныхъ.

70) При жизни родителей, малолѣтнія и и несовершеннолѣтнія дѣти ихъ не могутъ получать особаго купеческаго свидѣтельства на свое имя, исключая случая, когда они наслѣдуютъ отъ кого либо торговлю: имъ предоставляется тогда получить свидѣтельство чрезъ своихъ опекуновъ или попечителей.

71) Причисленные къ одному купеческому свидѣтельству члены семейства могутъ торговать и вступать въ обязательство съ казною и частными лицами не иначе, какъ по формальной довѣренности отъ начальника семейства, на правѣ приказчика или повѣреннаго. Имъ возбраняется производить торговыя дѣйствія отъ своего имени, и если они выдадутъ векселя на себя или на имя начальника семейства безъ его формальнаго на то уполномочія, то подлежатъ за сіе личной отвѣтственности. Такіе акты признаются обязательными для начальника семейства въ томъ лишь случаѣ, когда учинены по формальной его довѣренности.

72) Сынъ или дочь, достигшіе совершеннолѣтія, могутъ взять купеческое свидѣтельство на свое имя, не лишаясь чрезъ то правъ на наслѣдство и потомственное почетное гражданство, буде отецъ пріобрѣтетъ оное въ послѣдствіи; за сдѣланные же ими, по собственной ихъ торговлѣ, долги отвѣтствуютъ одно только собственное ихъ имущество.

73. Начальнику семейства дозволяется передать при жизни благопріобрѣтенное имѣніе одному изъ своихъ совершеннолѣтнихъ дѣтей или родственниковъ для продолженія торговли, со взятіемъ купеческаго свидѣтельства на собственное послѣдняго имя. Въ семъ случаѣ могутъ быть внесены въ свидѣтельство, на общемъ основаніи, только дѣти и внуки того лица, на имя коего оно выдается.

Примѣчаніе. При передачѣ имѣнія дѣтямъ или родственникамъ, удалившійся отъ дѣлъ отецъ семейства можетъ остаться записаннымъ въ свидѣтельствѣ того изъ нихъ, кому онъ передалъ свое имѣніе.

(Оконч. впредь).

skie ma szaleństwo domagać się od nas, Rossja zaspokoiła najnaglejsze potrzeby kraju. Rząd rossyjski uprzedził nawet życzenia, których sam objaw, przed kilku jeszcze laty, zdawał się być niemożliwym i wbrew oświadczonéj najgorszéj woli, wbrew nawet nienawistnemu i zbrodniczemu uporowi, który posunięto aż do morderstwa rząd wytrwał w téj drodze i jak sam Cesarz zapowiedział: trwać w niéj nie przestanie, bo niechce czynić ogółu narodu odpowiedzialnym, za zbrodnie stronnictwa, które nie wzdraga się żadnego środka i trzyma naród pod zgrozą.

Polska żądała osóbnéj administracji, dopominała się dla rządzonych prawa uczęstnictwa w rządzie, tudzież cząstki wpływu na prawodawstwo i administrację.

Mimo wielkie trudności co do zasad i ich zastosowania, mimo mogących stąd wyniknąć niebezpieczeństw, które też na nieszczęście wyniknęły, uczyniono zadosyć tym wymogom; osóbna administracja została przywróconą. Cesarz Aleksander raczył ją powierzyć własnemu bratu książęciu wyzwolonemu i pełnemu szlachetnych zamiarów; dał mu za ministra, wielkiego pana polskiego ożywionego wprawdzie gorącym patryotyzmem, ale sprawiedliwego i światłego, a którego komitet centralny, po mnogich zamachach na jego życie, skazał na śmierć i wyjął z pod prawa, za to, że usiłuje przyczynić się do szczęścia swojego kraju innemi drogami niż morderstwo i anarchja.

Nadano królestwu i natychmiast z najsumienniejszą szczerością zaprowadzono instytucje tak wyzwolone jak tylko na to epoka i okoliczności pozwalały a jakiemi nie cieszą się jeszcze najwierniejsze prowincje cesarstwa.

Wymagania moralne i umysłowe narodu polskiego podobneż otrzymały zaspokojenie przez wznowienie szkoły głównéj warszawskiéj, utworzenie mnogich zakładów naukowych i pedagogicznych, tudzież przez reorganizację sądownictw i przywrócenie języka narodowego.

Rossja, dowiodłszy w ten sposób szczeréj chęci postępowania daléj tą drogą pojednawczą, miała prawo oczekiwać, jeśli nie takich samych uczuć, to przynajmniéj postawy mniéj gwałtownéj i mniéj nienawistnéj od téj, jaką stronnictwo rewolucyjne polskie zachowuje względem niéj w obecnym czasie.

Najczarniejsze i najkrwawsze roczniki starożytności i wieków średnich nieprzedstawiają większych okropności nad te, które swieżo popełniono w Polsce.

Nie są to owe olbrzymie bitwy, jakie staczali Tamerlan lub Attyla, gdzie seciny tysięcy walczących zalegały pobojowiska. Tam przynajmniéj broniono się i walczono. Krew ludzka płynęła wprawdzie strumieniami, ale w dzień wielki i w jakimkolwiek celu. Nie są to nawet zabójstwa na wzór zabijania pierwszych męczenników, albo przewagi w rodzaju dragonad na Albigensów.

Tam jeszcze służył za wymówkę fanatyzm religijny, ciemnota wieku lub szaleństwa tyrana. Ale tu, rzucono się tajemnie w nocy wyrzynać uśpionych żołnierzy, kaleczyć ich trupy obcinając im nie tylko usta i nosy, ale dopuszczając się znęcań, których wstyd wymówić nie dozwala.

Któż przecięż znajdował się na czele tych band przestępnych? kto uorganizowawszy je, dowodził niemi? Kto zebrał pieniądze na zakupienie broni? Kto podpalał wsi i gwałtem uprowadzał całą dorosłą ludność, niechcącą brać udziału w powstaniu? Kto? Niech Europa chrześcijańska dowie się o tém: k s i ę ż a.

Kto opowiadał rokosz? Kto prowadził spisy wtajemniczonych i przyjmował od nich składki? Kto groził śmiercią lub pożarem spokojnym i bezbronnym rolnikom? Kto odprawiał msze po lasach i z góry dawał rozgrzeszenia za spełniane nad Rossjanami zabójstwa? Niech Europa i chrześcijaństwo i to jeszcze wiedzą: k s i ę ż a, słudzy Boga pokoju i miłości. I dzieje się to w XIX wieku, nie w chwili namiętności, obłędu lub uniesienia ludowego, ale w chwili rozumnéj i wyzwolonéj naprawy; dzieje się w moc planu dojrzale wypracowanego, długo obmyślanego i głośno obwołanego przez centralny komitet warszawski! Może trudno będzie uwierzyć w to Europie i może posądzonym zostanę o namiętną przesadę; ale na nieszczęście, to wszystko jest zbyt prawdziwém i wypływa z niezaprzeczonych świadectw, bo z wyznań samych powstańców i wyznań wielkiéj liczby włościan polskich.

Gdybyśmy mogli wierzyć we wspólnictwo całego narodu w podobnych bezprawiach, gdybyśmy niebyli przekonanymi, że to wszystko jest tylko robotą garstki anarchistów, którzy trzymają pod zgrozą niezmierną większość narodu, oburzenie ludowe w Rossji wskazałoby może rządowi kroki wprost przeciwne dobroczynnym zamiarom, jakie jeszcze go ożywiają. Dzięki niebu tak nie jest; ogół ludowy w Polsce, ożywiają uczciwe i tchnące pokojem usposobienia. Nawet znaczna liczba wielkich panów ocenia szlachetne zamiary Cesarza Aleksandra i byłaby gotową poświęcić mu swoje współdziałanie, gdyby jéj niezastraszała zgroza wywierana przez stronnictwo rewolucyjne. Należy więc w szeregach owéj klassy drobnych właścicieli, czyli s z l a c h t y, od niepamiętnych czasów głównéj przyczyny nieszczęść polskich, szukać zbrodniczych sprawców klęsk teraźniejszych. Serce się ściska na myśl i powinność jéj wypowiedzenia, że ci ludzie znalezli wspólników i najskuteczniejsze wsparcie w duchowieństwie. Pośpieszam jednak z doniesieniem, że to jakkolwiek bolesne, przesilenie zbliża się już do końca. Wypłynie zeń przynajmniéj ta korzyść, że sprawa polska wybrnie z pomroki zawikłań i wejdzie na pole należycie określone, dobrze orzeczone i oświeci Europę o rzeczywistém znaczeniu toczącéj się walki (N a d e s ł a n o).

USTAWA

O POBORACH ZA PRAWO HANDLU I INNYCH PRZEMYSŁOW.

(Dalszy ciąg, ob. N. 13.)

67. Głową rodziny we względzie interesów handlowych uznaje się ta osoba, na któréj imię zostało wydane świadectwo kupieckie, z zapisaniem do onego członkow rodziny, stosownie do 64 art.

68. Jedna tylko głowa rodziny względem interesów handlowych, korzysta z praw handlowych za wydaném na jego imię świadectwem kupieckiem; inne zaś osoby zapisane do tego świadectwa, nie mają same z siebie oddzielnego prawa handlu, lecz korzystają ze służących głowie rodziny praw cywilnych, dopóki liczą się w jedném z nim świadectwie.

69. Jeżeli otrzymujący kupieckie świadectwo nie odnowi onego w terminie przepisanym, tedy on, jako też członkowie jego rodziny, zapisani do jednego z nim świadectwa, pozbawiają się przywilejów osobistych podług świadectwa im służących.

70. Za życia rodziców małoletnie i niepełnoletnie ich dzieci niemogą otrzymać osóbnego świadectwa kupieckiego na ich imię, wyjąwszy tylko, kiedy one odziedziczą po kimś handel; wtedy one mają prawo otrzymać świadectwo przez swych opiekunów lub kuratorów.

71. Zaliczeni do jednego świadectwa kupieckiego członkowie rodziny mogą handlować oraz wchodzić w umowy ze skarbem i osobami prywatnemi, nie inaczéj jak za formalném pełnomocnictwem od głowy rodziny na prawach komissanta lub umocowanego. Zabrania się im prowadzić operacje handlowe w swojém imieniu, a jeśliby oni wydali weksle od siebie, lub od imienia głowy rodziny, bez jego formalnego w tym względzie umocowania, to podpadają za to odpowiedzialności osobistéj. Akta takowe przyznają się obowiązującemi dla głowy rodziny w takim tylko wypadku, kiedy zostały uczynione za formalném jego umocowaniem.

72. Syn lub córka po dójściu pełnoletności, mogą brać świadectwo kupieckie na swoje imie, nie pozbawiając się przez to praw na następstwo i dziedziczne honorowe obywatelstwo, jeśliby ojciec nabył takowe późniéj; za uczynione zaś przez nich długi we własnym ich handlu odpowiada jedynie tylko ich własny majątek.

73. Głowa rodziny może oddać za życia dorobkowy swój majątek jednemu ze swych pełnoletnich dzieci lub krewnych, dla prowadzenia handlu przy wzięciu świadectwa kupieckiego na własne tego ostatniego imię. W tym razie mogą być zapisane do świadectwa, na zasadzie ogólnéj, tylko dzieci i wnuki téj osoby, na któréj imię ono wydaje się.

U w a g a. Przy oddaniu majątku dzieciom lub krewnym, usunięty od spraw ojciec rodziny, może zostać zapisanym w świadectwie tego z dzieci, któremu on oddał swój majątek.

(Dokoń. nast.)

Częsc Nieurzędowa.

Wilno, 14 stycznia.

W sobotę, d. 14 lutego, cesarz Napoleon III przyjął w sali tronowéj, otoczony najpiérwszymi dostojnikami państwa, deputację ciała prawodawczego. Książe de Morny odczytał adres znany już czytelnikom Kurjera, który ze żwawych rozpraw wyszedł nietknięty i niezmieniony ani w jednem słowie, tak jak go kommisja izbie przedstawiła. Cesarz, po wysłuchaniu rzeczonego adresu, rzekł:

„Panie prezesie. Przedstawiony mi adres jest nowym dowodem zgody, istniejącéj między ciałem prawodaczem i moim rządem. Przyjmuję go więc z najżywszem zadowoleniem. Ta zgoda jest niż kiedykolwiek niezbędniejszą, w czasie kiedy na całéj powierzchni kuli ziemskiéj tyle sprzecznych namiętności zaciemnia prawdę.

„Francja powinna być silną i spokojną wewnątrz, aby zawsze mogła wywierać swój wpływ zewnętrzny a prawowity na rzecz sprawiedliwości i postępu, których tryumf zbyt często bywa podkopywany przez nieumiarkowanie stronnictw skrajnych.

„Ufność wzajemna zawsze utrzymywała dobre stosunki między nami; niewątpliwie winniśmy to uczuciu patryotycznemu, które nas wszystkich ożywia; ale miło mi przyznać, że stanowisko prezesa, który razem należy do składu rządu i do składu ciała prawodawczego, przyczynia się do tego szczęśliwego wypadku. Nieustawaj więc panie prezesie, spełniać jak dotąd szlachetnego posłannictwa, w łagodzeniu i coraz ściślejszem kojarzeniu naszych urzędowych stosunków. Uwiadamiaj mię ciągle o życzeniach i postrzeżeniach izby, a przed nią bądź tłómaczem mojéj wdzięczności i spółczucia.“

Deputacja odpowiedziała na te słowa okrzykiem: niech żyje cesarz!

Napoleon III nadał niezwykły obrót swéj mowie. Dawniéj przemawiał do całéj izby, dziś wyłącznie do jéj prezesa. Zarzuty czynione w ciągu rozpraw nad adresem, że rząd, mimo wzniosłe słowa cesarskie o rozszerzeniu swobód, nie zbacza z dotychczasowego trybu postępowania, musiały być przyczyną, że Napoleon ani razu słowa wolności nie użył. Ale całą mowę ożywia uczucie rzetelnego poważania przedstawicielstwa narodowego.

Żadne ważniejsze zdarzenie nie zaszło w ciągu upłynionéj dekady. Ponieważ okoliczności nie pozwoliły nam podać nieco obszerniejszych wiadomości bieżącéj polityki, postanowiliśmy w dzisiejszym poglądzie przedstawić treść najświeższych zdarzeń, aby nie przerywać ich ciągu i aby czytelnikom Kurjera nie wymknęła się z rąk nić wiążąca przeszłość z teraźniejszością.

Zdaje się, że w całéj Europie przemaga chęć ukojenia domowych i zewnętrznych rozdrażnień; wszędzie gdziekolwiek wynurzy się jaka zatarga, mężowie stanu czynnie pracują, aby ją załatwić, złagodzić lub przynajmniéj odroczyć i niedozwolić tlejącéj w popiele iskierce wybuchnąć zgubnym płomieniem.

Senat francuzki dał przykład największéj troskliwości o to, aby rozprawy nie wyrodziły się w namiętność; usiłowania jego w tym względzie były tak widoczne, że ściągnął nawet zarzut niezwykłego pośpiechu w rozbiorze adresu. Ciało prawodawcze, nie naśladując jego skwapliwości, okazało wysokie umiarkowanie.

Rzecz prosta, że swoboda, któréj wspaniały obraz zajaśniał w niedawnéj mowie cesarskiéj, stała się przedmiotem rozpraw w izbie wyborczéj, z powodu roztrząśnienia wewnętrznego stanu Francji. Panowie Plichon, Lemercier i Emil Ollivier złagodzili w pięknych mowach cierpkość poprawy podanéj przez 5-ciu posłów demokratów.

Drażliwe pytanie wybrnęło prędko z zamętu szczegółów, przytoczeń prawnych, rozgraniczeń obwodów wyborczych, opieki rozciągniętéj przez rząd nad głosowaniem powszechnem i usiłowało wznieść się aż do wysokości zasady. Szermierstwo atoli mówcze zniżyło się wkrótce do płonnego sporu o słowa. Panu Ollivier, domagającemu się o wolność **bez przymiotnika**, pan Baroche odpowiedział, że rząd nie zgodzi się na wolność **bez wędzidła**. Czyż porozumienie się było tak trudne. Cesarz przyznał, że wolność nie jest jeszcze tém we Francji, czém być powinna, owóż mniemanie powszechne dopomina się o nią w imię zacnych pragnień i godności kraju.

Polityka zewnętrzna była przedmiotem poważnych rozpraw, w których wzięli udział posłowie Kolb-Bernard, Picard, baron David i Juljusz Favre; minister bez wydziału, p. Billault, odpowiedział im ze zwykłą sobie wymową.

P. Kolb-Bernard zdziwił słuchaczów, gdy w mowie swojéj, obiegając świat w około, pochwalał dziesięcioletnią politykę rządową, wszędzie: w Krymie, w Syrji, w Chinach, w Kochinchinie, w Meksyku, a nawet jak dziś i we **Włoszech**, dla tego tylko że rząd cesarski podług niego jest i powinien być posłusznem narzędziem zasady katolickiéj.

Zapewne, żaden rząd rozumny nie wyrzecze się nigdy swoich podań religijnych, bo w nich czerpie i siłę wewnętrzną i powagę zagranicą. Wszakże uwierzyć temu trudno, aby rząd francuzki, który działaniu swojemu nadał tak rozległe rozmiary, które oręż jego zaprowadziły w tak dalekie strony świata, szedł wyłącznie za głosem uczucia religijnego i zapomniał o wszelkich względach politycznych. Ludzie rozsądni mniemają, że cesarz potrafi zrównoważyć, zwłaszcza w sprawie włoskiéj, dobro narodu z dobrem katolicyzmu i że na tém polu, mimo obecną chwilę przerwy w działaniu, dobijać się nie będzie o zasłużenie na ciągłe i bezwarunkowe pochwały pana Kolb-Bernard i jego zwolenników.

Pp. Picard i Juljusz Farre, powstawali na rząd za rozpoczęcie wojny z rzeczą pospolitą meksykańską i zaskarżyli podjętą wyprawę jako uciążliwą i żadnego możliwego wynagrodzenia niemogącą przynieść dla Francji. Baron David bronił jéj, twierdząc, że okoliczności nieuchronnie ją narzuciły, ale że rząd będzie umiał wyciągnąć z téj przewagi i sławę i prawdziwy pożytek dla państwa. W zręcznéj i pięknéj mowie, baron David z bezstronnością wprowadził rozprawy na właściwe stanowisko, i w równie wzniosłym jak uczonym poglądzie na stan obecny i na przyszłość Ameryki, wskazał sławne i cywilizacyjne miejsce, które jego zdaniem zajmie Francja na tych dalekich przestrzeniach oblanych dwóma wielkiemi oceanami.

P. Juljusz Favre z **żółtą księgą** w ręku, przypominając to co p. Billault dawniéj w izbie prawodawczéj z powodu Meksyku przekładał, porównał świetne nadzieje barona Davida z boleśną rzeczywistością. Minister bez wydziału nie zostawił tych zarzutów bez odpowiedzi, a lubo żadne dotąd świetne powodzenie oręża nie przyszło mu w pomoc, odwołał się jednak do patryotyzmu Francji, przełożył, że wśród toczącéj się wojny nie należy potępieniem polityki rządowéj wątlić odwagi i zrażać serca wojska; izba podzielając zdanie pana Billault, odrzuciła naganę wojny, wypowiedzianą w poprawie 5-ciu posłów.

Rozprawy nad adresem, blizko 2 tygodni trwające, rozrzerzyły się głównie nad zadaniem włoskiem i nad warunkami, w jakich głosowanie powszechne w tym roku ma odnowić władzę przedstawicielstwa narodowego w izbie prawodawczéj. Można było oczekiwać, że podawcy poprawy ściągającéj się do pytania rzymskiego utrzymywać będą wypowiedzianą przez siebie zasadę, że najskuteczniéj zaradzi się niepodległości papieża przez zostawienie Rzymu Rzymianom, czyli Włochom. Było to godło hrabiego Kamilla Cavour, zawarte w owych rozgłośnych słowach: **Kościoł wolny w państwie wolném.** Ale Francja nie doszła jeszcze do téj dojrzałości, aby całą głębokość téj zasady zrozumieć umiała. Nie prędko jeszcze warunki podobnego stanu rzeczy, możliwe jego następstwa we Włoszech i we Francji, środki zamienienia w rzeczywistość téj nauki, należycie pojętemi i wyjaśnionemi będą. Od ogłoszenia za Ludwika XIV zasad galikańskiego kościoła, to jest od ustalenia wpływu rządu na jego wewnętrzne życie, myśl słuszności tych zasad tak głęboko wraziła się w serca Francuzów, że długiego jeszcze potrzeba czasu, aby się z nią rozstać mogli. Podawcy poprawy wynurzyli najgorętsze spółczucie dla narodowości włoskiéj i żwawą naganę dyplomacji francuzkiéj; ale istotnego ducha tejże poprawy nie przedstawili w takiém świetle, aby izbę przekonać o jéj potrzebie.

Mówca rządowy p. Billault, obrał stanowisko doskonale sobie znane, bo już go nieraz bronił, stanowisko utrzymania tymczasem obecnego stanu rzeczy, dopóki nie zniknie wszelka nadzieja pogodzenia sprzecznych potrzeb. P. Billault, odwołując się do widoków Francji pod dwoistym względem, religijnym i narodowym, przeświadczył izbę o trafności postępowania rządu. Wspierać i daléj prowadzić to co istnieje, nierównie jest łatwiejszém i mniéj niebezpieczném od zaprowadzenia nowego stanu rzeczy, którego doświadczenie jeszcze nie stwierdziło. Izba prawodawcza wolała więc potwierdzić to co zna i na co patrzy, niż rzucić się w niewiadome sobie jeszcze obszary przyszłości. Jakoż postąpiła rozsądnie; ze względu zaś na obecny skład ciała prawodawczego, lepiéj się nawet stało dla sprawy włoskiéj, że ostróżność górę wzięła. P. Emil Ollivier zarzucił wprawdzie, że większość, pochwalając utrzymanie przez rząd dotychczasowego stanu rzeczy, uświęca go nie na dziś tylko, ale na zawsze. Godzi się jednak mieć nadzieję, że tak niebędzie, lubo rok bieżący zdaje się upłynie spokojnie i namiętności umilkną. Może to właśnie, że przycichły, zwiastuje pojednanie między stronami, a może jest to tylko skutkiem obustronnego znużenia.

W ciągu samych rozpraw, Napoleon III w liście pisanym do wielkorządcy Algierji, o którym donieśliśmy czytelnikom Kurjera w zaprzeszłym poglądzie, zapowiedział nową przyszłość téj zamorskiéj francuzkiéj osady. Wkrótce senat roztrząśnie uchwałę mającą stanowić konstytucję Algierji. Mniemanie powszechne myśl cesarską z wdzięcznością przyjęło; bo słusznie czy niesłusznie, w ustaleniu własności arabskiéj, we wskazaniu nowych dróg dla pracy krajowców i osadników, widzi prędki i najszczęśliwszy rozwój uprawy bawełny, mający uczynić Francję niezależną od Stanów Ameryki północnéj, gdzie jakikolwiek obrót rzeczy wezmą, czy Południe podbite będzie, czy wywalczy udzielność, zawsze dobija już ostatnia godzina istnienia niewolnictwa na drugiéj półkuli świata; zawsze warunki pracy ulegną tam stanowczéj odmianie i Europa na długo wyrzec się powinna nadziei sprowadzania z Ameryki bawełny w takiéj obfitości, aby całą swoję ludność rękodzielną zatrudnić mogła.

W Anglji, mowa królowéj przy otwarciu parlamentu, dała powód do bliższego zastanowienia się nad zamiarem rządu połączenia wysp Jońskich z Grecją. Lord Derby i p. Dizraeli, przedstawiciele oppozycji w obu izbach, silnie ganili ten krok, równie szlachetny, jak sprawiedliwy. Hr. Russell i lord Palmerston bronili się dosyć słabo, zapewne z powodu, że odkryć jeszcze nie mogli prawdziwéj pobudki, która rząd angielski skłoniła do wyrzeczenia się orędownictwa nad 7-miu wyspami, do wysłuchania najgorętszych pragnień Jończyków, do przyjęcia ich prośby, którą jeszcze w roku przeszłym, zaniesioną przez parlament joński do królowéj Wiktorji i do parlamentu angielskiego, rząd tak stanowczo a nawet ostro odrzucił. Lord Palmerston przez zręcznie upowszechnioną wiadomość, o zniżeniu budżetu, zjednał sobie umysły ludu i zapewnił na rok przynajmniéj trwanie swojego gabinetu. Ufność parlamentu w tym mężu stanu, jest tak wielka, że izby od zagłosowania adresu zbierają się nie często, a posiedzenia ich bywają nadzwyczaj krótkie. Anglja używa, ze wszystkiemi państwami świata, głębokiego pokoju; nawet obawa zerwania go z cesarstwem brazylijskiem zupełnie ustała.

Wprawdzie, kiedy wiadomości telegraficzne doniosły, że admirał Warren chwyta okręta brazylijskie, że oficerowie marynarki angielskiéj napełniają więzienie w Rio-Janeiro, lękać się przychodziło, aby jak Francja toczy wojnę z Meksykanami, podobnież i Anglja nie wypowiedziała jéj Brazylji. Polityka bywa i być musi podejrzliwą; już niektórym publicystom zdawało się, że w przewidzeniu, iż Francja zechce postawić silną stopę w Ameryce południowéj i Anglja pomyślała o stanowisku w téjże części świata. Ale wiadomości z Rio-Janeiro z d. 8 stycznia uspokoiły wszelkie obawy pod tym względem. Powody do nieporozumień były zbyt drobne, aby mogły dać początek wojnie.

Jeszcze w roku 1861-m na brzegach Albardao w prowincji Rio-Grande, rozbił się okręt angielski **Książe Walji**. Anglicy utrzymują, że część osady tego okrętu Brazylijczycy pozabijali i towary, któremi był naładowany, rozszarpali; władze miejscowe patrzyły na to obojętnie!

W połowie lata, trzéj oficerowie marynarki angielskiéj przechadzali się spokojnie w okolicach Rio-Janeiro; że zaś nie byli w mundurach i na wołanie czaty pilnującéj drogi, na któréj się znaleźli, czy nie zrozumiawszy o co ich pyta, czy jéj nie dosłyszawszy, szli daléj; żołnierze poskoczywszy za nimi, zatrzymali ich — i mimo oświadczenie, że należą do fregaty admiralskiéj stojącéj w zatoce,— nie uwolnili przez noc całą i dopiero zrana odprowadzili pieszo pod strażą do policji, która znowu osadziła ich w więzieniu. Na trzeci dzień dopiero, na wyraźne żądanie konsula angielskiego, wypuszczono ich na wolność.

Przedstawiciel królowéj angielskiéj otrzymał rozkaz dopomnienia się o zadośćuczynienie; lecz z niewiadomych przyczyn rząd brazylijski dać go niechciał. Wówczas p. Christie zapowiedział rządowi brazylijskiemu, który z początku oświadczył chęć, poruczenia załatwienia tych szczegółów posłowi swojemu w Londynie, iż porozumie się z admirałem Warren, co do przedsięwzięcia środków otrzymania sprawiedliwości.

Jakoż admirał wysłał dwa parostatki i rozkazał chwytać wszystkie okręta pod flagą brazylijską. Wieść o tém, którą wkrótce stwierdziło schwytanie 5-ciu okrętów, sprawiła w stolicy ogromne wrażenie i oburzyła do najwyższego stopnia uczucie narodowe. Minister sprawiedliwości udał się wnet na giełdę, dla uspokojenia umysłów. Zapewnił, że kupcy pokrzywdzeni przez zatrzymanie okrętów będą wynagrodzeni, że ponieważ był to spór międzynarodowy, należy go załatwić między rządami.

Sam nawet cesarz przyjechał 5 stycznia z zamku św. Krzysztofa i wśród okrzyków ludu wysiadł w wietnicy miejskiéj, gdzie zwołał ministrów i radę stanu. Wnet margrabia d'Abrantes przesłał notę do poselstwa angielskiego, w skutek któréj podpisano umowę, opartą na obustronnych ustępstwach. Rząd brazylijski zgodził się na zapłacenie strat wynikłych z rozbicia okrętu **Książe Walji**; co zaś do krzywdy domierzonéj oficerom, poruczył wydanie wyroku królowi belgijskiemu.

Wnet admirał angielski otrzymał rozkaz zaniechać dalszego chwytania okrętów brazylijskich i uwolnić te, które przezeń zostały zatrzymane.

Tak więc Anglja załatwiła spór z Brazylją i z téj strony zachwiania pokoju obawiać się nie należy.

Wyjaśniła się ciekawa okoliczność rzekoméj prośby Piusa IX-go o przytułek na ziemi angielskiéj. Lord Russell, czy na dobre,

czy żartem uczynione oświadczenie przez Ojca ś., że w danym razie odwoła się do gościnności angielskiéj, oświadczył wszelką do tego gotowość. Przyszłość okryta jest mgłą tajemniczą, może Opatrzność na téj drodze przygotowuje jedność kościoła, ale zaiste, byłoby to zdarzenie niesłychane, żeby głowa 200-tu miljonów wiernych, szukała tarczy dla swéj władzy duchownéj u mocarstwa protestanckiego. Zdumiewa się umysł patrząc na zmianę wyobrażeń coraz mniéj przez namiętność mąconych i na ten szczegół, że Anglja tak niedawno jeszcze w religijnych przekonaniach zabobonna i potędze przesądów hołdująca, zamienia się prawie na kosmopolityczną. Jeżeli by zbiegiem okoliczności ziścić się to miało, że papież wzniosłby swój tron na ziemi angielskiéj, wówczas Anglja nazywana dotąd pierwszem mocarstwem protestanckiem, otrzymała by nazwę pierwszego mocarstwa katolickiego.

W Prusiech odpowiedzi królewskie na oba adresy izby panów i izby poselskiéj tak z sobą sprzeczne, odznaczyły się wielkim spokokojem. Wyzwolona i postępowa oppozycja pruska znalazła się w zupełnéj niepewności, co nadal o zamiarach rządu trzymać powinna. Rząd przedstawił pod względem reorganizacji wojskowéj projekt uważany przez siebie za uzupełnienie zasadniczéj ustawy. Kommisja, któréj poruczono roztrząśnienie tego projektu, zdaje się być mu nieprzychylną. Tak więc i ta jeszcze zręczność przeminie bezskutecznie i nieposłuży do pojednania zwaśnionego przedstawicielstwa narodowego z rządem.

W Hiszpanji podobnież ministrowie niemogą przyjść do porozumienia z Kortezami. Marszałek O'Donnell przedstawił królowéj potrzebę ich zawieszenia; spodziewa się bowiem, ze po rozwiązaniu teraźniejszéj izby i odwołaniu się do kraju, Hiszpanja w nowych wyborach da początek Kortezom spójniejszym i wyzwoleńszym.

Królestwo włoskie zajęte jest dziś głównie urządzeniem swojéj skarbowości. Duch pokoju i zgody widocznie unosi się nad parlamentem. Najdrażliwsze pytania załatwiają się spokojnie. Wszyscy zdają się być przekonani, że urządzenia wewnętrzne są stokroć ważniejszemi nad niecierpliwy pośpiech wcielenia do królestwa Wenecji i Rzymu. Mądrą myśl pana Peruzzi powołania całego półwyspu do wsparcia rodzin, które ź powodu zbójectwa na majątku podupadły, kraj przyjął z zapałem i począwszy od króla i jego synów, aż do ostatniego wyrobnika, wszyscy składają grosz braterski na ulżenie smutnéj doli spółziomków. Ta gotowość, to miłosierdzie wszystkich stanów, będzie najpotężniejszą dźwignią jednoty włoskiéj. Serca Neapolitanów pochopne do wszystkiego, co jest prawdziwie wzniosłém i szlachetném, ujrzawszy dobroczynne skutki bliższego skojarzenia się wielkiéj rodziny włoskiéj, tém silniéj odepchną od siebie marzenia udzielności, będącéj dotąd jedyném źrzódłem poniżenia i ciemnoty ich kraju. Napoleon III w każdym kroku przezorny, jest obywatelem królestwa włoskiego, bo posiada w obwodzie Macerata dobra zwane Civitanuova: jako więc właściciel ziemski we Włoszech, rozkazał rządcy swojemu wnieść na składkę narodową 5,000 fr. Jest to uznanie powinności każdego obywatela przykładania się do potrzeb ogólnych, w miarę posiadanego majątku. Napoleon, stosując się do tego prawidła, poszedł za radą rozsądku i nakazał milczenie wrodzonéj sobie szczodrobliwości. Ten postępek nie mający żadnéj politycznéj doniosłości, nie pozostanie jednak bez wpływu i naśladowanym być powinien przez Włochów, którzy nawet obecny stan rzeczy na półwyspie za nieszczęście poczytują.

Minister skarbu, Minghetti, złożył w izbie poselskiéj projekt do prawa, upoważniającego rząd do zaciągnienia pożyczki w taki sposób, aby rzeczywiście 700 miljonów franków wpłynęło do podskarbstwa państwa. Rzecz prosta, że obligacje rządowe muszą być wydane na miljard franków. Połowa téj summy oparta będzie na dobrach rządowych, druga na ogólnych dochodach państwa. P. Minghetti należy do rzędu najznamienitszych ekonomistów włoskich; wypracowany przezeń wywód potrzeby i zastosowania téj pożyczki jest tak jasny i tak przekonywający, że izba najprzychylniéj żądanie ministra przyjęła. Zawarcie traktatu handlowego między Włochami i Francją, a głównie podpisanie układu z kapitalistami francuzkiemi o założenie kredytu ziemskiego, są rękojmią, że mimo najnieprzyjaźniejsze usposobienie stronnictw wstecznych we Francji dla nowego porządku rzeczy we Włoszech, skoro kapitały francuzkie oparte zostaną na nieruchoméj i ruchoméj własności półwyspu, dobro Francji dopomni się potężnie o to, aby Włochy były szczęśliwe i zamożne; szczęśliwemi zaś i zamożnemi być nie mogą, dopóki od Suzy do Messyny nie zostaną spójne i jednolite.

Z Grecji nie możemy donieść nic pocieszającego. Rządy opiekuńcze porozumieć się nie mogą względem wyboru kandydata, skutkiem zaś zabiegów dworów wiedeńskiego i berlińskiego, zdaje się, że chcianoby znowu dynastję bawarską, ze zmianą osób i warunków, na tron helleński wprowadzić. Może istotne dobro Grecji nie ucierpiałoby na takim obrócie rzeczy, ale trudno nakazać milczenie wstrętowi narodowemu do Niemców. Ten wstręt bezwiedny, niewyrozumowany jest tak silny, że skoro zgromadzenie narodowe domyślać się poczęło, że dyplomacja ten kierunek rzeczom nadaje, wnet uroczystą uchwałą odpadnienie od tronu domu Wittelsbachów sankcjonowało. Toczą się obecnie wielkie zadania w Europie; zawiłość ich jest tak ciężka, że rozum mdleje w przewidzeniu ich końca. Ale pociesza myśl, że świat znękany burzami wieku, przekonawszy się że miecz wszystkiego nie rozstrzyga, oczywiście dąży i tęskni do ukojenia zatargów na drodze polubownéj. Bogdajby ta prawda co najprędzéj powszechne uznanie znalazła i pożądany pokój wszędzie na ziemi zakwitnął!

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Tellus. Wiadomości literackie. Śp. A. Sołtan.— Piszą z Poznania do Gaz. Warsz. pod dniem 10 lutego: Po tak długiém a przeciągającém się nad wszelką miarę oczekiwaniu, stało się nareszcie ukonstytuowanie **Tellusu**, czyli firmy **Biński, Chłapowski i Plater**, faktem dokonanym. Według ogłoszenia urzędowego tutejszego sądu powiatowego, zaciągniono pomienioną firmę w regestra handlowe, dekretem z dnia 3 lutego r. b., z którym to dniem rozpoczyna się zarazem działanie towarzystwa. Osobiście odpowiedzialnymi wspólnikami towarzystwa są: pp. Ignacy Biński ze Samostrzela, Tadeusz Chłapowski z Turwi, Stanisław Plater z Wroniaw. Przedmiotem towarzystwa są: 1) interesa bankierskie i wekslarskie; 2) assekuracja wszelkiego rodzaju; 3) interesa komissyjne. Trwanie towarzystwa oznaczone na lat dwadzieścia, od dnia zaciągnienia w regestra handlowe. Ogólny kapitał towarzystwa składa się z 20,000 talarów gotówki, złożonej przez trzech dyrektorów towarzystwa i z 480,009 talarów akcjonarjuszów, posiadających razem 2,400 akcij po 200 talarów. Rada nadzorcza składa się z 10 członków, których wybrano na walném zebraniu akcjonarjuszów towarzystwa dnia 15 grudnia 1862 r., a do grona jéj należą, prócz siedmiu osób z W. Ks. Poznańskiego, Leon Ks. Sapieha ze Lwowa, bankier Leopold Kronenberg z Warszawy i hr. Starzeński z Grodzieńskiego. Tak więc przecięż wchodzi nareszcie w życie instytucja, po któréj sobie jak najzbawienniejsze obiecujemy skutki. Nie żądając nawet od dyrekcji towarzystwa nabywania na własność wsi zagrożonych subhastacją, uważamy przecież, iż choćby już tylko owe interesa wekslarskie i bankierskie, w połączeniu z assekuracjami, staną się prawdziwém dobrodziejstwem dla naszéj prowincji i wstrzymają owo rok rocznie odbywające się wyprowadzanie kapitałów kraju po za jego granice.

Co się tyczy wiadomości miejscowych, przesyłam wam znów, jak i w ostatnim liście, ułamkową i mniéj ciekawą kronikę tego, co się u nas dzieje.

Zamieściliście, jeśli dobrze pamiętam, swego czasu w kolumnach pisma waszego wzmiankę o broszurze p. Nestora Koszutskiego, będącéj rodzajem listu otwartego do znanego p. Szulca z Delicz, z powodu jego wycieczek przeciw Polakom i żywiołowi słowiańskiemu w ogóle, na jednem z posiedzeń drugiéj izby pruskiéj i w **Nationalvereinie** bydgoskim. Broszura pana Koszutskiego wywołała odpowiedź dość mierną i ogólnikową w formie broszury politycznéj, któréj autorem prawdziwym jest zapewnie jaki p. Kattner, a któréj autorstwo nominalne, wraz z odpowiedzialnością do tego przywiązaną, wziął na siebie znany p. Tempelhof, prezes towarzystwa ratowania interesów niemieckich w W. Ks. Poznańskiém.

Prócz tego, wyszły nakładem tejże saméj księgarni, **Starodawne przysłowia dla ochronek**, czyli zbiór starych przysłów polskich dla użytku nietylko ochronek, ale szkół elementarnych i czytającego ludu. Użyteczność podobnych ludowych publikacij jest niezaprzeczonéj wagi. Nakładem księgarni N. Kamieńskiego nareszcie, wyszedł **Pamiętnik z wojny amerykańskiéj r. 1862, przez Ludwika Żychlińskiego**. Autor, który opuścił Anglję w styczniu r. 1862, wstąpił, przybywszy do Ameryki, w służbę Stanów Północnych, dosłużył się stopnia porucznika, a ranny pod Willamsburgiem, opuścił służbę wojskową amerykańską w lipcu r. 1862. Opowiadanie jego, jako naocznego świadka, jest dość zajmujące.

Wydział historyczny Towarzystwa Przyjaciół Nauk odbył dnia 9 lutego nowe posiedzenie, na którém polecił p. Wegnerowi napisać żywot Tadeusza Kościuszki, ponieważ wyznaczonemu przez Towarzystwo zadaniu konkursowemu, mającemu za przedmiot biografię Kościuszki, nikt do ostatecznego terminu, 1 stycznia 1863 r., zadosyć nie uczynił. Również wydało Towarzystwo swoim nakładem zbiór dokumentów, tak drukowanych jak nie drukowanych, do historji konfederacji generalnéj województw Wielkopolskich, w Środzie 10 sierpnia 1792 r. czyli do historji akcesu owych województw do konfederacji targowickiéj. Pan Wegner poprzedził tenże zbiór dokumentów obszerną, objaśniającą przedmową.

Dnia 8 b. m. zakończył tutaj życie czcigodny, szanowany ogólnie obywatel, Adam Sołtan, półkownik b. wojsk polskich, syn nadwornego marszałka litewskiego z czasów sejmu czteroletniego.

— Trójnięta. — Donoszą z Poznania: W tutejszym kościele parafjalnym św. Wojciecha, ochrzczone zostały d. 5 b. m. trójnięta. Z tych piérwsze, córka, urodziło się dnia 3-go b. m. o godzinie 12 w południe; drugie, także córka dnia 5 b. m. o godzinie $5^1/_4$ rano, a trzeci, syn, o godz. $5^1/_2$ rano. Wszystkie troje dzieci są dobrze ukształcone, silne i zdrowe. Rodzice tych trójniąt są małżonkowie Wincenty Bittner i Antonina z Grossów, zamieszkała w Poznaniu.

— Wybór kandydatów na Dyrektora Ziemstwa Poznańskiego.— Piszą z Poznania pod d. 21 stycznia: Wczoraj wybrali delegowani ku temu obywatele, trzech kandydatów, mających się przedstawić rządowi dla zatwierdzenia jednego z nich na urząd dyrektora jeneralnego ziemstwa. Wybór padł na pp. Erazma Stablewskiego, Adama i Marcellego Żółtowskich. (G. W.)

— Konkurs.— Zarząd towarzystwa centralnego gospodarczego Wielkiego Księstwa Poznańskiego, uznając pożytek, jaki odnieść mogą rolnicy z obeznania się z roślinnością własnego kraju i z życzeniem zeszłorocznego walnego zebrania, ogłosiło konkurs na napisanie: „Flory w. księstwa Poznańskiego, do potrzeb rolników zastosowanéj." Nagroda wyznaczoną została w ilości 3,000 złp. Ubiegający się o tę nagrodę powinni dopełnić niektórych warunków: Wstęp ma zawierać krótki pogląd na ogólny charakter flory Wielkiego Księstwa Poznańskiego i charakterystykę najważniejszych gatunków gruntu, z wyszczególnieniem roślin, grunta te znamionujących, oraz krótki wykład terminologji roślinnéj. System pozostawia się do woli autora, ale przy każdéj roślinie ma być położona liczba klassy i rzędu systemu Linneusza. Nazwy roślin mają być polskie, łacińskie i niemieckie; opisy roślin krótkie; rośliny szkodliwe zdrowiu ludzi lub zwierząt; należy koniecznie oznaczyć, jaki grunt roślina znamionuje, lub który jéj najwięcéj sprzyja i przy jakiéj spodniéj warstwie; koniecznie także wymagane są rysunki roślin, choćby nie kolorowane; w końcu zaś powinien znajdować się klucz dla łatwiejszego znalezienia rośliny. Termin przesłania Flory, na ręce sekretarza zarządu centralnego towarzystwa gospodarczego, naznaczony został do 31 grudnia 1864 r. Praca uwieńczona nagrodą, stosownie do ocenienia wyznaczonéj w tym celu przez zarząd komissji, pozostaje własnością autora i powinna być najdaléj w przeciągu 18 miesięcy po oddaniu autorowi drukiem ogłoszoną.

— Targ wełniany. — Piszą z Wrocławia 31go stycznia: Interesa wełniane były kończącego się miesiąca obszerniejsze niż w miesiącach listopadzie i grudniu roku zeszłego. Przedano około 6,200 centnarów wszystkich gatunków, po największéj części rossyjskiéj wełny, potém polskiéj, poznańskiéj i szlązkiéj; nabywcami byli fabrykanci sascy i tutejszo-krajowi. Na rachunek angielski i francuzki dosyć także zakupiono z targu. Ceny były niższe, a niektórych gatunków nawet o kilka talarów niższe, niż w ostatnich miesiącach roku zeszłego. Wszelako zdaje się, że powstałe przez to większe żądanie będzie mieć w swoich skutkach utwierdzenie cen. (G. W.)

— Kancjonał polski dla kościoła Ewangelickiego.— W XVI wieku, kiedy reformacja była w Polsce rozszerzoną, wychodziły książki protestanckie i kontrowersje religijne w języku polskim, a także i kancjonały, obejmujące pieśni śpiewane przez różne wyznania dyssydenckie, jak np. Braci czeskich, jak zwolenników wyznania augsburskiego, helweckiego i t. d. Pieśni te w części brane były z Niemiec, w części z ludowych naszych tradycyjnych i wcielane do kancjonałów. Z powodów ówczesnych reformacja przestała się rozszerzać, kancjonały zatém, o których mowa, były używane tam tylko, gdzie ona w sile swojéj się zachowała. Najbardziéj z upowszechnionych były: toruński, gdański, brzeski. W późniejszych czasach, wielu innowierców powróciło na łono kościoła katolickiego, czém gorliwie zajęli się Jezuici. Użycie przeto kancjonałów nader było ograniczone, niektóre nadto pozatracały się lub były niszczone. Dziś, w wieku tolerancji, gmina ewangelicka polska dosyć jest w kraju rozszerzoną. Wielu przeto jéj wyznawców potrzebuje w rodzinnym języku posiadać książkę tego rodzaju. Pomyślała gmina, by temu brakowi zaradzić; jakoż dowiadujemy się, że jks. Otto i inni pastorowie ewangeliccy, starają się o ułożenie według owoczesnych kancjonałów nowego, odpowiedniego dzisiejszym wymaganiom. Uproszeni zostali niektórzy z literatów do zajęcia się częścią literacką owéj księgi, część zaś muzyczną powierzono p. Frejerowi, znakomitemu organiście warszawskiego kościoła ewang. aug., tudzież uproszono p. Oskara Kolberga, jako znawcę do zajęcia się częścią rytmiczno-muzyczną; p. Kolberg bowiem, jako tu urodzony, zna ducha języka i jego prozodję. O ile wiémy, praca powyższa niezadługo ukończoną zostanie. (G.W.)

— Rady dla matek.— Pod tytułem Gaz. W. donosi, iż p. Sciborowski, doktor w Wilanowie, znający dokładnie zwyczaje i wady ludu naszego, napisał popularną książkę, zawierającą rady, jak postępować mają osoby brzemienne i jak się obchodzić należy z niemowlętami. W pracy swojéj podaje autor najpraktyczniejsze sposoby unikania tego co szkodliwe a wykonywania tego co potrzebne i pożyteczne, w ciągu przyjścia dziecięcia na świat i wychowania go przez piérwsze miesiące niemowlęctwa. Książka p. Sciborowskiego jest istotnie praktyczną, zastosowaną do położenia włościan i klass ubogich. Dobrzeby było, aby znalazła upowszechnienie równie na wsi, jak po miastach w klassie rzemieślniczéj, która ulega podobnym błędom w wychowywaniu dzieci, co i włościanie. Redakcja czytelni niedzielnéj, nakładem któréj książeczka ta wyszła, zasłużyła się istotnie ludności ubogiéj i niewątpimy, że książka ta przez istotnych przyjaciół ludu silnie propagowaną i rozpowszechnioną zostanie.

— Towarzystwo rolnicze chełmińskie.— Piszą z Chełmna, dnia 28 stycznia: — Wczoraj odbyło się tu walne zebranie towarzystwa rolniczego ziemi chełmińskiéj. Posiedzenie zagaił prezes pan Słaski, a wyraziwszy radość zarządu z tak licznego zgromadzenia, które jest nieomylnym dowodem, jak powszechnie uczuwaną jest potrzeba nauki i postępu w rolnictwie, tworzącym podstawę bytu, opowiedział w krótkości działania zeszłoroczne towarzystwa. Na porządku dziennym obrad był najprzód postawiony wniosek, tyczący się zakładania bibljotek ludowych. Kwestja ta już była poruszaną na grudniowém walném zebraniu, i lubo wtedy postanowiono rzecz tę do woli pojedynczych osób zostawić, zarząd wszakże uważał za stosowne uchwałę tak nielicznego wówczas zebrania oddać jeszcze raz pod rozwagę towarzystwa. W ciągu żwawéj i długiéj dysskussji i teraz objawiane były zdania, aby zakładanie bibljotek zostawić dobréj woli pojedyńczych osób, ale większość mówców skłaniała się do oddania kierownictwa nad zakładaniem bibljotek ludowych w ziemi chełmińskiéj zarządowi towarzystwa rolniczego. Chodziło jeszcze o to, z jakich funduszów zarząd ma zakładać bibljoteczki, czy z oddzielnie

na ten cel złożonych, czy z ogólnych funduszów towarzystwa. Ostatecznie uchwalono, iż tylko w takiéj parafji zarząd ma przyjść w pomoc, w któréj nie będzie można znaleźć osobnych funduszów na bibljoteczkę. Po zapadłéj uchwale, kilkunastu członków złożyło 50 tal. na bibljoteczki swych parafij. Zarząd obowiązał się starać o uzyskanie jak najniższych cen od księgarzy. Następnie p. Działyński odczytał rozprawę: „O roślinach okopowych,“ a doświadczony gospodarz, ks. Wirkas, „O nawozach.“ Po dyskussji wywołanéj temi rozprawami i załatwieniu innych drobniejszych czynności, oraz po uchwaleniu, że przyszłe walne zebranie odbędzie się około Wielkiéjnocy, prezes zamknął posiedzenie, podziękowawszy raz jeszcze członkom za tak liczne zebranie, autorom zaś rozpraw za pracowite i umiejętne wykłady, oświadczając, że i zarząd, widząc powszechną gorliwość, nowego uzyskał bodźca do pracy. Obok tego prosił członków, aby pozostali na wspólnym, tanim i niezbytkowym obiedzie, po którym wszyscy z zadowoleniem przepędziwszy razem kilka godzin, rozjechali się do domów. (G. W.)

— **Rada miejska lwowska.** — Piszą ze Lwowa pod d. 30 stycznia: do Gaz. Warsz. Wczorajsze posiedzenie rady miejskiéj okazało najwidoczniéj, że tutejsi radni wyznania mojżeszowego grzeszą brakiem taktu, wystąpili bowiem ze zbiorowém oświadczeniem, że podczas dalszych obrad nad ustawą gminną na posiedzenia rady przychodzić nie będą, gdyż, jak się wyrażają, nie chcą się wystawiać na dotkliwe obelgi osobiste. Do tego oświadczenia przyłączyli protestację przeciw wszystkiemu, coby rada miejska na niekorzyść żydów uchwaliła, wynurzając zarazem życzenie, aby tak oświadczenie to, jak i protestacja do protokółu były wniesione. Gdy burmistrz o obu tych pismach radę zawiadomił, a sekretarz piérwsze odczytał, uchwalono, że rada przyjmuje do wiadomości oświadczenie, ale ponieważ wnioskodawcy nie przybyli na posiedzenie, należy im zwrócić pismo, o którém w protokóle nawet wzmianki czynić nie potrzeba; na odczytanie zaś protestacji nie pozwolono, ponieważ obecnie znana jest tylko mniejszość i większość, a obok tego regulamin rady nie dozwala wnosić protestów. Następnie, sprawozdawca sekcji, która ułożyła projekt ustawy gminnéj, odpowiadał na wszelkie zarzuty przeciw części zasadniczéj. Co do oznaczenia liczebnego stosunku radnych żydów w radzie miejskiéj, sam sprawozdawca się nie zgadza, lecz burmistrz i piérwszy viceburmistrz muszą być chrześcijanami, gdyż przecież na innych urzędach nie wolno dotąd umieszczać żydów. Co do orzeczeń dotyczących majątku gminy, nie przyznawał żydom współwłaścicielstwa, ponieważ temu sprzeciwiają się wszelkie dokumenta. Przy téj sposobności, mówca ubolewał nad usunięciem się starozakonnych od obrad, i że zamiast rozprawiać z godnością w kwestji zasad, zwodzili tylko targi o majątek. Na wniosek sprawozdawcy, ogólną dyskussję zamknięto i przystąpiono do szczegółowych rozpraw nad pojedyńczemi paragrafami projektu. Przy piérwszym paragrafie wniósł jeden radny, aby dodano, że obszar kadastralny miasta Lwowa jest zamieszkany przez dwie gminy, odrębne religijno-politycznie, to jest gminę chrześcijańską i żydowską, uzasadniając swój wniosek, że skoro rzeczywiście istnieją dwie odrębne gminy, a gmina żydowska, mająca swój kahał, tworzy oddzielną polityczną gminę, że skoro ludność chrześcijańska przez to ponosi ciężary wyłącznie na gminę żydowską spadać winne, przeto dodatek ten przy piérwszym paragrafie należy naznaczyć. Sprawozdawca oświadczył się przeciwko wnioskowi temu, z powodu, że takie rozłączenie sprzeciwia się zasadom ustawy gminnéj, już przez radę państwa uchwalonym, gdzie powiedziano, że każdy obywatel państwa należy tylko do jednéj gminy, we Lwowie zaś należałby do dwóch gmin razem. Inny z radnych dodał, że w paragrafie piérwszym jest mowa tylko o kadastralnym obszarze, a nie o mieszkańcach. Ponieważ idzie raczéj o łączenie i kojarzenie, a nie dzielenie, większość odrzuciła dodatek, a następnie przyjęła drugi i trzeci paragraf ustawy.

W tymże przedmiocie piszą do tejże Gazety pod d. 2 lutego:— Onegdajsze posiedzenie rady miejskiéj było dalszym ciągiem obrad nad projektem statutu dla miasta Lwowa. Zaraz po zagajeniu posiedzenia, p. Armatys złożył wniosek nagły a podpisany przez 52 radnych, w ręce burmistrza, następującéj osnowy: „Gmina miasta Lwowa składa się z chrześcijan i żydów, którzy ze względów religijno-narodowych tworzą dwie gminy oddzielne, połączone z sobą przez wspólną radę miejską i magistrat, a równouprawnione co do zarządu swych spraw odrębnych, tak religijnych, jak majątkowych. Wniosek daléj żąda, aby to określenie gminy lwowskiéj weszło do statutu, jako § 2gi, a tém samém uchwalone §§ 2 i 3ci stały się §§ 3-im i 4-ym. Po odczytaniu wniosku, burmistrz był w widocznym kłopocie z powodu liczby podpisów, która tworzy już większość rady, a dla tego nazwał go niewłaściwie uchwałą. Po dość długich rozprawach, znaczna większość oświadczyła się za wnioskiem. W ciągu obrad nad dalszemi paragrafami ustawy, przy § 8-ym, wskazującym, które osoby przez szczególne swe stanowisko, należenie do gminy nabywają, postawiony był wniosek, aby do wymienionych w tym paragrafie zaliczyć literatów. Wywiązała się z tego rozprawa: co rozumieć pod wyrazem literat? i jakie mu dać bliższe określenie? Słusznie tego żądano, ponieważ pod osłoną tego paragrafu mogłoby się natworzyć w samym Lwowie więcéj literatów, niż jest pracowników na niwie piśmiennictwa ojczystego w całym kraju. Podano wniosek na piśmie, aby zamiast wyrazu literatów, umieścić wyraz redaktorów, lecz nie o to chodziło pierwotnemu wnioskowi, który pragnął, aby miasto uczciło pracowników na polu literatury, przyznając im prawo głosu w sprawach gminy i na wyborach; redaktorowie zaś, opłacający podatek zarobkowy, posiadają już te prawa, których inni literaci, nie zajmujący posady publicznéj, są pozbawieni, a nie będąc wyborcami, nie mogą być i obranymi. Jeżeli statut chce ich uwzględnić, mógłby przyjąć wyrażenie: autorowie dzieł naukowych i belletrystycznych w języku polskim. Wniosek ten ma być rozstrzygnięty na przyszłém posiedzeniu. Na początku posiedzenia interpellowano burmistrza, czy przesłał radnym starozakonnym uchwałę rady i czy ich zaprosił na posiedzenia, a na powierdzającą jego odpowiedź wniesiono żądanie, aby na mocy regulaminu, rada upomniała ich za takie zaniedbywanie obowiązków, co też jednogłośnie przyjęto.

— **Kradzież.**— Ku końcowi roku przeszłego, w nocy około drugiéj godziny, trzéj ludzie uzbrojeni kijmi, wdarli się przez niezamkniętą kuchnię do domu mieszkalnego obywatela Ferdynanda Sawickiego, w majątku Jakubowo, w powiecie wiłkomiérskim. Wszedłszy z zapaloną świécą do sypialnego pokoju gospodarza, który już spał, zarzucili mu na głowę odzież i zmusili przemocą do milczenia. Gdy p. Sawicki chciał się zerwać z pościeli, jeden ze złoczyńców przytrzymał go i uderzył kijem. Następnie związali go, i narabowawszy pieniędzmi i rzeczami na 1125 r. uciekli przez okno.

— **Prywatna kassą oszczędności i pożyczek w pleszewskiem.** Piszą z Pleszewskiego do Gaz. Warsz. pod 31 stycznia: W końcu m. października r. z. zawiązali obywatele powiatu pleszewskiego, „prywatną kassę oszczędności i pożyczek.“ Towarzystwo to, wziąwszy za podstawę statuta towarzystwa pożyczkowego w Śremie, ma na celu, jak powiadają te statuta: „zapewnić jednym możność składania na procent summ jak najmniejszych i zachęcić ich przez to do oszczędności, drugim zaś, potrzebującym chwilowego kredytu, przychodzić w pomoc przez udzielenie czasowych pożyczek.“ W sam dzień zawiązania obrano dyrekcję; zapisało się przeszło 70 członków ze składką przez 10 lat niewypowiedzianą 700—800 tal., i naznaczono 1 grudnia r. z. jako dzień, w którym towarzystwo to miało wejść w życie. Napotkawszy jednak na nieprzewidziane przeszkody i utrudnienia, niezależne od jéj woli, wyznaczyła dyrekcja dzień 7 stycznia r. b. na walne zebranie. Ponieważ jednak na dzień ten, bądź to z powodu trwających jeszcze świąt, bądź z innych przyczyn, nikt prawie z zamiejscowych nie zjechał, odroczono walne zebranie na dzień 4 lutego.

— **Statystyka gimnazjum brzeżańskiego.** Na początku bieżącego stulecia, przeniesione zostało ze Zbaraża gimnazjum do Brzeżan. W akcie erekcyjnym ma być zastrzeżony ten warunek, że gimnazjum to, wówczas jeszcze pięcioklassowe, może być rozszerzone na więcéj klass, lecz pierwotna liczba klass nie może być zmniejszoną, albowiem w takim razie sukcesorowie fundatora od przyjętych zobowiązań stają się wolnymi. Do tych zobowiązań należy przedewszystkiém bezpłatna ubikacja i opał. Z tego wyjaśnia się ta anomalja, że gdy według nowéj organizacji gimnazjów takowe albo ośmioklassowemi, albo czteroklassowemi być powinny, brzeżańskie dotąd sześcioklassowém pozostało. Od dawna starają się mieszkańcy Brzeżan o dopełnienie swego gimnazjum i ofiarowali na ten cel cały swój fundusz rezerwowy, wynoszący przeszło czterdzieści tysięcy reńskich, a właściciel Brzeżan odpowiednie umieszczenie i pomnożenie drzewa opałowego. Przytém jest nadzieja, że przez uzupełnienie gimnazjum, powiększy się ilość uczniów, a przez to i z opłaty szkolnéj więcéj wpłynie, tak, że prawdopodobnie koszta utrzymania większéj liczby nauczycieli mogłyby zupełnie być pokryte. Jakoż w bieżącym roku szkolnym liczba wpisanych uczniów wynosi w sześciu klassach 284. Ponieważ rodzice, wpisując ucznia, oświadczyć mają, czy polskiego czy ruskiego języka dzieci uczyć się będą, więc wpisanych jest na język polski 160, a na ruski 134. Uderzającą jest ta okoliczność, że w niższych klassach liczba uczęszczających na język polski jest większa, a w wyższych przeciwny zachodzi stosunek. Gdy w ogóle prawie sama uboga młodzież uczęszcza do tego gimnazjum i wyższe klassy nie są liczne, okazuje się, że znaczna część młodzieży, przeszedłszy kilka klass, opuszcza gimnazjum, aby się udać do praktycznego zawodu. Okoliczność ta zdaje się być wskazówką, że niższe gimnazjum powinno przysposabiać młodzież do zawodów praktycznych. Za wzór w téj mierze mogłyby może posłużyć gimnazja francuzkie, które do czwartéj klassy włącznie są spólne, tak dla tych, co do szkół humanitarnych, jako też dla tych, co do realnych udać się pragną. Po ukończeniu niższego gimnazjum dopiéro rozdziela się młodzież. Przez to oszczędza się wydatek na niższą szkołę realną, a publiczność ma wygodę w przysposabianiu młodzieży do rzemiosł i handlu. (G. W.)

— **Handel ryzki.**— Piszą do nas z Rygi pod dniem 2 lutego: Chwila obecna bywa u nas zwykle epoką mniejszéj lub większéj działalności z powodu zbliżania się wiosny a z nią i nawigacji. W roku jednak bieżącym, pomimo niezłych cen na rynkach zagranicznych, bardzo lekkiéj zimy i zapowiedni wczesnéj wiosny, ożywienia jak niema, tak niema. Wysokość kursów zagranicznych wpłynęła znacznie na ten niepomyślny bieg rzeczy; a świeże podniesienie dyskonta w Anglji naturalnie jeszcze bardziéj podziałało na świat handlowy. Włókno konopne niewiele ma popytu; sprzedający trzymają się przy cenie 126 rub. as. na gotówkę; na zadatek zaś 10% i wypłatę reszty po przyjściu statków, domagają się od Anglików po 128 rub. Anglicy niedają téj ceny, lecz kantory niemieckie zgadzają się dać 128 r. na zadatek 10%. Len sprzedający oceniają po 48, 43 i 38 rub. sr., ale kupujących nader mało; najwięcéj chodzą około piérwszego gatunku, lecz dają tylko po 47 rub.; dowóz się wzmaga. Za olej konopny, w przyszłości dowieźć się mający, dają po 46 rub. gotówką. Siemienia konopnego $^{88}/_{89}$ f. sprzedano 2000 beczek po 5 rub. 25 kop. z zaliczką 50 proc. Na siemię lniane mniéj popytu: za $6\frac{1}{4}$ m. żądają 7 rub. 75 kop. z zaliczką 25 proc., dają o 25 kop. taniéj; za 6-miarowe dadzą gotówką po 7 rub.; umów było niewiele. Zboże mniéj jeszcze było przedmiotem rozmów na naszym rynku. Za jęczmień kurlandzki $^{103}/_{104}$ f. dają gotówką po 84 rub., sprzedający obstają przy 1 rub. więcéj. Owies kurlandzki 73 f. nawet po 62 rub. nieznajduje nabywców. Żyta za granicę nieżądają prawie wcale; cena nominalna $^{116}/_{117}$ f. 100 rub. sr. na gotówkę.

— **Ważne odkrycie.** — Po dziennikach roztrąbiono niedawno o nader ważném odkryciu, zrobioném w Anglji. „Dotychczas, powiadają, im sprężystszą była stal wyrobiona, tém musiała być kruchszą. P. Anderson wynalazł sposób robienia stali jak najsprężystszą, a zarazem tak spojną i mocną przy zginaniu jak kute żelazo. W tym celu, do hartowania stali, zamiast wody, wynalazca używa tłustości.“ Niewiémy, czy ten sposób hartowania był za granicą praktykowanym, czy też w istocie jest nowością; lecz litewscy kowale i ślósarze znają go od niepamiętnych czasów i praktykują przy wyrabianiu delikatniejszych rzeczy, jak np. sprężyn do zamków i t. p.

— Donoszą nam **z Łozowy pod Tarnopolem:** O ile lud nasz, chociaż jeszcze niestety ciemny, ale w gruncie serca poczciwy, zdolnym jest każdy czyn szlachetny ocenić — niechaj za dowód posłuży adres dziękczynny, posłany przez trzy gminy dawniéj poddańcze w dobrach pana Józefa Swiatopełk Zawadzkiego, za zbudowanie im własnym kosztem i nakładem kościołka, którego oddawna jako źródła i miejsca pociechy w każdéj doli gorącém sercem pożądali. Podaję go tu w odpisie:

„Jaśnie wielmożny panie!

„Mówią nam, iż ród twój rozpoczyna się od czasów, gdy światło wiary św. do téj ziemi wniesioném zostało i zdaje się tak, gdy ty jaśnie w. panie, potomek swych praojców, którzy wiarę św. przyjmując, światło takowe daléj rozprzestrzeniać się starali, naśladując ich, raczyłeś łaskawie przed laty kilku starać się o ustalenie parafji rzym. kat. w osadach przez nas zamieszkałych. Już przez kilkoletnią bytność sługi Bożego między nami, odbywanie nabożeństwa (chociaż niestety! nie w własnym jeszcze domu Bożym), wypowiedzenie słowa nauki, wiary i pocieszenia, światło tejże saméj wiary św. w nas rozbudzać się poczęło; dziś zaś, gdy do tego dobrodziejstwa sprawiasz jw. panie nam to szczęście, iż obchodzimy uroczystość poświęcenia kościoła r. k. przez ciebie własnym funduszem pobudowanego, w ołtarze i przybory kościelne ozdobionego, niemamy słów, by tobie zacny panie i obywatelu, za ten dowód chrześcijańskiéj miłości, dla niegdyś twych poddanych podziękować. Jednakowoż dziękujemy naszém i naszych dzieci imieniem, prosząc Najwyższego Stwórcy, by cię On, któremu na chwałę wieczną ten dom Boży postawiłeś, błogosławił; i błogosławił twemu synowi, z którego niech ród twój w równie tobie szlachetnych czynach i postępowaniu znowu wieki przetrwa. Niech błogosławi twéj córce i jéj dzieciom, by te wyrównały swéj babce — żonie twéj jw. panie, naszéj pani, pocieszycielce biednych i potrzebnych.

„To ci z serca życzą wdzięczne gromady twych dóbr: Łozowa Szlachcińce i Kurniki.

Dan w Łozowie, r. P. 1862 d. 27 sierpnia.

„Mazurkiewicz Jan, Bachała Józef, Jędrzéj Kanas, wójt; Sobko Anczurowski, Kaźmierz Lagisz, wójt; Wincenty Waliguza, Łuć Snihow obr. gr. kat, wójt; Fedko Bałaban gr. kat., Michał Hoszczuk, ob. gr. kat., Pańko Hurak ob. gr. kat., Wasyl Tkacz, ob. gr. kat.“

Przy objęciu zarządu kościoła tego, gdy tam i ten adres schowany znalazłem, jako akt uznania i wdzięczności prostego ludu obudwóch obrządków, miło mi jest podać go do publicznéj wiadomości i z wyrazem tych samych uczuć wdzięczności i życzeń dla Józefa Zawadzkiego kolatora mego, błagać Boga, aby i taki wdzięczny ludek i takich dobrych panów, Bóg wszechmocny we wszystkiém hojnie błogosławił.

Ks. A. H.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.

Paryż, 7 lutego.

Paryż żyje spokojnie i wesoło. Jak okręt, który sobie wziął za godło, kołysze się na kotwicy przy odgłosie muzyki w bezpiecznéj przystani, podczas kiedy burze huczą z daleka.... Sądziliśmy, że rozprawy senatu nad adresem rozbudzą umysły. Ale urządzono się tak, żeby mowy tegoroczne przebrzmiały jak najspokojniéj, nie dotykając żadnéj drażliwéj kwestji. Rozmówiono się też o ile możności jak najciszéj i adres przyjęto jednomyślnie, z wyjątkiem jednego przeciwnego głosu, księcia Napoleona.

Zresztą, nic się nie dzieje ważnego — i mimo balów, byłaby głusza rozpaczliwa, gdyby nie załebki dziennikarskiéj trójcy, Francji, Pressy i Nation. Redaktorowie tych trzech dzienników La Gueronniére, Girardin i Grannier de Cassagnac, rozpoczęli od wzajemnych komplementów. Piérwszy, winszując ostatniemu powrotu do dziennikarstwa, powiada: „Za pośrednictwem powag uznanych dziennikarstwo francuzkie odzyska dawną powagę i wpływ, który będzie najlepszą rękojmią rozsądnych rozpraw.“ Pan Cassagnac dla tych samych przyczyn raduje się, że człek mający tak wielką powagę moralną jak vice-hrabia, stoi na czele takiego dziennika jak France. Girardin znowu, w braku kogo innego, sam swoją moralną powagę stwierdza i probuje wśliznąć się na trzeciego w poczet ludzi znakomitych. Słuchając ich, wnosić by było można, iż są teraz w Paryżu tylko trzy dzienniki godne téj nazwy i zdolne wywierać wpływ na opinję: France, Presse i Nation; inne, tak dobrze jakby niebyły: redaktorowie Debatów, Siecla, Opinji, niemają ani talentu, ani prenumeratorów.

Po takim wstępie, wydawało się, że powyższe trzy uznane powagi iść będą ręka w rękę, zgodnie w każdéj sprawie. Tymczasem, z wielkiém zdumieniem naszém, inaczéj się stało. Mąż wielce poważny, redagujący Nation, zapewnia nas teraz, że mąż niemniéj dostojny, redagujący France, bredzi, ilekroć mówi o mieszczaństwie, lub sprawie rzymskiéj. Ten znowu znakomity publicysta płacze nad bzikiem niemniéj znakomitego wydawcy Nation. Genjalny zaś redaktor Pressy żadną miarą nie może się wcisnąć do szanownéj kompanji, która przyznając mu pierwszorzędne zalety, nie chce z nim gadać.

Wśród takich okoliczności, korespondent głowę traci. Dotąd sądził po prostu, że uznaną powagą jest człowiek znajdujący jak najmniéj przeczących, a tu słyszy, że można być wyrocznią, a bredzić. Cassagnac niedawniéj jak wczoraj powiedział La Gueronnierowi: „Vice-hrabio jesteś prorokiem, a tylko słuchając proroków, wyjdziemy z zamięszania niepokojącego umysły. Stwierdziwszy tę prawdę, dodaję śpiesznie, że nie zgadzamy się w niczém.“ Vice-hrabia odpowiada natychmiast: „Panie Cassagnac, jesteś feniksem! Szczęśliwy, kto takich jak ty i ja posiada przewodników. Szkoda tylko, że pleciesz duby smalone... ale to szczegół, który wyższości twojéj nie dosięga.“

Bądźże tu z tego mądry! Co do do nas, wyznajemy naszą niekompetencję w przedmiocie sądzenia téj sprawy, i z żalem, najpoważniejszych mężów opuszczamy dla mniéj poważnych.

Pochowano Horacego Verneta 21 stycznia, w sposób najprostszy. Przeżywszy lat siedmdziesiąt cztery w zaszczytach i hołdach najwyższéj klassy społecznéj, chciał być pochowanym jak najskromniéj. Wola jego została spełnioną: niebyło ani deputacij akademickich, ani wojskowéj parady, ani mów pogrzebowych. Mimo jednak wczesnéj godziny, liczne grono znakomitości paryzkich odprowadziło na cmen-

tarz Montmartre zwłoki popularnego artysty.

Na Horacym wygasła artystyczna rodzina Vernetów, która ostatniemu ze swego rodu tak świetne przygotowała istnienie.

Horacy urodził się w królewskim pałacu Luwru 30 czerwca 1789; rósł i wychował się pomiędzy artystami i muzeami. Syn i wnuk sławnych malarzy wszedł do sztuki jak następca tronu do władzy: panował nad narodem prawem urodzenia i prawem podboju. Improwizacja była jego regułą, a rzeczywistość natchnieniem. Urodził się vulgaryzatorem, że użyję tego cudzoziemskiego wyrazu, i nim pozostał, nie mając nawet ochoty zajrzeć do przybytku piękna idealnego. Możnaby Horacego porównać do Ateńczyka, który się bił dzielnie pod Marathonem, Salaminą, którego lud wieńczył na olimpijskich igrzyskach, ale który nigdy nie zaszedł,po Parthenonu.

Skoro w dwudziestym trzecim roku życia zasłużył jako ochotnik na krzyż legji, a jako malarz na pierwszy medal na wystawie, Francja okrzyknęła go historjografem swoich zwycięztw i podbojów. Tłum pchał się do jego obrazów, jak na polu Marsowém podczas parady; wyrywano sobie jego litografje, jakby wojenne biuletyny. Wykluczenie go z wystawy 1822 roku było wypadkiem politycznym. Zemścił się Vernet otwierając w swojéj pracowni wystawę złożoną z pięćdziesięciu obrazów: cały Paryż odbywał pielgrzymkę do jego domu.

Od téj chwili Vernet stał się uwieńczonym malarzem patryotyzmu, którego Beranger był poetą.

Rząd burboński, przegłosowany przez opinję publiczną, uznał za stosowne pogodzić się z Vernetem; w roku 1828 zamianował go dyrektorem szkoły francuzkiéj w Rzymie.

Panowanie Ludwika Filipa było zarazem panowaniem Verneta: rozwinął czynność niesłychaną, w kilka lat wykonał prace, któreby zajęły najdłuższe życie mniej płodnego artysty. Od wojen cesarstwa przerzucił się w afrykańskie boje; niby stary wąsal staréj gwardji, w oka mgnieniu przejąwszy ruchy i zwyczaje nowego korpusu — przystał do zuawów.

Z téj epoki datują wszystkie arcydzieła Verneta. Podobnie jak weteran chwyta za broń skoro zagrzmią działa, tak Vernet chwytał pędzel, ilekroć Francja wstąpiła na pole chwały.

Przeobraził on całą taktykę malarską bitew: wojskiem zastąpił grupy, a półkiem bohatérów. Przemiana była konieczna. Pojedyńcze walki starożytne można było wyrazić poetycznie w potyczce dwóch ludzi. Dziś bitwa roztacza się na ogromnéj przestrzeni: strategja działa massami; malarze równie jak jenerałowie staréj szkoły musieli zmienić metodę. Fantazja wykluczoną została. Malować bitwy tegoczesne po Salvatorsku, byłoby toż samo, co pisać raporta stylem Rolanda szalonego.

Vernet stworzył tedy nowy sposób malowania bitew: nadał im prawdę i żywość, które podziwiać trzeba. Pędzel jego pełen werwy i dokładności ma zapał francuzkiego żołnierza; Vernet maluje go tak, jak on się bije: żwawo a wesoło. W nieskończoności scen rozmaitych, sposób jego zawsze jeden: malował prozą jasną, wyraźną i dowcipną. Brak poezji nagradzał wielkiemi zaletami: potoczystością ruchów, ożywieniem figur, wielką łatwością szykowania szeregów.

Takim jakim jest, Vernet zajmować będzie w szkole francuzkiéj znakomite miejsce, posiada bowiem przymioty najwięcéj podobające się narodowi: praktyczną dokładność, wyobraźnię jasną i umiarkowaną, wesołość trwałą i bohaterską dzielność. Cześć dlań trwać tu będzie tak długo, jak temperament francuzki. Inna jeszcze przyczyna uwieczni pamięć jego: Vernet przekazał dzieło swoje ojczyźnie: służył jéj pędzlem i orężem.

Francja miała trzech narodowych kunstmistrzów, teraz ma już tylko jednego: Beranger był jéj poetą, Vernet jéj malarzem — Auber jest jéj muzykiem. Z rozrzewnieniem patrzyliśmy na niego temi dniami, jak siedząc w loży obok sceny, z młodzieńczém rozradowaniem słuchał swojéj Nieméj z Portici. Zapalna muzyka trzęsła salą, zapał do gwiazd dolatywał albo wybuchał jak ten wulkan, którego mowę umiał wyśpiewać. Dziewięćdziesiąt-letni maestro był celem, do którego leciały girlandy i bukiety: przyjmował je wdzięcznie, szczęśliwy że go rozumieją rodacy.

W teatrze włoskim śpiewają I Lombardi, jedną z pierwszych a nie najlepszych oper Verdiego i Don Pasquale Donizettego, operę buffo, w któréj réj wodzi przybyła niedawno z Ameryki młoda śpiewaczka Patti. Doszła tu ona szybko do wielkiéj sławy. W Lunatyczce, Lucji i Cyruliku wielbiono jéj łagodność, wdzięki i dowcip; w Pasqualu wydała się najlepiéj w roli zepsutego dziecka, bo to jéj rola zwyczajna. Mimo to, zaczęto teraz roztrząsać jéj talent: jak zwykle bywa, nastąpiła reakcja w uwielbieniu. Przesadziwszy zalety, publiczność zaczyna przesadzać jéj wady.

Jedni twierdzą, że nigdy nie słyszano głosu giętszego, rozciąglejszego, dźwięczniejszego; że młodość lepsza niż metoda; że Patti jest pełna życia, a życie najpiękniejsze ze wszystkiego.

Poważni znawcy, pomiędzy nimi Rossini, utrzymują, że Patti gardzi regułą i śpiewać nie umie. Życiu, które się w niéj tak podoba, naznaczają termin fatalny, po którym nie zostanie nic. Zdaniem ich, Patti nie szanuje nic; wprowadza dodatki do partycji mistrzów; nie słucha orkiestry — idzie sama, a raczéj biegnie, nie zważając na nikogo. W grze zaś zawsze przesadza; gdzie potrzeba uśmiechnąć się, ona się śmieje — gdzie płakać, ona szlocha — zawsze przechodzi miarę. Ruchy jéj angielskie, podobają się Anglikom, ale dalekie są od wdzięku francuzkiego i t. d.

Obie te opinje są przesadzone. Patti jest sobie ładném dziewczątkiem z świeżym głosem, któremu uczucia brak, bo się jeszcze nie rozwinęło; śpiewa dźwięcznie, nie najlepiéj, ale też nie najgorzéj. Musiano jéj często powtarzać że ładna, więc z roztrzepaną samowolą nawet mistrzów chce do kaprysów swoich naginać. Rozdrażniona dyskussjami, jakich tu stała się celem, przystała do trupy wiedeńskiéj i do téj stolicy wyjeżdża. (Dok. nast.)

Wiedeń, 31 stycznia 1863 r.

Rok nowy rozpoczął się dość szczęśliwie dla Austrji pod względem ekonomiczno-finansowym. Nadzieja utrzymania pokoju na rok bieżący, i układ z bankiem przedłużający jego istnienie na lat 10 i obowiązujący bank do wymiany papierów na srebro, w pewnym przeciągu czasu uspokoiły kapitalistów zagranicznych co do kredytu tego państwa: zaczęto przeto wierzyć najprzód, że ład wejdzie jaki taki do gospodarstwa państwowego, a późniéj zaczęto kupować papiery publiczne i przemysłowe austryjackie na tutejszym rynku, dając za nie srebro lub złoto, czyli weksle zagraniczne. Następstwem tego stanu rzeczy jest: podniesienie wartości banknotów w stosunku do srebra, i obniżenie cen towarów przywożonych z za granicy, które płacone być muszą wekslami zagranicznemi. Nawet pierwsze potrzeby do życia, jako to: mięso, drzewo, i t. d. nieco potaniały. Z drugiéj strony, ta zmiana raptowna stosunków, znaczną część ludności dotknęła nieprzyjemnie. W pierwszym rzędzie postawić tu należy posiadaczów ziemskich, większych i mniejszych; ceny bowiem surowych produktów bardzo znacznie pospadały, a co większa, pokupu na nie prawie zupełnie nie ma; a to głównie dla tego, że dla zagranicznych kupców tak małe agio na banknoty austryjackie, jak teraźniejsze, przy obecnych cenach nie przynosi korzyści, i tak np. zeszłego roku kupcy zboża z Francji, Szwajcarji, i z nad Renu za weksel 1,000 franków dostawali 600 guld. austryjackich teraz zaś dostaną tylko 450 guld:— a im daléj ku wschodowi, mianowicie w Galicji, tam o ruchu handlowym już i mowy nie ma. Tak samo wywoz spirytusu całkiem ustał. Głównym kosumentem tego artykułu, były Włochy. Prusy ubiegłszy Austrję, przez zawarcie korzystnéj umowy celnéj z tém państwem, wytrzymywały i przedtém konkurencję z austryjackimi producentami, ostatnich ratowała dotychczas nizka cena papierów austryjackich teraz zaś, kiedy na talarze pruskim ledwie 20 cent. jest różnicy między gotową monetą a papierową, pruski spirytus zapełnia i włoskie, a nawet i tryestyńskie składy. Dla tych okolic mianowicie, brak pokupu na okowitę jest prawdziwą klęską, gdzie gospodarstwo bez gorzelni jest niemożebne. A mimo téj stagnacji w handlu, tego roku podatek od wyrobu został prawie w dwójnasób podniesiony. W Czechach, Morawji i Galicji dużo gorzelni pozamykano, a kartoflami woły karmią. Ten obraz niezadowolenia dałby się uzupełnić lekkim szkicem okręgów przemysłowych w różnych krajach monarchji. Wiadomo, że w krajach, gdzie jest jakikolwiek przemysł, między fabrykami, zatrudniającemi znaczną ilość robotników, fabryki wyrobów bawełnianych główną odgrywają rolę, do téj kategorji bowiem należą wyroby mieszane z wełną, lnem, jedwabiem, przędzalnie mechaniczne i t. d. Te więc zakłady dają sposób do życia wielu tysiącom ludzi, a w przeważnéj ilości tkaczom, obarczonym familją i lichą prowadzącym egzystencję. Materjał główny tych przedsiębierstw był i jest bawełna. Od czasu wojny amerykańskiéj fabryki austryjackie pracowały z przyczyny wysokich cen bawełny, ze stratą, w nadziei, że się wojna prędko skończy i produkt wróci do cen normalnych. Gdy zaś te oczekiwania spełzły na niczem, jedna fabryka po drugiéj pozamykały warstaty i ludzie przyzwyczajeni do zatrudnień specjalnych, pozostali raptem bez chleba. Zaczęto się więc krzątać około środków zaradzenia złemu: posypały się składki prywatne, z publicznego skarbu zapomogi, koncerta i teatra na korzyść téj klassy ludności, wszystko to jednak i części biedy ukoić nie zdoła. W stolicy saméj, gdzie więcéj jest, lub powinno być sposobów zarobkowania, bieda między temi ludźmi wielka. Municypalność miasta, zawezwana przez rząd, do wyszukania sposobów, zaradzenia ile można złemu, na wielką skalę urządziła roboty publiczne. Po większéj części redukują się te prace do kopania ziemnego (terassements) około powiększenia miasta, — zatrudnienie, które najmniéj przypada do smaku i sił rękodzielników specjalnych. Wielkie miasta mieszczą w sobie jednak najsprzeczniejsze antytezy;z jednéj strony bieda i walka o chleb powszedni, z drugiéj zbytek i gonienie za zabawami i ciągłem roztargnieniem. Balów i koncertów odbywa się codziennie tyle, iż trudno je spamiętać. Do publicznych balów przyczepiono tego roku gęste maskarady, które dawniéj były zabronione. Nowość ta upstrzona francuzkim genre Debardeurów, napełnia sale i worki przedsiębierców. Przedstawienia teatralne i koncerta odbywają się pod firmą dobroczynności, na korzyść biednych robotników. Tak tu jak i w Pradze czeskiéj, zbierają znaczne summy dla potrzebnych. W ostatniém mieście jednak zabawa przyniosła zgłodniałym mieszkańcom gór olbrzymich (Riesengebirge) 11 tysięcy guldenów czystego dochodu,widać więc,że się umiano bawić oszczędnie. Tu przynajmniej wolno zastosować nasze przysłowie (zmieniając składnię) „choć bieda na ulicy,to hoc w kamienicy.“

Od przedmiotów socjalno-ekonomicznych, przechodzę do innych.

Dla piszących w ogólności, a dla dziennikarzy w szczególności, ważnym faktem jest nowe prawo drukowe. Nie zasługuje ono wprawdzie na takie przesadzone pochwały, na jakie się zdobył organ pana la Gueronnière „La France“, zaliczając je do najliberalniejszych, obostrzenia bowiem karne są tak srogie, że niektórzy „drażliwi“ przekładaliby może łagodną kontrolę, nad wolność objawu myśli, zagrożoną co moment repressją; jednak nie podobna przemilczeć wielkiego postępu w prawodawstwie prasowém, który w tém się streszcza: że odtąd w Austrji do wydawania pism perjodycznych nie potrzeba żadnéj koncessji, i że mający zamiar wydawania czasopisma, powinien tylko władzy o tym zamiarze donieść, nic więcéj. Policja odtąd nie ma prawa mieszania się w te rzeczy. Przestępstwa rozpoznawane i karane być winny tylko przez władze zwykłe sądowe. Dla niektórych prowincij, gdzie koncessję trudno było dostać na założenie dziennika (niemieckim dawano łatwiéj), rozporządzenie to objaw myśli ułatwi. Dotychczas jednak nie słychać o nowem przedsiębierstwie perjodyczno-literackiém, w Morawji tylko ma wychodzić dziennik tendencji antonomicznéj. Przyczyny téj pozornéj opieszałości szukać wypada w stosunku ekonomicznym takich przedsiębierstw; prawo prasowe wyszło bowiem dopiéro po nowym roku, chociaż sankcjonowane zostało jeszcze 17 grudnia z. roku, owoż tedy trudność zachodzi w znalezieniu stosownéj ilości prenumeratorów w niezwykłéj porze, gdzie każdy już ma zapłacony abonament na jeden lub kilka dzienników. W Czechach np. ludzie miernego majątku trzymają zwykle po 2—3 dzienniki, w ogóle ruch umysłowy jest może największy w Czechach. Ze wszystkich też sejmów, czeski w początkowych nawet swych pracach, największą, najpraktyczniejszą rozwinął czynność: nietylko zaprowadzenie szkół, ale metodyczne ich obsadzenie nauczycielami zdolnymi, zaprowadzenie ksiąg hypotecznych do posiadłości wiejskich, organizowanie gmin na podstawie narodowéj, wszystko to są czynności, nie jaskrawe wprawdzie, ale niesłychanéj donośności, któremi się zajmuje sejm w Pradze. A cóż dopiero mówić o wniosku zrobionym przez d-ra Palackiego, (który go w dwugodzinnéj mowie motywował) o zmianę prawa wyborczego. Sławny historyk sięgał aż do XI wieku, dowodząc, że niektóre miasta, w których przeważa żywioł czeski, miały przywileje równe z szlacheckiemi, a że przez teraźniejsze prawo wyborowe, które przeważnie żywioł niemiecki proteguje, pozbawione są głosu; żąda przeto, aby izba przyczyniła się do zmiany w tym kardynalnym punkcie ordynacji sejmowéj. Niemcy piorunują na te wystąpienia sławnego mówcy; ponieważ po zmianie listy wyborców, większość sztuczna niniejszego sejmu ustąpić będzie musiała przedstawicielstwu narodowemu. Sejm poparł wniosek Palackiego.

W innych sejmach ludności mieszanéj, wszędzie reprezentanci słowiańscy za równouprawnieniem ich języka w szkołach, sądach i t. d. występują; niemcy z małemi wyjątkami bronią status quo, to jest przewagi germanizmu. Rzecz godna uwagi, że tam, gdzie w miastach przeważa żywioł włoski, a nie niemiecki, a po wsiach ludność słowiańska, jak np. w Dalmacji, Istrji, Karyntji, tam z wielkim zapałem niemieckie organa dziennikarstwa biorą w swą opiekę Słowian, choćby oznajomionych z językiem włoskim i choć przypuszczać wolno, że potrafią sami bez pomocy fałszywych przyjaciół swych praw przestrzegać. Tak to niemożna jeszcze wiedzieć, co z tego fermentu będzie, kiedy tyle różnorodnych w łonie samém ludności różnych krajów, wylęga się trudności. Ze wszystkich prowincij i miast większych, najbardziéj nienormalnem jest położenie Krakowa. W całéj monarchji bowiem naradzają się miasta nad statutem gminowym. Do tego zaś potrzeba reprezentacji z wyborów bezpośrednich wynikłéj. Wszystkie miasta ją mają, prócz Krakowa. Tam wegetuje rodzaj reprezentacji gminnéj; ale członkowie wybrani przez rząd, niemają prawa imieniem miasta dać głosu w projekcie do statutu gminowego, nad którym pracuje obecnie sejm we Lwowie. Członkowie gminy Krakowa od lat 10-ciu mianowani, sami nie chcą brać odpowiedzialności na siebie w téj ważnéj sprawie. Niewiadomo, jak rząd temu zaradzi. (D. n.)

Dom zleceń braci Chotomskich i Koronowicza w Królewcu i Londynie.

Królewiec 15 lutego 1863 r.

W ciągu ubiegłego półmiesiąca, burze z zachodu z wichrem i deszczem, oczyściły lód w zatoce naszéj, tak dalece, że od Elbląga do Piławy żegluga wolna, lecz o ile wodną kommunikację ten stan powietrza naprawił, o tyle popsuł lądową, ztąd dowozy małe. Od dwóch dni, przymrozki u nas od 3 do 4° mrozu w Rydze do 9°. Wisła już wolna, chociaż przed 15 marcem urzędowe ogłoszenie otwarcia żeglugi nie nastąpi. I Niemen niezadługo poniesie ku nam swe wiciny. Z Ibraiły donoszą też, że lód już puścił i żegluga wolna. Na ceny zboża utyskiwanie, a jednakże stan ten jest przechodowy i bacząc na targi widzimy, że jeśli w Hamburgu niższe, to w Bremie wyższe, jeżeli Anglja obojętna, to Hollandja zakupuje. Fluktuacja cen zatem podawana zwykle przez kupców, niekonieczną jest normą dla sprzedających i nie zawsze wiarogodną. Anglja zaledwie nie więcéj zebrała aniżeli w 1847 roku gdzie był głód, wówczas 5½ miljonów dziś 12 miljonów quarterów i to lichéj pszenicy. Podług raportów z Illinois, tego śpichrza nieprzebranego dowozów amerykańskich w Chicago i Miluaulé, zbiór pszenicy zeszłoroczny był o 32% gorszy od zbioru 1861. Kukurudza udała się jak w r. 1861, ztąd ceny grochu głównie mogą mniéj mieć szansy. Wyczerpująca siłę produkcyjną wojna amerykańska, wywrze swój wpływ na dowozy ztamtąd niechybnie, które nie zawsze tak hurtownie Anglją podsycać swemi płodami będą. Zresztą chociaż Anglja wiele otrzymuje, to pomnąc że 600,000 sz. pszenicy i 61,121 cent. mąki jest tamże tygodniowym przeciętniowym dowozem z zagranicy, uspokoić się możemy, tém bardziéj, że na zboża Hollandja, Norwegja, Danja i Hamburg, a często i Francja są ciągle otwartemi targami. Teraz zresztą do Anglji płynące z Ameryki zboża są co do ilości o połowę mniejsze aniżeli w przeciągu ostatnich lat 3 o te czasy wysyłane.

Ceny przewozu morskiego będą na nadchodzącą wiosnę nizkie, albowiem dla handlu ponętnych widoków nie ma, tém bardziéj powinni sami producenci z tych konjunktur korzystać. Różnica bowiem na winsplu czyli 25 szeflach między londyńską a nadbaltycką ceną jest znaczna, obecnie o ⅛ prawie wyższa, t. j. 70 tal. pszenica w Królewcu, płaci 85 tal. w Londynie a koszta przewozu parowcem nawet, około 7 tal. uczynią, żaglowym około 5 tal., rachując inne wydatki rozmaite i 50% ceny przewozu, czego nie wynoszą, to zawsze na korzyść sprzedającego wypadnie przeszło 5 Tal. na winsplu drożéj, czyli na korcach 12-stu na beczkach zaś litewskich 6-ciu. Z produktów żywo handel zajmujących jest oléj z siemienia.

Śledzie szkockie beczka 9—10 Tal. O nowym połowie śledzi nad brzegami norwegskiemi nowiny dobre. Na towar ten Austrja ma zniżyć cło, o ile system zniżania cła jest dla każdego kraju dobroczynnym, może posłużyć rzut oka na cło od śledzi w Prusach.

Gdy było po 3 Tal. od beczki, wchodziło			30—35000 becz.
— po 2	—	—	48—68000 —
a teraz gdy 1	—	—	93—238048 —

Na ceny drzewa są widoki dobre, ukształcanie się polityczno-handlowe półwyspu włoskiego, obiecuje ożywienie, jakiego pragnąć możemy. Korzyści ztąd do właścicieli z łatwością by się przeniosły, byleby tylko panowie sami gatunkowaniem i spławianiem budulca okrętowego i innego, i rznięciem desek zatrudnić się chcieli. Z jednéj włoki, drzewo przynieść tym sposobem może, po odtrąceniu około 15% na koszt rozgatunkowania etc. więcéj niż hurtownie na pniu sprzedanych włok 15. Przy coraz większym braku tego nieocenionego materjału zwracamy usilnie uwagę ziomków na ten przedmiot.

Ceny drzewa za kopę 378 sążni 13″			—360—470	tal.sosn.
—	—	—	— 300—350 —	jodł.

Za kopę klepek 2—4″ grub., 4—7″ szer., 64—77″ dług. 25 35 Tal.

Od 1-go marca 1864, cło na cukier rafinowany ma być o 50 kop. od puda zmniejszające się morzem, a w dwa lata późniéj, a więc od 1-go maja 1866, i na cukier lądem sprowadzany: od 1867 cło na 3 rs. stanie, gdy obecnie 4 i 5 kosztuje. Spirytus w Hamburgu 80—8.° 1 rs. 40—1 r. 50 kop. wiadro. W Liwurnie 90° rs. 1 kop. 95 do 2 rub. 10 kop. Spekulacja wywozu powinna się obywatelom z Litwy tém lepiéj opłacić, im bardziéj nowo obowiązujący regulamin temu sprzyja. W rozdziale 3-m bowiem tamże podatek 4 kop. od 1° zapłacony, zostaje producentowi wywożącemu na komorze zaraz zwróconym.

Jeden z najobficiéj dowożących drzewo krajów, Kanada wstrzymuje teraz wysyłki swoje do Anglji; mały zapas tego towaru w Londynie i ustający obecnie przez następujące 3—4 miesiące dowoz,podniosą ceny drzewa.

W Ameryce ceny na wszelkie ziarna i na mąkę idą w górę, przez co targi europejskie ochronione może będą od zbyt wielkiego napływu zbóż tamecznych a przez to korzystniejszemi dla nas się staną.— Len, siemię i konopie są obecnie bardzo poszukiwanym towarem i rokują najlepsze widoki na dalsze z tych przedmiotów zyski. Konopie nawet po 33 rub. 35 kop. sr. za pud nie łatwe do dostania. Nici konopiane prima po 34 rub. 95 kop. za pud.

Łoju ceny wysokie, a sztucznie wywołane w upłynionych 3 latach w Petersburgu i Londynie, z upadkiem tegorocznym jednego z matadorów na podwyżkę spekulującego, zniżą się, chociaż zniszczenia przez księgosusz są w stadach znaczne. Za zniżeniem przemawia zapas 26.943 beczek tegoroczny, w stosunku do 6145 zeszłorocznego, a 2031 beczek z r. 1860.

Okolnik cen zbożowych na giełdzie naszéj:

	wagi holender.	za szefel pr. *) sgr.	za beczkę lit. rub.	kp.	rub.	kp
pszenicy jasnéj	121—129	72 —84	19	20	22	40

*) Beczka litewska równa się 8 szeflom pruskim, a 1 silber-grosz 3 kop. sr.

„ ciemniej.	121—128	70½—81	18	80	21	60
„ czerwon.	120—125	71 —73	18	9	19	47
żyta	119—120	49½—50	13	20	13	10
„	122——	51⅕ ——	13	73	—	—
jęczm. dużego.	110—117	41 —45	10	93	12	—
„ małego	99—100	33 —34	8	80	9	7
owsa	71— 78	24 —27⅕	6	40	7	33
grochu białego	— — —	49 —51½	13	7	13	73
„ burego	— — —	48 ——	12	80	—	—

WADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Włochy.

Turyn 3 lutego. Uwaga powszechna zwróciła się w tych dniach na rozprawy adresu senatu francuzkiego. Trudno streścić w niewielu wyrazach sąd dziennikarstwa włoskiego o tych rozprawach. Wszyscy widzą, że zamiar Napoleona III, pojednania stolicy św. z królestwem włoskiem natrafi na tyle trudności, że w ostatku okaże się niemożliwym. Czekać nic jest to samo co rozstrzygnąć, a jeżeli nie zajdą jakie zdarzenia, wymykające się z pod wszelkich przewidzeń ludzkich, nikt nie sądzi, aby Włosi mogli zboczyć z drogi postępowania, jakiéj im nakazuje trzymać się najgłówniejszy i jedyny wzgląd na jednotę włoską. Raz potrzeba zgodzić się na ten pierwiastek bezsporny, niedozwalający najmniejszego wyjątku, że idea niepodległości półwyspu, obejmuje nie tylko oddalenie wszelkiego wpływu austryackiego, ale nawet wszelkiego wpływu obcego, wiejącego bądź z Paryża, bądź z Londynu.

Zapewne, że non possumus turyńskie ostro potrąci się o wyobrażenia przyjęte w Paryżu i głęboko zadraśnie obraźliwość, może nawet do pewnego stopnia uzasadnioną; ale mężowie stanu włoscy rozumieją, że lepiej jest z całą szczerością wyznać raz powzięte nieodzowne postanowienie, niż wdawać się przez samą tylko grzeczność w układy przymusowe, nieszczere i niemogące doprowadzić do żadnego pożądanego skutku.

Wiadomości z Rzymu dowodzą, że przedstawiciele prawa Boskiego nie są wcale skłonni do poślubienia wyobrażeń nowoczesnych.

Zdaje się, że najdalej 5-go lub 8-go lutego król da uroczyste posłuchanie hrabiemu von Usedom, posłowi pruskiemu.

Co się ściąga do uznania królestwa włoskiego przez Hiszpanję, nie należy o tém na teraz i myśleć. Dwór madrycki z całej siły sprzeciwia się temu, mimo czynne zabiegi wysokiej bardzo osoby. Królowa Izabella przypomina, że Król Karol-Albert przez 8 lat nie chciał uznać jej rządu. Nadto świeże związki domu sabaudzkiego z braganckim, nie małą są przeszkodą do przyjaznych stosunków Madrytu z Turynem.

Spodziewają się, że traktat handlowy francuzko-włoski zostanie wkrótce ogłoszony w Gazecie urzędowej. Z Neapolu wiadomości są pomyślniejsze. Kommisja śledcza parlamentowa przyjmowana jest w swojéj podróży z wielkiem spółczuciem.

Księżna Genui rada jest ze swojego pobytu w Neapolu. Przyjęcia jej są świetne, liczne i bardzo poszukiwane.

Dzienniki zapowiadają, że Franciszek II ma wyjechać do Wenecji, że zakupił tam pałac Giustiniani, że zamieszka tam ze swoją żoną, która dała się nakoniec namówić do zgody z mężem; ale listy z Wenecji donoszą, że niéma do tego najmniejszego podobieństwa i że nic tych wieści nie upoważnia.

Królewicz Humbert przybył tu przed kilku godzinami z Medjolanu, na pierwszy bal mający mieć miejsce dziś u dworu.

Według niektórych dzienników, Wiktor-Emmanuel, na prośbę jednego ze sprzymierzonych państw z sobą, miał rozkazać uwolnić niektórych cudzoziemców wplątanych w knowania burbońskie; tak między innemi mówią, że br. Christen ma być odwieziony na granicę z zakazem, aby noga jego nigdy nie postała na ziemi włoskiej; dodają, że kary zbyt surowe na toż przeważne wdanie się złagodzonemi zostały. To jednak niezawodna, że dotąd nikt nie pomyślał o wpływaniu na umysł z przyrodzenia najłaskawszy króla Wiktora-Emmanuela.

Margr. Pepoli był wczoraj na posiedzeniu izby, w zamiarze zbicia zarzutów czynionych jego zarządowi w wydziałach rolnictwa i handlu. Margrabia w przejeździe do Petersburga zatrzyma się dni kilka w Paryżu i zapewne będzie się widział z cesarzem.

Dziennik autonomistowski „Florencja“ umarł w kolebce. Okolnik pana Peruzzi o nadużyciach reakcyjnego dziennikarstwa mógł jego zgon przyśpieszyć, ale nie spowodował go wyłącznie. Prócz tego, myśl oderwania Toskanji od królestwa, była tylko płaszczem osłaniającym dążności reakcyjne; przeminął już czas tych wszystkich wybiegów i mniemanie powszechne nie ścierpi, aby uwielbiano przed nim powrót do dawnego stanu rzeczy.

Jener. Cialdini przybył tu wczoraj z Bolonji.

Turyn 2 lutego. Mimo przeciwne pozory, niestracono wszelkiej nadziei wyjednania w Madrycie uznania królestwa włoskiego przez Izabellę II-gą. Obecność w Turynie pewnej dostojnej osoby, ściśle sprzyjaźnionej z niektórymi członkami gabinetu hiszpańskiego, upoważnia wieść o nowych staraniach przedsięwziętych w tym celu. Nazwisko tej osoby musi jeszcze na pewny czas pozostać w tajemnicy. Margr. Pepoli, mający w przyszłym tygodniu udać się do Petersburga, pojedzie wprost do Berlina, nie zatrzymując się nawet w Paryżu. Zabawi on w stolicy pruskiej dni kilka, gdzie małżonka jego ma blizkie i wysokie stosunki rodzinne.

Parlament włoski toczy daléj rozprawy swoje z pożądanym spokojem, pracując szczególniej nad zaprowadzeniem oszczędności w rozbiorze budżetu. Wydział rolnictwa i handlu znacznych pod tym względem doświadczył uszczupleń.

Zwierzchność sądowa zajmuje się więźniami, napełniającymi więzienia krajów południowych. Kłamliwe wrażenia rozszerzane przez dzienniki reakcyjne w tym przedmiocie są bezzasadne. Minister trzyma się prawideł najściślejszej bezstronności.

Czasopismo medjolańskie Alleanza znowu poczęło wychodzić tygodnowie. Zawiera list jenerała Turr, objaśniający postępowanie jego podczas zamachu garibaldistowskiego w Sarnico. Jenerał odpowiada na uczynione sobie zarzuty przez niektóre dzienniki. Rzeczony list przynosi wielki zaszczyt jenerałowi Turr, który obok męztwa na polu bitew odznaczał się zawsze umiarkowaniem rad podawanych w najtrudniejszych okolicznościach.

P. Ratazzi, dawniejszy prezes rady, poślubił księżnę Solms. P. Depretis, spółtowarzysz jego w gabinecie, był świadkiem tego obrzędu.

Meceting w Neapolu, pod przewodnictwem pana Ricciardi, w celu znalezienia lekarstwa na plagę zbójectwa, odbył się spokojnie. Żałować tylko przychodzi cudackiego na nim wystąpienia pana Zuppetta, w którym chciał podać w wątpliwość szczerość uchwały ludowej.

Hrabia Verasis de Castiglione, adjutant królewski, wypłynął do Egiptu z upominkami, które Wiktor-Emmanuel przesyła nowemu wice-królowi. Stosunki Włoch z Egiptem od wieków są bardzo liczne i osada włoska nad Nilem niemałego jest znaczenia. Król ozdobił wice-króla wielką wstęgą orderu śś. Maurycego i Łazarza.

Baron Sirtori, kapitan fregaty, mianowany został nauczycielem książęcia Odona, na miejscu margrabiego di Negro, nowego ministra marynarki.

Sprawa, która obudziła ciekawość powszechną, odbyła się w tych dniach przed sądem kryminalnym w Pezaro. Ksiądz Vespaziani, biskup diecezji Fano, stawał przed sądem, jako oskarżony o sprzeciwieństwo prawom państwa. P. Boggio, poseł sejmowy, osobisty przyjaciel pana Ratazzi był obrońcą księdza biskupa, który został uwolniony. Powinno by to posłużyć za dowód, że sprawiedliwość w królestwie włoskiem wymierzaną jest najściślej, bez ulegania wymaganiom stronnictw skrajnych.

Francja.

Paryż, 4 lutego. Dalszy ciąg posiedzenia izby prawodawczéj.

Prezes książe de Morny: Pan Emil Ollivier ma głos nad drugim paragrafem adresu.

Pan Emil Ollivier. Mości panowie. Są dwa sposoby rozbioru postępowania rządu: pierwszy zależy na zgłębieniu każdéj czynności zosobna i na wyrzeczeniu o niéj sądu; drugi na wyższym ich poglądzie, na skupieniu pewnéj liczby zdarzeń w danéj liczbie lat, i na usilności wynalezienia ogólnego ducha, wyższego pierwiastku, który mógł dać początek szeregowi politycznych działań. Trzymając się pierwszéj z tych metod, każdy, jeżeli niepoślubi drogi nieuczciwéj, musi ujrzeć przed sobą mieszaninę dobrego i złego, bo rzeczywiście najgorsze rządy mają chwile uczciwych natchnień, tak jak najlepsze dopuszczają się błędów. Stąd wynika, że często przychodzi być w zgodzie z rządem, z którym zerwać musiano, a w innym czasie nie jeden szczerze do rządu przywiązany, musi koniecznie oddzielić się od niego.

Przeciwnie, roztrząsając całość polityki, przedstawia się umysłowi stan rzeczy prosty i nierozdzielny. Można wówczas roztrząsnąć programmat i oświadczyć, że jest złym lub dobrym, według pierwowzoru, jaki każdy nosi w swéj duszy.

Z tego więc stanowiska poczytuję za obowiązek roztrząsnąć politykę rządową. Zagrzewa mię do tego mowa cesarska; zadanie jest drażliwe i trudne; postaram się wszakże spełnić je z największą jasnością wyrażeń i spodziewam się podług wszystkich obowiązków umiarkowania.

Sądzę, że bezstronny dostrzegacz postępowania rządu cesarskiego musi podzielić na dwa odrębne okresy dzieje cesarstwa, według tego, jak bierze pod rozbiór zdarzenia dokonane przed proklamacją medjolańską i te, które po niéj nastąpiły.

W piérwszym okresie, wszystko przedstawia się ze znaczeniem prostoty i jedności, któréj zapoznać niepodobna. Wybitnym jéj rysem jest: rząd silny, jednolity, rozwijający swe początkowanie przed narodem, który nań przelał wszystkie swoje prawa i z góry przyjął całe jego działanie. Naprzód staje przed nami dziennikarstwo; wiadome są izbie prawa, które niém rządzą.

Jest to rząd administracyjno-dyskrecyjny, według słów pana ministra spraw wewnętrznych. Dla tego też dzienniki rozsądne i umiarkowane milczą o wszystkiém, co zakrawa na spory, i widzimy, że zjawiają się znowu w dziennikach biuletyny, świadki lub opowiadacze zdarzeń; największy tryumf dziennikarza jest wówczas, kiedy się mu uda coś wspomnieć o państwie rzymskiém, o Tacycie, lub którym z Cezarów.

Za obrębami dziennikarstwa, istnieją prawa bezpieczeństwa powszechnego i prawa o roznosicielach dzienników; odebrano nam życie municypalne; wójtowie gmin są naznaczani, bez zapytania rad gminowych, a nawet często same rady bywają rozwiązywane przez prefektów, których żarliwość na téj drodze była tak doraźna, że sam pan Billault, widział potrzebę przez wydany okolnik poskromić jéj zapędy.

Niezapomnieliście zapewne o sprawozdaniach z naszych rozpraw w trzeciéj osobie, które poddano pod kontrolę osóbnego komitetu; przed nim żadne żywsze wyrażenie nigdy niepotrafiło znaleźć litości. Nakoniec wykonywana przez nas kontrola skarbowa jest tak niedołężną, że sam nawet pan Achilles Fould znalazł, iż jest niedostateczną. Zamieniono nas na izbę wpisową a uchwały nasze ograniczały się tylko przyjęciem postanowień rady stanu. Spółcześnie rząd niweczył w kraju to, co stanowiło jego narodowe życie; instytucje, które można było uważać za rękojmie, zostały zachwiane, targnięto się nawet na nierugowalność sędziów, przez dekret zakreślający granicę wieku.

Najbardziéj zastraszało w tym stanie rzeczy, że ten rząd tak silny był nieodpowiedzialnym. Nieodpowiedzialność w saméj podstawie, nieodpowiedzialność ministrów i nieodpowiedzialność u szczytu, ponieważ nie mieliśmy prawa badać i roztrząsać działań najwyższéj władzy.

W tym piérwszym okresie toczyła się zagranicą wojna sławna i pożyteczna: to jest wojna krymska; sławna, bo dowiodła, że jeżeli żołnierze nasi posiadają natarczywość, która zawsze odznaczała wojsko francuzkie, nie zbywa im też na wytrwałości, zapewniającéj najtrudniejsze powodzenia, tak dalece, iż można było powiedzieć, że obok francuzkiego zapału okazała się i wytrwałość francuzka. (Bardzo dobrze! Bardzo dobrze).

Ta wojna była pożyteczną, bo urzeczywistniła marzenie, za którem rząd ubiegał się od 1840 roku: wydrzeć wschód orędownictwu rossyjskiemu. Była to wojna polityczna z powodu, któréj p. Drouyn de Lhuys pisał do Anglji: „Czyż nasze zasady i dobro nie jest toż same?“

Wojna włoska zapowiedziana podobnież, jak polityczna. Oznajmiono nam, że Austrja przeprawiła się przez Ticino, rzekę będącą jakby piérwszą naszą granicą. Lecimy na pomoc Włoch z nami sprzymierzonych. Mamy odepchnąć Austrjaków aż do Adrjatyku; ale kiedy stanęliśmy w Medjolanie, przemówiono językiem, do którego nie byliśmy przyzwyczajeni. Aż do tego czasu wyprawa była polityczną i wojenną, zamieniła się w narodową i wybawczą. Przemówiono do wielkiego ludu, czekającego od trzech wieków na hasło przebudzenia; wydano to hasło i Włochy powstały.

Ze wszystkich piersi wyrwał się okrzyk wdzięczności i przywiązania. Ale zatrzymano się w Villafranca. Włochy, raz obudzone nie zatrzymały się; prowadzą daléj dzieło swoje z mądrością i rozsądkiem. (Szmer i zaprzeczenia na wielu ławach,) ze śmiałością i umiarkowaniem, które wsławią ten okres ich dziejów i uczynią go godnym jednoty.

Rząd francuzki opierał się z początku; następnie pojmuje, że nieroztropnością jest opierać się prawu, i za biezpieczywszy siebie przez przyłączenie Sabaudji i Nizzy, podaje rękę włoskiemu ruchowi. Patrzy na przyłączenie Neapolu, księstw, Marchji i Umbrji; nakoniec hamuje Austrję, stawi przeciw niéj zasadę nieinterwencji.

Wprawdzie w Rzymie, rząd francuzki opiera się Włochom, które w moc prawa narodowości, chcą sobie Rzym przywłaszczyć, ale spółcześnie opiera się Austrji i Hiszpanji, które niewiem na mocy jakiego prawa, chcą Rzym ogłosić za własność po zmarłéj głowie. Oświadcza, że Rzym należy do Rzymu.

Takie postępowanie rządu francuzkiego za granicą nie mogło pozostać bez wpływu wewnątrz kraju. Naród otrzymał amnestję, wyzwoloną politykę handlową, a my posłowie odzyskaliśmy głos wolny z nieograniczoną jawnością. Systemat nasz ogłaszania roztrząsań prawodawczych, ma zapewne niedoskonałości, których by żaden systemat nie uniknął; ale jest mimo to najlepszym, jaki kiedykolwiek istniał w zgromadzeniach radnych.

Dekret 24 listopada nadał nam prawo rozbioru adresu i wprowadził do téj izby ministrów mowców, których obecność jest już początkiem ódpowiedzialności. Możemy zapytywać, roztrząsać, wiedzieć; możemy mówić i zapewnić przewagę naszemu zdaniu.

Te rozporządzenia wywarły swój wpływ przedewszystkiem na miłośników wolności. Zabłysnęła dla nich chwila nadziei. Na nieszczęście, spółcześnie z odsłonieniem téj polityki, równolegle niemal objawiły się czynności wprost przeciwne, tak wsteczne jak owe były wyzwolonemi.

Rzeczywiście, naprzykład we Włoszech nagle polityka poczyna się wahać i spotykać. Obok silnych i wymównych depeszy zacnego pana Thouvenel,— spójrzyjcie na depesze nieoznaczone, niewyraźne i chwiejne szanownego pana Drouyn de Lhuys, gdzie nic nie jest wyrażone z tą jasnością, jaka przystoi wielkiemu krajowi. Jeżeli pan Drouyn de Lhuys nie ogłasza co do Rzymu nauki austrjackiéj i hiszpańskiéj, przychyla się wszakże do niéj i zgadza się na nią przynajmniéj, jak na dające się przyjąć przypuszczenie. Z drugiéj strony rząd obstaje przy prawie bezpieczeństwa powszechnego i przepisach na roznosicielstwo.

Co się ściąga do swobody dziennikarstwa, izba słyszała zarzuty panów Plichon i Lemercier; powtarzać ich nie będę; przypomnę tylko, że p. minister spraw wewnętrznych powiedział, że dziennikarstwo może być pewnem swobody, skoro tylko nastawać nie będzie na konstytucję i na dynastję. Owoż wyzywam, aby mi pokazano jaki dziennik, jaką książkę, lub jaką publikację, w których zasady rządu były by napastowane, a jednak ostrzeżenia jak grad lecą.

A więc nie dotrzymaliście swego programmatu! Przyrzekliście wiele, daliście nadzwyczaj mało.

Kiedy usiłuję wytłómaczyć przed sobą samym, w moc jakiéj zasady ostrzeżenia są wydawane, widzę, że w ogólności, kiedy chodzi o wielkie zadania, naprzykład o sprawę włoską i meksykańską, albo o każdą inną wyłączniéj zależącą od głowy państwa, przyznaję, że pewna swoboda rozbioru jest dozwoloną; ale kiedy chodzi o najmniejsze rozporządzenie administracyjne ministra spraw wewnętrznych lub jakiego prefekta, wszelkie roztrząsanie bywa zakazywane, tak, że dzieje się wbrew przeciwnie temu co uczynić chciano. Usiłowano przeszkodzić roztrząsaniom, których nikt zagajać nie myślał; a skończono na tém, że nie wolno nam widzieć najmniejszéj niedoskonałości w działaniach administracyjnych.

Co do wyborów, słyszeliście mowy dwóch naszych zacnych spółtowarzyszów. Widzieliście przedsiębrane zabiegi przed wyborami. Wiecie z pewnością, że próba do któréj rząd zabiera się, nie będzie przez kraj potwierdzoną. Ale walka okaże się nierówną, w któréj, o ile można, wytęży się wszelka usilność, aby mniemanie powszechne wynurzyć się nie mogło. (Zaprzeczenie, szmer). Tak dalece, że jeśli bym skupiając myśl moję w żywym kształcie, chciał odmalować stan rzeczy tak, jak go przed oczami mojemi widzę, powiedziałbym: cesarstwo było naprzód rządem samowładnym; dziś cesarstwo jest rządem sprzeczno-mównym; pragnę, aby zostało rządem prawidłowym i konstytucyjnym. (Gwar zmięszany).

Odpowiedzialność ajentów władzy, dziennikarstwo poddane prawom ogólnym, wybory wolne, życie gminowe czynne, początkowanie rządu ujęte w sprawiedliwe obręby i rząd mający prawo czynić dobrze, ale bez przeszkadzania innym podobnież czynić dobrze na własny zysk i stratę; skarb zawiadowany oszczędnie, bez nowych podatków i pożyczek za granicą, pokój i szanowanie zasady nieinterwencji; słowem wolność polityczna, wolność religijna, wolność, obywatelska, wolność nauczania, albo właściwiéj mówiąc wolność bez przymiotnika; oto jest niezbędne lekarstwo na dwa niebezpieczeństwa: na to, które wywija się z jedynowładztwa i na to jakie wyrasta z nieporządnego ruchu ogółu. Wolność kładąca koniec nieustannym wstrząśnieniom, w których nasze żywotne siły poniewierają się coraz więcéj; wolność dostarczająca nam środków przystąpienia wśród pokoju, bez gwałtowności lub marzeń, do wielkiego zadania ulepszeń obyczajowych i rzeczowych większości mieszkańców; wolność bez nieładu, ład bez despotyzmu; oto są warunki rządu konstytucyjnego: i o to się dopominamy.

Jeżeli ten cel nie był aż do dziś dnia dościgniony, zależy to od walki, która bardzo daleko sięga, od nieporozumienia, które ustać powinno. Ta walka istnieje między demokratami i wyzwolonymi od 1789-go; jedni i drudzy

zawinili; wyzwoleni przez opór przeobrażeniu demokratycznemu, któremu ulegają nowoczesne społeczeństwa; demokraci przez chęć, aby to przeobrażenie odbyło się z pomocą ciasnych i bezpłodnych nauk jakobinizmu. (Oznaki przyzwolenia).

Potrzeba, aby demokraci zamienili się na wyzwolonych, a wyzwoleni na demokratów. (Gwar pomięszany).

Potrzeba, aby wyzwoleni zrozumieli, że powinni zgodzić się na pełnoletność ludu, i mieć dla niego miłość i poświęcenie; potrzeba, aby ze swojéj strony demokraci nauczyli lud, że istnieją prawa pierwiastkowe, które zawsze muszą być szanowane. Dla czegoż rząd zamiast ułatwienia tego dzieła, stawi mu opór? Jakie ma powody i zarzuty przeciw programmatowi, który w téj chwili wskazuję?

Posłyszymy te zarzuty wymównie rozwinięte. Dają się one skupić w dwóch dowodzeniach rodzaju ogólników, na które proszę o pozwolenie z góry odpowiedzieć.

Powiedzą naprzód: ale chlubimy się z tego, o co nas oskarżasz. Mówisz, że nasze czynności są sprzecznomówne! Bynajmniéj; nie utrzymuj, że jesteśmy sprzecznomównymi. Powiedz raczéj, że jesteśmy roztropnie umiarkowani i że niechcemy przejść na żadne ze stronnictw skrajnych, które nastają na nas, abyśmy za niemi poszli. Odpowiadam: prawda; rząd nigdy nie powinien iść za stronnictwami skrajnemi. Bo wówczas nie byłby rządem, ale zamachem.

Wyobraźcie sobie karawanę w podróży, jedni zbyt śpieszą, drudzy nadto się późnią. Przewódca napędza jednych a wstrzymuje drugich. To samo rząd czynić powinien. Więcéj powiem: ilekroć zagai się rozprawa nad wczesnością jakiego środka, ja, mąż oppozycji, gotów jestem przyznać, że rząd ma słuszność; bo na nim cięży odpowiedzialność. My odpowiadamy tylko za nasze słowa, ale on za czyny. W tym duchu Mirabeau wyrzekł słowo, które wzięto za przymówkę, ale które było głęboką prawdą: J a k o b i n m i n i s t e r n i e b ę d z i e m i n i s t r e m j a k o b i ń s k i m. (Uśmiechy przyzwolenia na wielu ławach).

Jakoż ilekroć między rządem i nami rzecz toczyć się będzie o wczesność, o miarę,—gotów jestem przyznać się do błędu, ale chodzi o co innego. Roszczenie rządu nie ogranicza się na tem, że chce iść, kiedy wymagamy żeby biegł; roszczeniem jest iść spółcześnie dwiema drogami wprost sobie przeciwnemi. A to jest rzeczą niemożliwą.

Przechodzę do jednego rozumowania historycznego, których nam p. minister spraw wewnętrznych nie skąpi. To rozumowanie zależy na słowach: wielbimy, jak wy, wolność angielską, chcemy wam ją udzielić, ale pod takiemi warunkami pod jakiemi istnieje w Anglji; a mianowicie: niech wszyscy przyjmą dynastję i niech ona będzie niedostępną wszelkiéj napaści. Po otrzymaniu czego wolność zupełna będzie mogła być we Francji udzieloną.

Mości panowie, to rozumowanie nie jest nowe; występowano z niem w latach 1822 i 1846-m; wtenczas też dały się złyszeć stanowcze odpowiedzi. Pierwsza z nich wyrzekła, że pod względem historycznym rozumowanie było niedokładne.

Pojmuję, że skoro mowa toczy się o wolności, umysły zwracają się ku Anglji, a to dla tego, że w owym kraju ziściło się doświadczenie tak stanowcze, że byłoby zuchwalstwem je zapoznawać. Anglicy byli gwałtownymi, gwałtowniejszymi nawet od nas. Wobec królów zaprzeczających ich swobodom, podnosili rewolucje, w których nie zostali bez zarzutu; po rewolucjach nastąpiły reakcje, niesłychane nauki; jedni chcieli wszystko zniszczyć, drudzy wszystko zachować. Przeciwnie, skoro wolność silnie ustali się, wszystko się zmieni; zapewne znajdują się zawsze ludzie z przyrodzenia gwałtowni, walki, trudności; ale nie będzie już rewolucji, nie będzie wstrząśnień.

Ale czyż dla udzielenia swobody rząd angielski czekał, dopóki już nie będzie miał ani jednego wroga? Od roku 1694 wolność druku doszła do najwyższego rozkwitu, wszystkie zaś inne swobody były warunkami saméj koronacji Wilhelma III-go.

Może byłby kto ciekawy wiedzieć jak wiele lat późniéj odzywano się jeszcze w Anglji o dynastji i królu?

Autor przytacza miejsca z L i s t ó w J u n j u s a, owéj książki, która miała tak świetne powodzenie i dotąd uważaną jest za klasyczną. Junjus przypomina domowi hanowerskiemu, że dla tego tylko przeniesiono go nad każdy inny, że był potrzebnym do utrzymania swobód politycznych i religijnych w Anglji i że jeśli w skutek rewolucji dom ten osięgnął koronę, może ją podobnież w skutek rewolucji stracić; a wyrażenia Junjusa o królu są jeszcze nierównie silniejsze.

Ale nie tylko pod panowaniem Jerzego III, słyszano podobną mowę w Anglji. Za dni naszych w 1839 i 1849-m, królowa Wiktorja wówczas jeszcze młodziuchna i wyniesiona przez Wigow dopuściła się błędu okazywania dla nich większéj przychylności, wnet dziennikarstwo torysowskie wystąpiło z najgwałtowniejszemi napaściami i nazwało dwór miejscem zaraźliwem, w którem rozpusta wylewa się na wszyst ie bezwstydy.

Lecz nietylko wówczas, kiedy chodzi o dynastję lub o osobę królewską, dziennikarstwo w Anglji używa najwyższéj swobody, toż samo ma miejsce przy roztrząsaniu samych zasad społecznych. Istniało w Anglji stronnictwo socjalistowskie, bardzo potężne, które wzięło za programmat w 1840 te słowa Owena: P r a w d z i w y m s z a t a n e m j e s t r e l i g j a, m a ł ż e ń s t w o i w ł a s n o ś ć.

Sama nawet konstytucja, czyż nie jest codziennie napastowana przez wielkie chartystowskie stronnictwo, którego celem nietajonym jest zniesienie izby lordów?

Oczywisty więc wniosek z tego wszystkiego, że Anglja nie dla tego otrzymała wolność, że szanowała dom hanowerski; ale dla tego ten dom szanowała, ponieważ był on najwierniejszym strażnikiem jéj swobód. Zwichniętem więc zostało pytanie, chcianoby wmówić nam wyobrażenia prawa boskiego, dynastji układającéj się z narodem; kiedy tymczasem naród wybrał sobie dynastję, aby prawa swoje zabezpieczyć. Nie czcze słowa, ale prawdziwe dobrodziejstwa zobowiązują do powszechnéj wdzięczności.

Oto czego nigdy nie zrozumiano we Francji. Gdyby dynastje u nas pracowały nad utrwaleniem wolności, położyłyby razem i dla siebie niewzruszone podstawy. Rozumowanie więc moje co do tego szczegółu jest zupełne. Ale zapytam rząd: kto ciebie niepokoi? Kto ci grozi? Kiedy rząd znalazł podobną uległość?

Wybory odbywają się jednomyślnie, całe dzienikarstwo jest w twojem ręku; ustawicznie powtarzasz, że massy są spokojne i posłuszne, bo pełne zaufania. Kiedy więc rzeczy tak się mają, pytam, kiedy dynastja twoja uzna się za lepiéj ugruntowaną? Oppozycja w kraju, pięciu posłów przeciwnych w izbie, nic przeciw tobie nie zdoła....

Mówią o dawnych stronnictwach, ale pod tą nazwą widzę zaledwo kilku ludzi już znudzonych życiem, których piękna sędziwość jest chlubą Francji, przez wydawanie ślicznych książek po ślicznych mowach, których miewać już nie mogą. Widzę więc mężów usuniętych od działania, a usuniętych tak doraźnie, że hr. de Persigny wzywał prefektów, aby starali się znowu ich do działania zachęcić.

A więc dawne stronnictwa są urojeniem. Znajdują się bez wątpienia i zawsze znajdować się będą ludzie, nie podzielający zdania rządu; a jeśli rząd czekać zechce póki nie wymrą, oczekiwanie będzie długie, i nie roztropne.

Kończę, mości panowie, ostatnie moje słowo jest smutnym zwrótem na bezowocne usiłowania podejmowane przez nas od lat 6-ciu w obronie zasad, które kraj odzyskać musi.

Spodziewamy się, że próba bliskich wyborów odznaczy się krokiem stanowczym na téj drodze, jest to nasza nadzieja.

Nie żądamy od kraju, aby po wycierpieniu wszystkiego, niechciał już nic cierpieć i wzywamy go do roboty około konstytucyjnego wyzwolenia. Wzywamy go, aby pamiętał, że kiedy znajdują się pod ręką środki prawne, zamiast czekania na danie mu wolności rozsądniéj jest wziąć ją sobie. Aby przypomniał, że jeżeli wieczna oppozycja jest dowodem złéj wiary, to téż nieustanne przyzwalanie jest błędem, słabością i złą rachubą.

A więc ani oppozycji systematycznéj, ani potwierdzenia ciągłego, ale potrzeba niezależności i prawdy, aby stać się godnym swobody!

Posiedzenie zamknięto; rozprawy odłożono do dnia jutrzejszego na godzinę 2-gą.

P a r y ż, 5-go lutego. Jeszcze nie otrzymano wiadomości o potwierdzeniu przez ojca św. księdza Darboy na dostojność arcybiskupa paryskiego, co miało nastąpić w Rzymie na konsystorzu 2 lutego. Krążyły z tego powodu rozmaite pogłoski, a mianowicie, że 6-ciu biskupów, między którymi znajdowali się i sufragani metropolji paryskiéj, zasłyszawszy, że ks. Darboy może być przez cesarza wybranym, postanowili zanieść protestację, obwiniając kandydata o oziębłość w wierze. Wtém Monitor ogłosił dekret i przeciwnicy zamilkli. Być może, że samo potwierdzenie jeszcze nieco się opóźni, ale to pewna, że w nuncjaturze z wielkim pośpiechem pracują nad zebraniem wszystkich potrzebnych papierów.

Cesarz jeszcze nie objawił kto będzie jego wielkim jałmużnikiem, miał nawet powiedzieć, że tą posadą za rok dopiero rozrządzi, mówiono gęsto o księdzu Deguerry proboszczu św. Magdaleny i spowiedniku cesarzowéj. Że zaś wszystko co Napoleon III czyni ulega najrozmaitszym wykładom, twierdzono, że cesarz dla tego wybiera księdza Deguerry, że lękał się, aby biskupi nie wymówili się od przyjęcia obowiązku jałmużnika. Jest to domysł tém bezzasadniejszy, że wielkie jałmużnictwo jak wiadomo prowadzi wprost do kardynalstwa.

Rozprawy nad adresem rozpoczęły się już w izbie prawodawczéj. Posiedzenie d. 4 lutego było nadzwyczaj zajmujące; w następnym numerze Kurjera podamy wyjątki z główniejszych mów wyrzeczonych z tego powodu. Wiadomo czytelnikom o co chodzi; złożona na stole prezesa poprawy przez panów Hénon, Darimon, Juljusza Favre, Emila Ollivier i Kolb-Bernard nauczają, że oppozycja domaga się rozszerzenia głównie swobód obywatelskich i wycofania wojsk z Rzymu. Dalsze żądania co do skarbowości, co do rad miejskich Paryża i Lyonu, aby były wybieralnemi; co do wyprawy meksykańskiej, — nie zajątrzą zbytecznie parlamentowego sporu. Już nawet za spólną zgodą podawców, poprawa ściągająca się do skarbowości została cofniętą.

Dzienniki przychylne rządowi pełne są opisów obiadów i balów z powodu mięsopustu dawanych w Tuileries; zauważano, że w tym roku nierównie większą liczbę zaprosin otrzymują na bale zwolennicy burbońscy Franciszka IIgo niż dawniéj.

Z Meksyku nic nie nadeszło stanowczego; dzienniki żywią się tylko wiadomościami, jakie czerpią w czasopismach amerykańskich.

P a r y ż, 6 lutego. M o n i t o r p o w s z e c h n y doniósł, że podług wiadomości otrzymanych wczoraj w Paryżu z Kochinchiny z dnia 1-go Stycznia, powstanie w téj osadzie było prędko stłumione. Admirał Bonard nie wątpił, że rozwinięta w tym razie sprężystość wywrze pomyślny wpływ na utrzymanie pokoju. Główno dowodzący rokował z ministrem handlu annamickim o szczegóły ściągające się do wymiany ratyfikacji traktatu Saigońskiego, ratyfikacji, która według tego traktatu, powinna odbyć się w saméj stolicy królestwa Annamskiego.

Dziennik zaś P a y s podaje następne wiadomości o powstaniu w Kochinchinie: Dowiadujemy się, że dnia 17 grudnia wybuchło powstanie w Kochinchinie. Francuzi napadnięci w Saigon w nocy, dokazywali cudow męztwa.

Nieprzyjaciel dwadzieścia razy liczniejszy od szczupłego oddziału naszego wojska, potrafił wedrzeć się do środka twierdzy, lecz dzielnie został odparty. Bój był zacięty; człowiek walczył z człowiekiem. Na niektórych stanowiskach ani jeden żołnierz nie został bez rany. W okopie Rach-Tra, dowodzący kapitan poległ, przeszyty pięciu włóczniami. Annamici walczyli z niesłychaną zawziętością; zabijano ich przykładając strzelby do piersi, sprawiona rzeź w ich szeregach jest straszliwa; trupy zalegają całe dziedzińce lub rzeka unosi je na swych nurtach. Więcéj niż 2,000 jeńców po większéj części rannych wpadło w ręce Francuzów. Uważano, że prawie wszyscy byli pijani.

W dzienniku P a t r i e znajdujemy objaśnienie powyższéj walki:

List z Saigon z dnia 28 grudnia potwierdził obawy zapowiedziane przez dawniejsze wiadomości powikłań, na jakie wykonanie traktatu zawartego między Francją i władzami Annamickiemi natrafić miało.

Dnia 15 grudnia przybył do Saigon jenerał przysłany przez króla Annamu i przywiózł list od Tu-Duka, w którym tenże wyraża niepodobieństwo zgodzenia się na warunki traktatu podpisanego w Saigon dnia 5 czerwca, w tém zwłaszcza co się tycze ustępstwa trzech prowincij w Niższéj Kochinchinie i wolności żeglugi dla francuzkich statków wojennych po rzece. Przekłada więc założenie jednego kantoru lub dwóch na miejscach, które wskaże i obowiązuje się opłacić nakłady wojenne w terminach umówionych.

Odesłano jenerała annamickiego na łodzi kanonjerskiéj do Unite-Luonaz, w nocy zaś z dnia 16 na 17 grudnia, powstanie przybrało niepokojące rozmiary.

Twierdza Rach-Tra, zajęta przez jednę drużynę piechoty morskiéj została napadniętą; kapitan Touroude i jeden żołnierz polegli, wielu innych ciężko raniona. Tejże godziny Lorchasy (rodzaj łodzi), numer 1 i 8 stojące u przystani rzeki Waiko, musiały odpierać napad nieprzyjacielski. Oddział jazdy, stojący w Bariech musiał cofnąć się przed powstańcami, którzy ranili 5 żołnierzy. Dnia 27 grudnia okopy niedaleko Mydho było napadnięte przez Kochinchińczyków, którzy zostawili 225 trupów na stoku.

— Podług innych wiadomości cesarz Tu-Duk ma być osobiście życzliwy Francuzom i pragnąłby spełnić wszystkie warunki traktatu, ale ludność annamicka nienawidzi cudzoziemców, oprócz tego obce wpływy podżegają naród do powstania. Ten stan rzeczy podobny jest do tego, co w Chinach się dzieje, gdzie Francja broni cesarza od jego własnych poddanych. Napoleon III zmienił kontr-admirała Bonard dowodzącego w Saigon, zastąpił go kontr admirał de la Grandiere. Ludność Annamicka jest nieprzyjazną Europejczykom, ale co do Francuzów szczególniéj okazało się, że wszystkie rzeczypospolite Ameryki południowéj tchną równąż ku nim nienawiścią. Rząd chilijski wyprawił do Juareza posła, który wprawdzie dojechać do Meksyku niezdołał, a w Lima nasza francuzka za-Atlantycka wyprawa podobnież wywołała największe oburzenie.

— Zdaje się, że objaw książęcia Napoleona który sam jeden tylko głosował przeciw adressowi senatu, niezasępił stosunków między stryjecznymi braćmi, na wieczorze bowiem poniedziałkowym d. 2 lutego cesarz był dla niego nadzwyczaj uprzejmy.

Poseł włoski p. Nigra, który przekładał panu Drouyn de Lhuys zadziwienie swoje, iż na wieczorach cesarzowéj przyjmowani są zwolennicy Franciszka II. Otrzymał odpowiedź; że jest trudniejszym niż baron Budberg i książę Metternich, z których pierwszy widuje w salonach najjaśniejszéj pani książęcia Czartoryjskiego a drugi licznych wychodźców węgierskich.

— P a r y ż 7 lutego. „Monitor powszechny“ umieścił następny list cesarski do jenerał-gubernatora Algierji książęcia Małachow:

„Panie marszałku! Senat wkrótce zajmie się rozbiorem ogólnych podstaw konstytucji algierskiéj; lecz, nieczekając na jego obrady, poczytuję za przedmiot najwyższéj wagi położenie końca obawom obudzonym przez mnogie rozprawy nad własnością arabską.

Nakazuje mi to uczynić równie dobra wiara, jak należycie zrozumiany własny nasz pożytek.

Kiedy restauracja zdobyła Algier, przyrzekła wówczas Arabom szanować ich wiarę i własność. Ta uroczysta obietnica istnieje niezmiennie i dla nas; nie zrzekam się więc zaszczytu, jak to uczyniłem względem Abdelkadera, spełnienia tego co było wielkiem i szlachetném w przyrzeczeniach rządów, co mię poprzedziły.

Z drugiéj strony, gdyby nawet sprawiedliwość tego nie nakazywała, zdaje mi się niezbędnem, dla spokoju i szczęścia Algierji, utrwalić własność w ręku tych co ją posiadają. Bo rzeczywiście, jakże liczyć na uspokojenie kraju, kiedy cała niemal ludność ciągle jest trwożoną o swoję ojcowiznę? Jakże rozwinąć jéj pomyślność, kiedy największa część jéj ziemi uderzona jest bezcennością przez niemożność jéj sprzedaży lub obciążenia długiem? Jakże nakoniec podnieść dochody państwa przy ciągłém zmniejszeniu wartości ziemi arabskiéj, która sama tylko płaci podatek?

Wyjaśnijmy stan rzeczy. Algierja liczy 3 miljony Arabów i dwieście tysięcy Europejczyków, z których sto dwadzieścia tysięcy Francuzów. Na powierzchni około 14 miljonów hektarów, z których składa się T e l l, 2 miljony są uprawiane przez krajowców.

Dobra skarbowe mogące być zużytkowanemi, wynoszą dwa miljony sześćset dziewięćdziesiąt tysięcy hektarów, z których 890 tysięcy jest ziemi zdolnéj do uprawy, a miljon 800 tysięcy lasów; nakoniec 420 tysięcy hektarów oddano osadnictwu europejskiemu, pozostałość składają trzęsawiska, jeziora, rzeki, wygony i stepy. Na ilości 420 tysięcy hektarów ustąpionych osadnikom, największa część została odprzedaną lub wynajętą Arabom, przez tych, którym rząd te ziemie wydzielił, ale i pozostałość dotąd nie jest w zupełności tak zużytkowaną, aby przynosiła odpowiedny dochód. Lubo te cyfry są tylko przybliżone, przyznać należy, że mimo chwalebną działalność osadników i dokonane już postępy, praca Europejczyków rozwija się jeszcze na bardzo słabéj przestrzeni i że długo jeszcze nie zabraknie ziemi dla ich usiłowań.

W obec takich wypadków, przypuścić niemożna, aby miało być rzeczą pożyteczną uszczuplać posiadłości krajowców, to jest zabierać pewną część ich ziem dla powiększenia udziału osadnictwa.

Za jednomyślną więc zgodą cofnięto projekt uszczuplenia ziem arabskich? Dziś daléj pójść należy, przekonać Arabów, że nieprzypłynęliśmy do Algierji, aby ich uciskać i odzierać, lecz dla przyniesienia im dobrodziejstw cywilizacji; owoż pierwszym warunkiem cywilizowanéj społeczności jest szanowanie praw każdego. Mógłby mi kto zarzucić, że prawo nie przemawia za Arabami; sułtan był niegdyś właścicielem całéj ziemi, zdobycz przekazała nam temże prawem jéj własność. Ale czyż rząd ma uzbrajać się w zbutwiałe zasady mahometanizmu dla wyzucia z ziemi dawnych jéj posiadaczów, czyż w kraju, który został francuzkim, ma odwoływać się do despotycznych praw Porty! Podobne roszczenie byłoby niesłychaném, obstając przy niem należałoby wpędzić całą ludność arabską w pustynie i postąpić z nią jak z ludnością indyjską Ameryki północnéj, co jest niemożliwém i nieludzkiem.

Starajmy się więc wszelkiemi sposobam

zjednać sobie to plemię pojętne, dumne, bitne i rolnicze. Ustawa 1851 r. uświęciła prawa własności i używanie jéj, takie jakie istniało w czasie zdobyczy, ale używanie źle określone pozostało niepewném. Nadszedł czas wyjścia z tego wątpliwego położenia. Własność ziemska pokoleń skoro raz zostanie uznaną, podzieli się na gospodarstwa, co późniéj pozwoli rozsądnemu zarządowi dać przezorny początek własności osobistéj. Krajowcy, zostawszy właścicielami niezmiennymi ziemi, będą mogli rozrządzać nią według woli a z rozmaitości układów wywiną się między nimi i osadnikami codzienne stosunki, skuteczniejsze do oswojenia ich z naszą cywilizacją niż wszystkie środki przymusowe.

Ziemia afrykańska jest nadto rozległa; zasoby mogące się z niéj wydobyć nadto są liczne, nadto są mnogie, aby każdy znalazł tam miejsce, dla dania swobodnego polotu działalności zgodnéj z jego przyrodzeniem, obyczajami i potrzebami.

Dla krajowców hodowla koni i bydła, właściwa uprawa roli.

Dla działalności i przemysłu europejskiego, korzyści z lasów i kopalni, osuszanie trzęsawisk, skrapianie łąk, wprowadzenie uprawy udoskonalonéj, przeniesienie przemysłu, który zawsze zwykł poprzedzać albo towarzyszyć postępom rolnictwa. Dla rządu miejscowego troskliwość o dobro powszechne, o rozwój pomyślności moralnéj przez oświatę, pomyślności rzeczowéj przez roboty publiczne. Rząd ten winien mieć obowiązek zniesienia niepożytecznych prawideł, obowiązek zapewnienia umowom najzupełniejszéj swobody. Nadto dopomagać on będzie wielkim stowarzyszeniom kapitałów europejskich i unikać wszelkiego przedsiębierstwa wychodztwa i osadnictwa a podobnież zaniecha trudnego wspierania ludzi pozbawionych wszelkich zasobów, których dotąd nęciło tylko bezpłatne rozdawanie ziemi.

Owoż, mości marszałku, należy wejść stanowczo na tę drogę, powtarzam bowiem, Algierja nie jest właściwie tak zwaną osadą, ale jest to królestwo arabskie. Krajowcy tak jak osadnicy mają równe prawo do mojéj opieki, bo jestem równie cesarzem Arabów jak cesarzem Francuzów. Te pomysły są twojemi, są także pomysłami ministra wojny i tych wszystkich, którzy po krwawych walkach w tym kraju, powzięli obok zupełnéj wiary w jego przyszłość, żywe przywiązanie do Arabów. Poruczyłem marszałkowi Randon przygotowanie uchwały senatu, któréj głównym artykułem będzie: pokoleniom lub cząstkom pokoleń zapewnić własność wieczystą ziem, które stale zamieszkają i które tradycyjnie pod jakimkolwiek względem posiadają.

To rozporządzenie, niemające mocy wstecznéj, nieprzeszkodzi żadnéj z wielkich robót powszechnego pożytku, ponieważ w niczém nie nadwątli zastosowania prawa wywłaszczenia ze względu na ogólne dobro; proszę więc przysłać mi wszystkie papiery statystyczne, mogące oświecić roztrząsanie tego przedmiotu w senacie.

Zaczém, mości marszałku, proszę Boga, aby was zachował w swojéj świętéj straży. Paryż 6 lutego 1863 r. podpisano „Napoleon.“

Anglja.

Londyn, 1 lutego. Książę Walji wrócił do Osborne. Zdaje się być bardzo zadowolony ze swojéj majętności Sandringham, która stanie się zapewne miejscem ulubionego pobytu księżny Aleksandry. Rady miejskie w całem królestwie obmyślają, w jaki sposób święcić będą małżeństwo następcy tronu; dzień 12 marca będzie dniem wesela w całéj Anglji. Zachodzą niejakie trudności jak bawić się podczas wielkiego postu, ale większość ludu chce uważać dzień 12 marca za wyjątkowy, a w Szkocji prezbiterjalnéj wielki post wcale nie jest zachowywany. W Londynie objawia się prawdziwy żal, że wesele nie odbędzie się w stolicy.

Mniemanie powszechne przyjęło wybornie nowe usiłowania rządu francuzkiego w Stanach Zjednoczonych. Jeżeli jaki rząd obcy dokonać jest zdolny przedsięwzięcia tak błogosławionego dla całéj ludzkości, w Anglji powszechne jest przeświadczenie, że dokazać tego jest w stanie tylko rząd cesarza Francuzów. Uważają nie bez pewnéj goryczy, że Anglja nie mogłaby z pomyślnym skutkiem zagaić tego rodzaju rokowań w przedmiocie, który ją najwyżéj wprost obchodzi; bo nieprzyjaźń do tego mocarstwa za Atlantykiem jest niezmiernie głęboka. Jeżeli cokolwiek może wpłynąć na przekonanie stron wojujących, to bez wątpienia dowody przedstawione przez pana Drouyn de Lhuys. Okoliczności też zdają się dodawać im nowéj mocy: z jednéj strony Związkowi odpędzeni od Vicksburga, wyrugoni z Galwestonu, widząc jak zmarniały owoce zwycięztwa pod Murfresboro; z drugiéj potrzeby pieniężne téj wojny odkrywają codzień nowe źrzódła kłopotów skarbowych.

Gabinet angielski ukończył już wszystkie wstępne czynności przedparlamentowe; zwolennicy jego oczekują spokojnie otwarcia izb. Polityka zagraniczna otworzy bez wątpienia pole do żwawych rozpraw, ale gabinet przygotował tak wielkie oszczędności w budżecie, że można spodziewać się nawet choć niewielkiego zniżenia opłaty od dochodów, a może i wysokiego cła ciężącego na cukrze i herbacie. Ten pomysł skarbowy może rozchwiać wszelką koalicję między panem d'Izraeli i gromadą skrajnie wyzwoloną, któréj główna siła spoczywa w zadaniu budżetowem. Lord Palmerston używa wybornego zdrowia; bawił dopóki mógł na wsi, aby zaczerpnąć sił potrzebnych do podołania tak wielkiéj pracy, jaka go czeka w parlamencie. Hr. Russell zdaje się także okazywać zupełną dzielność sił i umysłu.

Główne oszczędności w wydziale wojennym dadzą się otrzymać w wydatkach na zapasy czysto wojenne i wyniosą około 20-ch miljonów funt. szterl. W ciągu ostatnich 3-ch lat, zaopatrzenie w potrzeby wojenne było tak ogromne w Anglji i we wszystkich częściach kuli ziemskiéj gdzie tylko rząd utrzymuje siłę zbrojną, że wszystkie składy są niemi przepełnione, tak dalece, że mogą zaspokoić wszystkie potrzeby, a nawet wyjątkowe. Zdawało się więc gabinetowi, że można wstrzymać wydatki na ten przedmiot bez najmniejszego uszczerbku siły zbrojnéj angielskiéj.

Książę Sommerset mianował głównym budowniczym admiralicji angielskiéj pana Reed, człowieka głębokiéj nauki i wielkiego zmysłu praktycznego. Rząd jest przekonany, że pod jego kierunkiem da się zaprowadzić nietylko rozumna oszczędność, ale że w budownictwie okrętowem okaże się porządek, jednostajność i praktyczność, jakiéj dotąd nieznano. P. Reed otrzymał rozległe umocowania i bezpośrednio zależeć będzie od lordów admiralicji.

Austrja.

Lwów, 3 lutego. Ogłoszono tu następny dekret:

„Zgodnie z paragrafem 42 patentu cesarskiego z dnia 24 października 1852, N. 223 postanawia się, że kupno wszelkiego rodzaju broni we Lwowie i w Krakowie, aż do nowego rozkazu, niebędzie mogło mieć miejsca, tylko za pozwoleniami wydawanemi na piśmie przez c. k. policję.

Wszyscy kupcy sprzedający broń, lub rzemieślnicy upoważnieni do jéj sporządzania, powinni będą utrzymywać dokładne rejestra sprzedawanéj broni i dołączać do nich pozwolenia zarządu policji.

C. k. namiestnik Galicji, Mensdorf-Pouilly“

— Praga, 6 lutego. P. Herbst razem ze znaczną liczbą posłów przedstawił sejmowi czeskiemu przełożenie, zmierzające do zaprowadzenia sądu przysięgłych. Pan Klaudy uczynił wniesienie, aby prosić n. p. żeby poruczył ministrom wypracowanie projektów obejmujących zmiany kodeksu karnego, kodeksu sądowego przewodu, a to przez wprowadzenie instytucji przysięgłych.

Dzienniki wychodzące w Kroacji, zagrzebski Pozor i karłowicki Głasonosza, zdają sprawę z osłuchania, jakie ban tego kraju, feldmarszałek porucznik baron Sokcewicz otrzymał u cesarza w rzeczy drogi żelaznéj, mającéj połączyć Dunaj z morzem Czarném. N. pan zajął się żywo tą sprawą i miał oświadczyć, że wydał już rozkazy, aby linja téj drogi w ciągu roku 1863 została ukończona. Ban miał otrzymać rozkaz złożenia cesarzowi w ciągu tygodnia wiadomości, w jakim stanie znajduje się cały ten przedmiot, iżby w razie potrzeby n. pan mógł przyśpieszyć jego wykonanie najwyższym swoim wpływem.

Peszt, 10 lutego. Dziennik Surgoeny urzędowie zbija wiadomość o mającém wkrótce nastąpić mianowaniu ministrów węgierskich.

Prusy.

— Berlin 2 lutego. Czytamy w Gazecie Krzyżowéj:

Według powszechnego zdania, rozprawy nad adresem umocniły rząd królewski. Uznano nakoniec, że w obec ducha kierującego większością izby poselskiéj, niepodobna osłonić kraju od ciężkich niebezpieczeństw inaczéj, jak przez wytrwanie na drodze, na którą gabinet wstąpił i przez wierne spełnienie obowiązków włożonych na rząd zachowawczy, tak ze względu na dobro tronu jak na dobro kraju. To przekonanie głośno dziś wynurzają nawet ci mężowie, którzy aż dotąd pragnęli uczynienia niejakich ofiar w duchu zgody z izbą.

Jeżeli w obec tego stanu rzeczy dzienniki wyzwolone i demokratyczne oddawać się zechcą nowym złudzeniom blizkich zmian, dowiedzie to tylko zupełnéj nieznajomości z ich strony położenia, i zupełnéj nieudolności zdrowego sądu.

Berlin 3 lutego. Gazeta narodowa nieoddaje się tym złudzeniom, wyraża się bowiem następnie.

„Skutek moralny rozpraw nad adresem jest zaiste ogromny, ale wielka liczba dzienników myli się, sądząc, że stanowisko ministrów zostało silnie zachwiane i że pewne zmiany przynajmniéj są bardzo blizkie. Podług nas, powszechstronném obejrzeniu stanu rzeczy, potrzebny jest długi poczet podobnych powodzeń, potrzebna nadewszystko niezmordowana wytrwałość ludu w obstawaniu za swymi posłami, aby pomyślna zmiana nastąpić mogła.

— Gazeta Narodowa pod tymże dniem pisze:

„Na rozkaz prezesa Grabow, adres izby poselskiéj zaniosł wczoraj do pałacu królewskiego pan Bleich, naczelnik kancellarji izby i złożył go w gabinecie cywilnym n. p. Wszyscy sądzą że król da odpowiedź na piśmie.“

Donoszą z Królewca, że rząd niepotwierdził wyboru professora von Wittich na urząd rektorski uniwersytetu tego miasta na rok przyszły.

Posiedzenie izby panów d. 3 lutego pod prezesostwem hrabiego Stollberg.

Minister sprawiedliwości przedstawia projekt do prawa, tyczący się przeobrażenia majątków lennych na zwykłe dobra ziemskie w rozmaitych prowincjach kraju Prezes oznajmuje, że baron Gaffern, von Pletz i hr. Rittberg weszli z przełożeniem dostatecznie popartém uchwały adresu do króla. Prezes radzi mianować kommisję z 10-ciu członków i upoważnić go do zagajenia rozbioru adresu, skoro kommisja złoży swe sprawozdanie, nie czekając na przepisaną przez prawidła trzydniową zwłokę.

P. Camphausen, oświadcza się przeciw uchwale adresu i protestuje przeciw wszelkiemu pośpiechowi, z powodu nieobecności wielu członków; lecz cofa swój protest na uczynioną uwagę prezesa, że w żadnym razie rozbiór adresu nie nastąpi przed czwartkiem 5 lutego. Posiedzenie zamknięto.

— Projekt adresu przedstawiony izbie panów i podpisany także przez członków środka, jak naprzykład przez książęcia Ujest i innych, brzmi następnie:

„Najjaśniejszy najpotężniejszy królu, panie nasz najmiłościwszy.

„Izba panów poczytuje za obowiązek nie wynurzać przed w. k. mością swych uczuć tylko w nadzwyczajnie ważnych okolicznościach narodowego życia. Jesteśmy przekonani, że obecna chwila jest jedną z tych okoliczności upoważniającą nas do użycia z najgłębszém uszanowaniem téj prerogatywy. Zbliżamy się więc do królewskiego majestatu w uczuciu naszéj niezachwianéj wierności, bo im rozwiązanie wielu zadań polityki wewnętrznéj zdaje się trudniejszém, tém bardziéj uznajemy być naszą powinnością skupić się około twojego królewskiego majestatu w patryotyczném poświęceniu.

„Władze powołane do współdziałania w prawodawstwie znajdują się w stanie zatargi, który wynurzył się podczas, kiedy każda z tych władz wykonywała prawo wyraźnie nadane jéj przez konstytucję. Rzeczą jest niezaprzeczoną, że w moc artykułu 62-go ustawy konstytucyjnéj, izba poselska może odrzucić wszelki wydatek nawet nieuchronny, umieszczony w projekcie budżetowym, przedstawionym przez rząd obu izbom. Ale również jest rzeczą niezaprzeczoną, że izba panów może cały budżet odrzucić. Jest nakoniec niezaprzeczoném, że bez swobodnego przyzwolenia korony, żadne prawo nie może być ogłoszone, a więc ani prawo budżetowe, o skutkach którego konstytucja nieobejmuje żadnéj wątpliwości; ale też nigdzie nie przepisuje, która władza ma ustąpić w razie różnicy zdań między koroną i jedną z dwóch izb, albo z obiedwóma, podług art. 83 konstytucji, przedstawiającemi cały naród, bo jedna izba narodu nie przedstawia. W innych państwach konstytucyjnych, rzeczywista potrzeba ustępstw przez koronę w takim razie wypływa stąd, że skoro podobna zatarga wynurzy się, albo wkrótce potém, korona niema już prawa pobierania dochodów potrzebnych na dalsze prowadzenie administracji. Konstytucja pruska w artykule 109-m, zastrzega to prawo dla korony. wyraźnie i w sposób niezaprzeczony. Pamiętni rozpraw toczonych w czasie przyrzeczenia konstytucji, wątpimy, czy bez tego zastrzeżenia konstytucja byłaby ogłoszoną. Nie istnieje więc prawo, na któréмby jedna z dwóch stron mogła oprzeć się przy rozstrzygnieniu téj zatargi. Ale jest wyraz właściwy jedynie językowi niemieckiemu, nazywający panującego ojcem kraju; a ten wyraz przypomina obywatelowi szanowanie w panującym władzy ojcowskiéj obok zachowania niepodległości w spełnianiu praw sobie służących. Sumienie daje nam świadectwo, żeśmy trzymali się tego obowiązku.

„Najmiłościwszy królu i panie, zbliżając się do twojego królewskiego majestatu, wyraziliśmy jako przekonanie nasze, że w państwie opartém na prawie, bezpieczeństwo prawa (Rechtssicherheit) jest pierwszym warunkiem; że w tém państwie, w narodzie, w którym życie umysłowe zostało rozwinięte i dojrzało do szerokiéj niepodległości pod dobrodziejstwem cywilizacji chrześcijańskiéj, opieka prawa jest świątobliwą i chwalebną powinnością króla z bożéj łaski i że jego prawica powinna piastować szczęście i prawo wszystkich we wszystkich stanach ludności. Zachowaliśmy to przekonanie i zachowamy je w całéj mocy. Dla tego odtrącamy od siebie jak najdaléj myśl, że korona powinna użyć władzy, jaką rzeczywiście pasiada, na złamanie prawa.

„Wiemy, że nie jest to zdaniem rządu waszéj kr. mości. Niemyślimy też, aby położenie spraw krajowych było takie, żeby dla utrzymania tronu lub prawnego bespieczeństwa obywateli, należało uciekać się do prawa osobistéj obrony, służącéj tak królowi jak najmniejszemu z jego poddanych. Ale błagamy Boga, aby kierował i mamy nadzieję, że kierować będzie serca naszego ludu. Prawdziwa monarchja powinna być pewną zupełnego współdziałania ludu w konstytucji i zupełnéj autonomji administracyjnéj rozmaitych ciał państwa. Spodziewamy się, że miłośnicy monarchji, chociażby zdania ich różniły się w innych przedmiotach, będą wszakże jednomyślnemi w zostawieniu wpływu na dolę ojczyzny tym, co uznają za piérwszy warunek szczęścia Prus, królewskość silną; spodziewamy się nadto, że to przekonanie coraz rozpowszechni się więcéj, że umiarkowanie w używaniu praw politycznych udzielonych przez konstytucję, tudzież uszanowanie i pewność prawa, wszędzie gdziekolwiek toż prawo istnieje, ze strony rządu jak ze strony przedstawicielstwa narodowego, będą mogły zabespieczyć tę zgodę między władzami prawodawczemi, która jedynie jest zdolną usunąć dwoiste niebespieczeństwo bezrządu i samowładztwa.

„Rząd w. kr. mości uznał, że nim ta zgoda między władzami da się osięgnąć, najważniejszą jest rzeczą ocalić prawa korony w obrębach zakreślonych przez konstytucię i przez ustawy; utrzymać siłę zbrojną pruską, nakoniec zapewnić silny kierunek zarządu pospolitego. Wspierać będziemy rząd w. kr. mości w miarę sił naszych w tém trudném zadaniu, lecz z którego uwolnić się on nie może.

„Błagamy Boga, aby pokrzepił waszą kr. m. siłą utrzymania wysoko i mądrze berła, jako chorągwi, ku któréj zwracają się oczy tych wszystkich, którzy w zawichrzeniu walki pragną zabespieczyć pewność prawa i wolności pod opieką rzeczywistéj królewskości, około któréj, zapominając na chwilę o różnicy mniemań w pewnych pytaniach politycznych, powinni skupić się z niezłomném męztwem i z ufnością, że przy Boskiéj pomocy obecne przesilenie, będące z rodzaju tych, jakich żadne potężne państwo zamknięte w swych własnych siłach nie może uniknąć, przyczyni się do dobrobytu naszéj ojczyzny.

„Zostajemy z najgłębszém uszanowaniem waszéj kr. mości, najpokorniejszą i najposłuszniéjszą izbą panów.

Berlin 4 lutego. Na wczorajszém posiedzeniu kommisja budżetowa izby poselskiéj uchwaliła 29 głosami przeciw 2-m (pana Osterrath i jen. Stavenhagen) poniższe postanowienie, podane przez p. Forkembeck, które będzie wniesione na uchwałę izby:

1) Izba poselska oświadcza: Że zachowuje sobie moc przy głosowaniu na przychody i wydatki roku 1862-go wymienić summy zrozchodowane, za które, jako niekonstytucyjne, ministrowie będą odpowiedzialni z osób i majątków;

2) Że złamanie konstytucji przez ministrów nie czyni niemożliwém, ani pod względem prawa ani pod względem czynu, rozbioru budżetu na rok 1863-ci; że przeciwnie wielce zależeć powinno izbie na przeszkodzeniu, aby stan niekonstytucyjny dłużéj się nie przeciągał, a to przez obstawanie przy swojém konstytucyjném stanowisku;

3) Że zatém przystępuje do zozbioru projektu budżetu na rok 1863-ci.

— Izba panów, posiedzenie d. 5 lutego.

Podług porządku dziennego izba przystępuje do rozbioru projektu adresu. Uprzedźmy czytelników, że nietylko całe stronnictwo wyzwolone wstrzymało się od rozpraw, ale że nawet żaden z jego członków nie znajdował się na posiedzeniu. Tylko więc mówcy większości dali się słyszeć, i rozprawy noszą na sobie znamię jednostajności, które pozwala nam streścić je w niewielu wyrazach.

Hr. Arnim-Boytzenburg, sprawozdawca, oświadcza że zabierze głos, jeśli tego będzie potrzeba dopiero pod koniec rozpraw.

P. von Gaffron jeden z podawców wniosku, tłómaczy, dla czego rozumiał być potrzebną uchwałę adresu opartego na idei opieki i ubespieczenia prawa. Adres oświadcza że silna i sprężysta królewskość jest warunkiem szczęśliwego rozwiązania zatargi. Rząd bez zgwałcenia swych obowiązków nie mógł inaczéj postąpić jak postępował.

P. Zedlitz znajduje, że główne powody do przesilenia dali wyzwoleni ministrowie

dawnego gabinetu. Mówca pragnąłby, aby adres ułożony był w wyrazach daleko silniejszych.

Hr. Krassow sądzi, że adres jest za krótki i nie może wyczerpać rozbioru nad stanem kraju. Królewskość pruska jest dawniejszą niż konstytucja. Słowa Boskie „nie wyście mnie wybrali, ale was wybrałem“ stosują się też do naszego położenia. Podług mówcy, nie idzie o zaprowadzenie rządu parlamentarnego ale biurokratycznego, bo oppozycja liczy wielu urzędników. Żaden rząd ostać się niemoże z buntowniczymi urzędnikami. Należy być wdzięcznym rządowi pruskiemu, że umiał utrzymać karność w administracji. Mówca chciałby także, aby adres silniéj przemówił.

Hr. Brühl żądałby, aby nietylko mówiono o ojcu kraju, ale o panu i poddanych. Mówca nie widzi potrzeby ciągłego odwoływania się do obrębów konstytucji. Sądzi, że chwila zdaje się być blizką, gdzie przyjdzie dowiedzieć się: czy powinniśmy mieć konstytucję bez królewskości z Bożéj łaski, albo królewskość bez konstytucji. Mówca oświadczył wybor. (Gazeta narodowa robi ugagę, że hr. Brühl jest wice-prezesem izby).

P. Senff von Pilsach wyraża, że w czasie zatargi tylko podli mogą być neutralnymi. Stronnictwo przeciwne królowi pragnie rozwoju konstytucji na osnowie zasad 1789-go. Konstytucja dała miastom przewagę nad wsiami, przedstawiającemi jednak ³/₄ ludności. Kościoły są gromadniéj odwiedzane po wsiach niż w miastach. Kraj wcale nie troszczy się jak rząd podatków używa, byleby nowych nie wymagał. Izba poselska ma prawo wydatki odrzucać. Ale można i konstytucji nadużywać, obowiązkiem zaś izby panów jest niepozwalać na nadużycia.

P. von Kleist-Retzow wyraża, że w ogóle adres opiera się na przypuszczeniu rządu parlamentarnego, lecz że izba panów niechce podobnego adresu; izba chce oświadczyć się za królewskością silną. Obecny stan bardzo jest podobny do stanu 1848 roku, gdzie i doktor Jakobi był na ręku noszony. Są usiłowania w rozpowszechnieniu konstytucyjnych teorij; gwarzą o umowie między królem i ludem; i dla tego właśnie nasza izba powinna innym językiem przemawiać. Z kolei mówca tłómaczy 99-ty artykuł konstytucji i sili się na dowody, że izba miała prawo uczynić swoje postanowienie 17 października co do budżetu. W razie rozwiązania izby poselskiéj, jest to domniemaniem prawném, że gabinet będzie zarządzał krajem bez budżetu. Czy nie możnaby nadać większych rozmiarów temu domniemaniu? Według innego domniemania godzi się oczekiwać, że lud wróci do zdrówszych pojęć. A wówczas rząd podziękuje naszéj izbie za jéj silne zachowanie się. Chcianoby zaprowadzić teraz rząd Ludwiwa-Filipa: Król króluje ale nie rządzi. Ale król nie mogący czynić źle, nie może czynić dobrze. To doprowadziłoby nas do panowania klubów.

P. von Valdow Steinhoevel. Oświadcza, że kraj nicby nie wiedział opołożeniu niekonstytucyjném, gdyby nie było dziennikarstwa, ciągle rozniecającego ogień. Żyje prawo dawniejsze od konstytucji, to jest prawo obrony osobistéj służące królowi. Co do twierdzenia, że narod jest za izbą poselską, jest to przechwałka, którą już powtarzano w 1848-m; ale narod nie przyjdzie bronić izby. Mówca pragnie, aby izba panów na chorągwi swojéj zapisała piękne godło: służę (Ich diene).

P. von Daniels oświadcza, że niema szczerby w konstytucji, że zawierają się w niéj stanowcze sposoby rozwiązania zatargi; ale mówca wstrzyma się od ich wyliczenia, ponieważ jako syndyk korony może być wezwanym do zabrania w téj mierze głosu.

Doktor Bruggeman znajduje, że wyraźne prawo izby poselskiéj nie jest tak rozciągłe jak to adres wyraża. Wina spada na dawniejszych ministrów. Gabinet wszystko uczynić powinien co tylko zatargę załatwić zdoła, byleby prawa korony nie doznały żadnego nadwerężenia. Stan obecny nie jest niekonstytucyjnym; jest on tylko koniecznem chociaż nieszczęśliwem astępstwem konstytucji.

Rozprawy ogólne zamknięto. Hrabia Rittberg jako podawca otrzymał głos. Rzekł, że ani on, ani jego przyjaciele nie chcieli z początku adresu, aby nie uczynić zgody niemożliwą. Mówca nie podziela zdania pana von Waldow, żeby stan rzeczy był zadawalający z powodu oszczędności dokonanych przez ministrów skarbu. Następnie mówca zaleca rozmaite miejsca adressu natchnione przez uczucie patryotyzmu, nie zaś przez dyplomatyczne względy, jak wyraził się hr. Krassow.

Po wysłuchaniu mowy sprawozdawcy hrabiego Arnim-Boytzenburg, który przemawia za projcktem adresu, tudzież po wysłuchaniu uwag osobistych między wielu członkami izby, ogólne rozprawy zamknięto i wszystkie paragrafy przyjęte zostały jednomyślnością, bez szczegółowego ich rozbioru. Całość więc adresu zagłosowało 96 członków obecnych. Ani ministrowie, ani członkowie wyzwoleni, nie znajdowali się na tém posiedzeniu.

Grecja.

Dnia 4 lutego, po południu, wiadoma już była w Paryżu depesza telegraficzna z Aten, oznajmująca, że zgromadzenie narodowe helleńskie obwołało królem greckim książęcia Alfreda. Ta okoliczność nadała jeszcze większe znaczenie zdarzeniu, które miało miejsce tegoż wieczora w Tuileries. Był tego wieczora bal u dworu. Cesarz i cesarzowa jak zwykle, nim wejdą do sali marszałków, przechodzą w sali tronowéj mimo ciała dyplomatycznego, które się tam zbiera.

Napoleon III-ci zatrzymał się przed baronem von Wendland, ministrem pełnomocnym bawarskim i zapytał o zdrowie króla Ottona. Przedstawiciel bawarski, dziękując cesarzowi za przyjazną pamięć, zręcznie skorzystał z pory i wyraził, że ponieważ inni kandydaci osięgnąć tronu greckiego nie mogli, zdaje się, że państwa opiekuńcze nie zechcą wahać się dłużéj i wrócić do porządku następstwa zaręczonego przez traktaty dla dynastji bawarskiéj.

Co do mnie, nic niemam przeciw temu, odpowiedział cesarz tak głośno, że mógł te słowa słyszeć jenerał Kalergi, poseł grecki, stojący niedaleko w kole dyplomatycznem.

Wszyscy towarzysze barona von Wendland pośpieszyli z powinszowaniem mu tak wyraźnego objawu spółczucia ze strony Napoleona III dla dynastji bawarskiéj.

Z drugiéj zaś strony czytamy w dzienniku paryzkim Patrie z dnia 7-go lutego: że wiadomości z Aten dochodzą do dnia 30 stycznia i donoszą co następuje:

Zgromadzenie narodowe ukończyło na posiedzeniu d. 26-go rugi. Trudno było rozwinąć więcéj działalności, prace bowiem izby rozpoczęto dopiero 2 tegoż miesiąca.

Na posiedzeniu 27-go odczytano projekt pierwszego artykułu nowych prawideł dla zgromadzenia, w moc którego zgromadzenie miało wybrać przezesa, 4-ch wice-prezesów i 4-ch sekretarzów. Zapaliły się rozprawy bardzo żwawe.

P. Kalligas wniosł, aby wybrano 5-ciu prezesów. Rzeczony wniosek niespodziany i dość dziwny znalazł jednak wielu stronników; pan Saripolos wystąpił z poprawą, aby stosownie do projektu prawideł wybrać jednego prezesa, ale na miesiąc tylko.

Wniosek pana Kalligas został odrzucony 105-ciu głosami przeciw 98-miu; większość zaś dwóch głosów rozstrzygnęła przyjęciu poprawy pana Saripolos.

Nazajutrz 28-go zgromadzenie postanowiło: ile razy rzecz toczyć się będzie o osoby, trzymać się zawsze głosowania tajemnego.

Telegraf doniósł już o wyborze na prezesa przez miesiąc luty pana Valbi.

— Dziennik frankfurcki Europa umieszcza następne uwiadomienie:

Lepiéj późno niż nigdy! Gabinet londyński, wyczerpawszy daremne usiłowania, zmierzające do skorzystania z powikłań greckich na rzecz wyłącznie Anglji, przesłał dworowi francuzkiemu wezwanie, aby tenże dwór sam przedstawił projekt, który państwa opiekuńcze mogłyby zbiorowo polecić ludowi greckiemu do przyjęcia.

Francja, ktora jak dowodzą dokumenta dyplomatyczne umieszczone w Żółtéj księdze w sprawie greckiéj, zagaiła utrzymanie traktatów; a więc logicznie działając, nie może obrać innego stanowiska prócz umów londyńskich, na mocy których następstwo tronu greckiego zaręczone było przed innemi domowi bawarskiemu.

Francja, nie mając do przedstawienia żadnego kandydata, odpowiedziała na świeżą odezwę gabinetu angielskiego, że najprostsze rozwiązanie sprawy greckiéj znalazłoby się w układzie mającym traktaty za początek wyjścia i za osnowę.

Jeżeliby Anglja przyjęła sposób widzenia cesarza, następny układ byłby przedmiotem późniejszych rokowań:

Król Otton zrzekłby się tronu na rzecz książęcia Ludwika, starszego syna swego młódszego brata Luitpolda bawarskiego. A chociaż książe Ludwik doszedł już na dniu 7-m stycznia do pełnoletności, wszakże osiadłszy tron grecki, król Otton nie odmówiłby mu swoich rad i doświadczenia, oraz dla oświecenia swego następcy, jak należy załatwiać i uniknąć trudności jakich sam doznał w ciągu 25 lat swego panowania, zamieszkałby stale w Atenach.

Dwór berliński całym wpływem popiera, tak w Londynie jak w Paryżu, ten układ. Hr. von Goltz, teraźniejszy ambasador pruski w Paryżu, który długi czas, jako przedsstawiciel swojego rządu, mieszkał w Atenach i zna dokładnie stan Grecji, zdaje się być przekonanym, że jeżeliby trzy państwa opiekuńcze w zbiorowym kroku oświadczyły się za utrzymaniem praw następstwa nabytych przez dynastję bawarską, zgromadzenie narodowe helleńskie zgodziłoby się w końcu na to ogromną większością.

Większa część doniesień dyplomatycznych otrzymanych z Aten rzeczywiście świadczy, o wzrastającéj zmianie uczuć we wszystkich stanach ludności greckiéj na rzecz króla Ottona.

— Co do kandydatury książęcia koburgskiego Ernesta, Gazeta wyraża się o niéj d. 5 lutego następnie:

Prezes sejmu sasko-koburgsko-gotańskiego, pan Berlet, przybył z deputacją do książęcia i rzekł, że kraj umiejąc cenić szczęście posiadania jego wysokości panującym nad sobą z najżywszą niespokojnością czekał na jego postanowienie co do kandydatury na tron helleński i że z niewymówną radością dowiedział się o jego odrzuceniu. Prezes dodał, że deputacja, któréj sejm poruczył wynurzyć te uczucia jego wysokości, łączy życzenia, aby kraj długo jeszcze cieszył się dobrodziejstwami obecnych rządów.

W odpowiedzi, książę Ernest wyraził gorące dzięki za to ogólne przywiązanie, jakiém go ludność otacza, a następnie przełożył pobudki, jakie skłoniły go do odrzucenia przekładanéj mu kandydatury. I mówił daléj niemal w tych słowach:

„Od samego początku oświadczyłem najniezłomniéj, że nie zerwę nigdy węzłów, jakie mię łączą z odziedziczonem księstwem; że pragnę zostać panującym w Niemczech i że nie żądam korony greckiéj dla siebie osobiście; że nie mógłbym przyjąć rządów nad Grecją inaczéj jak czasowie, do wstąpienia na tron następcy przezemnie wskazanego, po ukojeniu obecnych zawikłań. Nadto dodałem, jako warunek skutecznego działania w Grecji, obietnicę uzupełnienia sił materjalnych dostatecznie odpowiednich potrzebom kraju, tudzież uczciwe i powszechne pojednanie z dawną dynastją. Trudność a nawet domniemana niemożliwość ujrzenia tych żądań dobrze przyjętemi, musiała umocnić jeszcze postanowienie moje odrzucenia uczynionej mi ofiary, jako niepodobnéj do wprowadzenia pomyślnie w życie. Widzę z prawdziwą pociechą, że kraj postanowienie moje pochwala.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

LONDYN wtorek 16 lutego. Na wszorajszém wieczorném posiedzeniu izby wyższéj, lord Derby naganiał postępowanie ministra angielskiego w Brazylji; lord Granwilte przyrzekł złożyć depesze odnoszące się do téj sprawy.

W izbie gmin pan Layard powiedział, że wdanie się rossyjskie przeciw powstańcom chińskim nie zdaje się być prawdopodobném. Oznajmił także, że oficerowie francuzcy ćwiczą w obrótach wojskowych rekrutów chińskich, ale dodał, że rząd angielski nie wie, iż za tę usługę Francuzi zajęli kraj niedaleki od Ningpour.

SZTOKHOLM, wtorek 17 lutego. Sejm szwedzki oświadczył się za wprowadzeniem jednostajnego systematu skandynawskiego wag i monety w Szwecji, Norwegji i Danji.

LONDYN, środa 18 lutego. Na posiedzeniu odbytém téj nocy w izbie wyższéj lord Normanby utrzymywał, że lord Palmerston pochwalił zajęcie Rzymu przez wojska francuzkie w 1849. Lord Russell usiłował dowieść, że się rzecz przeciwnie miała.

W izbie gmin lord Palmerston odpowiedział na interpellację pana Roebuck, że gabinet angielski nie otrzymał od żadnego z rządów obcych, uwag ściągających się do ustępstwa wysp Jońskich.

Прибывшіе въ Вильно отъ 8 до 11 февраля 1863 г.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Помѣщ.: Алоизи Корсакъ; Бол. Сволкенъ; Иванъ Коморовски; Валер. Янчевски; Влод. Грегоровичъ; гр. Яросл. Коссаковски; Эдуардъ Микуличъ; отст. подпол. Олендзки; Игн. Богомолецъ; Войцѣхъ Солтанъ; Мих. Вейсенгоффъ; Бол. Свенторжецки съ семействомъ; Алексей Карповичъ съ женою; пом. д-ца баронеса Рыкъ; вдова подполк. Васильева съ сыномъ; генер.-маіоръ баронъ Раденъ; генер.-маіоръ Беклемишевъ; ст. сов. Белли; полков. л.-драг. Моллеръ; маіоръ пѣх. Паль; шт. капит. Міансаровъ; шт. кап. Бѣлякъ; шт. кап. Графъ; пор. Масино; тит. сов. Карлъ Рутски; чинов. жел. дор.: Лонгеръ, Лалансъ.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНСКИ. Генералъ-маіоръ свиты Е. И. В. Петръ Шуваловъ; флигель-адъютантъ гр. полков. Влад. Бобринской; подполк. л.-гв. Давидовъ; гр. Левашева; кн. Алекс. Пузына; капит. л.-гв. Ѳеодоръ Левашевъ; ротм. л.-гв. О'Бріенъ де Ласси; ротм. кавалер. Шебеко; жандарм. пор. Алек. Брандъ; тит. сов. Влад Микульски; тит. сов. Иванъ Кимбаръ; колл. асс. Ясинс и; колл. сов. Кошко; пом.: Карлъ Тышкевичъ, Мих. Остромецки; докт. Ерихъ; купцы: Леопольдъ Штернъ, Густавъ Альберти и Германъ Сѣтлачекъ; пом. Дымша.

ТЕАТРЪ.

12. Во Вторникъ—Драматическое представленіе въ 6 картинахъ В. Сырокомли—Хижина въ лѣсу. Отрывокъ изъ оперы Галька.

Przyjechali do Wilna od 8 do 11 lutego 1863 r.

HOTEL NISZKOWSKI. Obyw.: Aloizy Korsak, Bol. Swolkeń, Jan Komorowski, Walerjan Janczewski, Włod. Hrehorowicz; hr. Jarosław Kossakowski; Edward Mikulicz; dym. podpółk. Olendzki; Ign. Bohomolec; hr. Wojciech Sołtan; Michał Wejsenhoff; Boles. Swiętorzecki z rodziną; Alexy Karpowicz z żoną; ob. panna baronessa v. Rick; wdowa podpółk. Wasiljewa z synem; jenerał-major baron Raden; jen. major Beklemiszew; radca stanu Belli; półkow. lejb-drag. Moller; major piech. Pal; szt. kap. Miansarow; szt. kap. Bielak; szt. kap. Graf; porucz. Masino; radca hon. Karol Rutski; urzędnicy kolei żelaz.: Longuere, Lalance.

HOTEL POZNAŃSKI. Jenerał-major orszaku J. C. M. Piotr Szuwałow; fligiel-adjutant J. C. M. półkow. Wład. Bobryński; podpółk. l.-gw. Dawydow; hr. Lewaszewa; ks. Aleks. Puzyna; kapit. lejb-gw. Teodor Lewaszew; rotm. O Brien de Lacy; rotm. kawaler. Szebeko; por, od żandar. Aleks. Brand; rad. hon. Wład. Mikulski; rad. hon. Jan. Kimbar; ass. koll. Jasiński; radca koll. Koszko; ob.: Karol Tyszkiewicz, Michał Ostromęcki; doktor Erich; kupiec Leopold Sztern, Gusław Alberti i Herman Sietlaczek; ob. Dymsza.

TEATR.

12 we Wtorek— Dziwactwo dramatyczne w 6-ciu aktach, W. Syrokomli—Chatka w Lesie. Wyjątek z opery Halka.

Одобрено Ценсурою. 11 Февраля 1863 г. Вильно.

W drukarni A. H. Kirkora.